

4 АД СЫТАСЦІ ДА АБАРОНЕНАСЦІ

Перадвыбарная праграма галоўнага кандыдата на прэзідэнцкую пасаду — істотная заяўка на права і далей несці крыштальны сасуд, імя якому Беларусь

28 КРЫЗІС МІГРАНТАЎ. НАСТУПСТВЫ ДЛЯ СНД

Міграцыйны крызіс у Еўропе зменіць выгляд еўпраекту. Адначасова будучь мянцца і праеўрапейскія рухі ў краінах СНД

9-24

Літаратурная
Беларусь

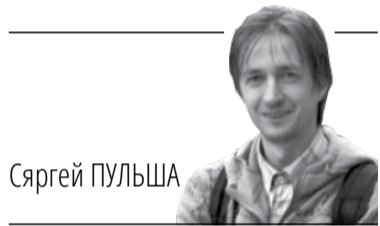
30 ГІСТОРЫЯ Ў ПАШТОВЫХ МАРКАХ

Часам малапрыкметная марка на канверце можна расказаць нам цэлую гісторыю пра легендарных пілотаў ці вядомага героя паўстання

Без спадзеваў на будучыню

Пакуль апазіцыя абвінавачвае Караткевіч у спробах «легалізацыі рэжыму», сама ўлада ў гэтую легалізацыю не верыць

Сяргей ПУЛЬША

Гэтую выбарчую кампанію назавуць самай сумнай і нецікавай за ўсю гісторыю Беларусі. Таццяна Караткевіч матляецца па рэгіёнах, Аляксандр Лукашэнка ўвогуле з'ехаў з краіны, маўчаць Сяргей Гайдукевіч і Мікалай Улаховіч. Паштовыя скрыні пустыя — пакуль што я не знайшоў ніводнай улёткі ніводнага кандыдата.

Агітацыйныя пікеты не выклікаюць такой цікавасці, як пікеты па зборы подпісаў. Нават нестандартныя хады Караткевіч не прыцягваюць увагі. Напрыклад, у аўторак, 22 верасня, яна паспрабавала нападзіць студэнтаў кавай у дворыку Белдзяржуніверсітэта. Каву папілі добра калі паўтара дзясятка чалавек.

Багата палітолагаў сцвярджаюць пра «апатыю насельніцтва» і «запужанасць электарату». Але наўрад ці гэта так. Хутчэй, гэта нагадвае стары, яшчэ савецкіх часоў анекдот, як у Маскве на Краснай плошчы мужык раздаваў «апазіцыйныя ўлёткі». Калі яго затрымалі, высветлілася, што ён раскідваў чыстыя аркушы, без ніводнага слова. «А чаго пісаць, і так усё зразумела», — патлумачыў ён КДБ.

Сапраўды, і так усё зразумела. Прафсаюз РЭП правёў занадаж грамадскай думкі наконт эканамічнага самаадчування беларусаў. 60% апытаных адзначылі, што за апошнія паўгода іх матэрыяльнае становішча пагоршылася, 32% — засталася без зменаў. І толькі 3% палепшылі свае матэрыяльныя ўмовы. Так што краіна — у глыбокім эканамічным крызісе.

Замест таго, каб скарыстаць гэтыя моманты для агітацыі

насельніцтва, апазіцыя разбіраецца ў сваёй пясочніцы. Абвінавачванні Таццяны Караткевіч у тым, што яна гуляе на «легітымізацыю ўлады» ходзяць па інтэрнэце і чуюцца з зайздроснай рэгулярнасцю. Апошняя важкае слова з гэтай нагоды выказаў палітэмігрант з 20-гадовым стажам Зянон Пазняк. Маўляў, Караткевіч завабіць народ на выбарчыя ўчасткі, а потым «элегантна пераможа» Лукашэнка, наступствам чаго будзе прызнанне выбараў з боку Захаду, то бок — легітымізацыя рэжыму.

Аднак сам «крыжавы рэжым» не верыць у гэтую легітымізацыю ні на ёту.

Агенцтва «Reuters» паведаміла са спасылкай на свае крыніцы ў ЕС, што Еўропа можа прыпыніць санкцыі супраць беларускага чыноўніцтва. Стабільна невыяздная ў Еўропу старшыня ЦВК Лідзія Ярмошына, каментуючы гэтую інфармацыю, упэўнена сказала, што ў адносінах да сябе гэта не разглядае «нават гіпатэтычна». А значыць, выбары пройдуць дакладна так, як папярэднія, і Рыгоравіч атрымае царговую «элегантную перамогу».

Пра тое, што ўсё будзе, «як звычайна», кажуць і апошнія лічбы сумеснага сацыялагічнага даследавання Інфармацыйна-аналітычнага цэнтра і Інстытута сацыялогіі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі. Паводле апытанкі гэтых праўладных інстытутаў, аб правядзенні выбараў 11 кастрычніка 2015 года ведае практычна ўсё насельніцтва краіны — 96,7%.

«Вынікі сацыялагічных апытанняў паказваюць, што 86,2% насельніцтва рэспублікі плануе прыняць удзел у маючых адбыцца прэзідэнцкіх выбарах: на адпаведнае пытанне 72% апытаных адказалі «так», 14,2% — «хутчэй так», — такім чынам прыводзіць дадзеныя даследавання агенцтва БелТА.

60%
апытаных
адзначылі,
што за апошнія
паўгода іх
матэрыяльнае
становішча
пагоршылася

Паколькі гэта цытата БелТА, то на іх сумленні я і пакідаю розніцу паміж «насельніцтвам» і «выбаршчыкамі».

Таксама цікавыя лічбы атрыманыя ў ток-шоў вядомага

праўладнага публіцыста Вадзіма Гігіна «Справа прынцыпу», якое прайшло па БТ. Згодна з паказанымі нам лічбамі, толькі 21% нібыта прагаласавалі за тое, што пасля выбараў адносіны з Захадам палепшацца. 79% адзначылі, што чакаюць пагаршэння гэтых адносінаў.

Чаму важныя лічбы гігінскага ток-шоў? Таму што праз іх праходзіць падрыхтоўка грамадскай думкі. На адных з мінулых прэзідэнцкіх выбараў у аналагічным ток-шоў лідар Беларускага кангрэса дэмакратычных прафсаюзаў Аляксандр Ярашук не паленаваўся і чатыры разы на працягу перадачы вымяраў суадносіны тых, хто прагаласуе за Аляксандра Рыгоравіча, альбо за альтэрнатыўнага кандыдата. Дык вось, усе чатыры разы суадносіны былі адноль-

кавыя — 73 з нечым працэнты за Лукашэнка. З гэтага Ярашук зрабіў выснову — дзейснаму кіраўніку дзяржавы намалююць каля 73% галасоў. Прыкладна так яно і адбылося.

Канешне, беларускі рэжым вельмі б хацеў легалізавацца ў вачах Захаду. Ад гэтага шмат залежыць у эканоміцы, і не ў малой ступені — доступ да замежных крэдытаў і інвестыцыяў. Аднак правесці свабодныя і сумленныя выбары згодна са стандартамі АБСЕ і сумленна на іх выйграць — задача для сённяшняй улады невыканальная. Яны ўжо даўно развучыліся гуляць сумленна.

А таму яны загадзя плануюць песімістычны сцэнар — ніякага прызнання беларускіх выбараў не будзе, адносіны з Захадам пагоршацца. І да гэтага яны рыхтуюць насельніцтва.

Ад беларускамоўнай адукацыі бачу толькі плюсы

“ Мы ні ў якім разе не расейцы, і не будзем ніколі расейцамі. Хачу, каб большасць людзей усведамляла, што яны — беларусы

Магілёў вядомы на ўсю Беларусь тым, што ў горадзе ёсць усяго адзін беларускамоўны клас, дзе навучаецца ўсяго адна вучаніца.

Ялінка Салаўёва ўжо шасцікласніца. З першага класа яна знаходзіцца на ўроках толькі са сваёй настаўніцай. Аб плюсах і мінусах беларускамоўнага навучання, а таксама аб стаўленні да беларускай мовы ў грамадстве «Наш Магілёў» паразмаўляў з бацькам Ялінкі Зміцерам Салаўёвым.

— Зміцер, чаму вырашылі аддаць сваё дзіця ў беларускамоўны клас?

— Мы жывем у Беларусі, і натуральна, што навучацца таксама жадаем на беларускай мове. Для нас такога пытання ўвогуле не было. У нас беларускамоўная сям’я, і мая дачка размаўляць спачатку пачала на роднай беларускай мове. Ялінка рускай мовы да трох гадоў наогул не ведала, пакуль з іншымі дзецьмі не стала кантактаваць.

— Якой была сітуацыя, калі Ялінка пайшла ў першы клас?

— У садку ў нас была беларускамоўная група, таму далей сталі шукаць такую ж школу, аднак яе ў горадзе не аказалася. Мы вырашалі пытанне беларускамоўнага навучання і з гарадскім, і з абласным аддзелам адукацыі. Нам прапаноўвалі ехаць у Бароўку, бо там некамплектная школа і ёсць магчымасць утварыць такі клас.

Затым нас накіроўвалі ў СШ №8. Наша мэта была — не толькі дзеля сябе зрабіць, а каб усім было зручна, каб і бацькі маглі вазіць дзяцей з любога раёна і самі дзеці ездзіць, таму нашай умовай было зручнае транспартнае забеспячэнне. У гэтым плане лепей пасуюць установы ў цэнтры горада. Паколькі па прапісцы мы належым да першай школы, туды і занеслі дакументы. Мы ўжо гатовыя былі навучацца на даму, але, на нашае здзіўленне, беларускамоўны клас адкрылі, хоць Ялінка там і была адзінай вучаніцай. Першы час яна навучалася адна, але недзе на год да яе далучыліся брацік з сястрычкай, аднак у другім класе яны былі вымушаны змяніць школу па нейкіх сваіх сямейных абставінах.

— Што змянілася за гэты час, наколькі складана быць адной вучаніцай у класе?

— Сацыяльны псіхолог намагалася стварыць нам праблемы, адрапартаваўшы, што ў Ялінкі не ўсё добра з сацыялізацыяй. Мы, канешне, павінны былі спраўдзіць гэта, дзеля чаго знайшлі вельмі добрага спецыяліста па дзіцячай псіхалогіі, якая пазаімалася з Ялінкай і адмовіла наяўнасць такой праблемы. Я лічу, што праблема сацыялізацыі ў школе вырашана, бо Ялінка на тых прадметах, дзе не патрэбна мова (руская мова і літаратура, англійская мова, фізічнае выхаванне), далаеца да суседняга класа і займаецца там разам з іншымі дзецьмі.

— Што сама Ялінка думае пра сваё становішча?

— Канешне, як любое дзіця, яна жадае, каб у яе былі аднакласнікі. Што мы толькі ні рабілі, каб іх знайсці. Штогод улетку мы праводзім невялічкую (за свой кошт) піяр-кампанію беларускамоўнага класа.

Спачатку раздавалі ўлёткі, пасля клеілі плакаты, апошнім быў відэаролік. Спрабавалі звяртаць увагу на мову і культуру, пасля пачалі казаць пра больш празаічныя рэчы: індывідуальны падыход і паглыбленую адукацыю.

На сёння настаўнікам матэматыкі Міхасём Булавацкім была высунута і намі падтрымана ідэя аб стварэнні ў першай школе з наступнага года сёмага класа з паглыбленым вывучэннем матэматыкі, вядома, з беларускамоўным навучаннем. Ужо абмяркоўвалі гэта і са школай, і з уладамі, пытанне будзе вырашацца.

— Як лічыце, чаму піяр-кампанія не падзейнічала дагэтуль?

— Бацькі пачнуць думаць аб беларускамоўным навучанні ў школах толькі тады, калі ў нас з’явіцца ўніверсітэты на беларускай мове. Гэта асноўная праблема. Яна, канешне, трохі надуманая, але яна існуе. Хаця ні дзеля мяне, ні дзеля майго дзіця не цяжка разабрацца з

тэрміналогіяй на рускай ці беларускай мовах.

— Адзін з журналістаў на сустрэчы з Аляксандрам Лукашэнкам згадаў сітуацыю з Ялінкай, якой рэакцыі чакалі ад прэзідэнта?

— Канешне, мы былі здзіўлены, бо гэта была ўласная ініцыятыва журналіста. Мы пра гэта не прасілі. Я чакаў двух варыянтаў развіцця падзей. Па-першае, ведаючы нашых чыноўнікаў, дзеля якіх няма чалавека — няма праблемы, я думаў, што клас увогуле могуць закрыць. З іншага боку, ад іх можна чакаць і так званай уласнай ініцыятывы, па якой хутка знайшліся б і жадаючыя і магчымасці дзеля нападнення такога класа, але ні таго, ні іншага не адбылося.

— Якія бачыце плюсы і мінусы беларускамоўнага навучання ў цяперашніх умовах?

— Цяжка адзначыць мінусы, іх амаль не бачна. А вось плюсы відавочныя: лічыце, што вы маеце рэпетытараў па кожным прадмеце. У дзіця не бывае сітуацыі, калі тэма пройдзена, а нешта засталася незразумелым. Не бывае такога, што дзіця хварэла і прапусціла тэму — з Ялінкай усё роўна пазаймаюцца. Яна мае больш часу для дадатковага матэрыялу. Атрымліваецца больш паглыбленае навучанне па кожным прадмеце.

— Але ж чаму маем тое, што маем?

— Зараз беларускія мова і культура атрымалі вялікі штуршок да развіцця. Праўда, тэндэнцыя больш ахапіла дарослых, ужо сталых людзей. Хочацца верыць, што на гэтай хвалі адбудзецца ўздым у сістэме адукацыі, і ўсё ж такі будуць адкрывацца беларускамоўныя класы. Я гатовы дапамагаць людзям, якія не ведаюць, што рабіць, каб аддаць дзіця ў такі клас.

Зразумела і іншае — гэтаму папярэднічалі 200 гадоў расейскай акупацыі, і сёння застаецца актуальным лозунг: «Что не делает русский штык, делает русское слово». Я лічу, што трэба адключыць усе гэтыя расейскія прапагандысцкія каналы, каб людзі жылі ў сваім беларускім асяроддзі. Не важна, на якой мове размаўляеш, тут ніхто цябе прымушаць не будзе, але дзяржаўная мова павінна быць адна — беларуская. Гэта пытанне захавання культуры і нацыі.

Многія лічаць, што ў нас няма ідэнтычнасці, цытуючы нашага прэзідэнта, што «большасць беларусаў — гэта рускія, але толькі са знакам якасці». Але ж мы не рускія. Мы вельмі адрозніваемся ад іх. І гэта можа пацвердзіць любы вандроўнік, які пабываў і ў Расіі і ў Беларусі. Мы ні ў якім разе не расейцы, і не будзем ніколі расейцамі. Хачу, каб большасць людзей усведамляла, што яны — беларусы, і ад гэтага ўсё далей і пойдзе.

Паводле «Наш Магілёў»

Жадаеш вучыцца — плаці двойчы: уся праўда пра бясплатную адукацыю

Заплаціў падаткі? Цяпер плаці за садок і інстытут!

Беларусы атрымліваюць ад дзяржавы велізарную колькасць бясплатных бонусаў — адукацыя, ахова здароўя, зніжкі на праезд і паслугі ЖКГ. Ва ўсякім разе, з экрану тэлевізараў сітуацыя падаецца менавіта так. Але калі паглядзець глыбей, становіцца зразумела, што ўсе гэтыя даброты людзі аплачваюць са сваёй кішэнні, а ў некаторых выпадках — па некалькі разоў. Kosht Urada разбіраецца, колькі насамрэч мы плацім за «бясплатную» адукацыю.

1 700 000 руб.

у год з кожнага працуючага беларуса на адукацыю

Падрабязней чытайце на сайце www.koshturada.by

Кошт Урада

У цісках партнёрскіх чаканняў

Дзяніс ЛАЎНІКЕВІЧ

Сённяшняя прэзідэнцкая кампанія супала з эканамічным крызісам і падзеннем прыбыткаў электрарату. А значыць, уладзе асабліва важна добра выглядаць у вачах як Масквы, так і Брусэля.

Стан, у якім апынулася беларуская ўлада, выдатна разумеюць і на Усходзе, і на Захадзе. Разумеюць таксама і тое, што чакаць ад Аляксандра Рыгоравіча рэфарматарскіх чудаў не прыходзіцца. Але правесці на тле выбараў такія-сякія эканамічныя змены цалкам магчыма. Тым больш, канцэпцыя «сацыяльнай дзяржавы» відавочна трашчыць па швах, таму кіраўніцтва краіны, мусіць, упершыню ў гісторыі Беларусі больш настроена на рэформы, чым насельніцтва. Адапаведна, і Расія, і Еўрасаюз прапаноўваюць Беларусі свае мадэлі эканамічнага супрацоўніцтва.

З Захаду

Ужо вядома, што Еўрапейскі саюз падрыхтуе нейкі новы, адмысловы варыянт эканамічнага супрацоўніцтва з Беларуссю і Армэніяй: з краінамі, якія ўваходзяць у арбіту еўрапейскіх інтарэсаў, але пакуль усё ж застаюцца празмерна залежнымі ад Расіі. Прычым як у эканамічнай, так і ў палітычнай прасторы.

Пра стварэнне новай мадэлі супрацоўніцтва распавёў міністр замежных спраў Люксембурга Жан Асэльборн. Па ягоных словах, новы тып дамовы будзе звязваць гэтыя краіны ў меншай ступені, чым класічная дамова аб эканамічнай асацыяцыі з ЕС — тая, якую падпісалі, у прыватнасці, Украіна і Малдова. У Брусэлі выдатна разумеюць, што Мінск і Ерэван не гатовыя падпісаць дамову аб эканамічнай асацыяцыі з Еўрасаюзам, бо гэтага ім проста не дазволіць зрабіць Масква. Еўрачыноўнікі разважаюць так: лепш мець хоць нейкае супрацоўніцтва сёння, каб паказаць Беларусі і Армэніі выгады еўрапейскага шляху развіцця, чым увогуле ніяк не ўраўнаважваць уплыў Расіі.

«Мы шукаем сістэму, пры якой не бурзіліся б усё масты. Мы разумеем,

што дамова аб асацыяцыі немагчымая, і таму мы гатовыя знайсці лягчэйшы варыянт, меней фундаментальны. Гэта не дамова аб асацыяцыі, якую падпісаць яны не могуць. Гэта будзе нешта на ўзровень ніжэй, не магу пакуль сказаць, як гэта будзе звацца», — распавёў Асэльборн. Па ягоных словах, новы тып дамовы не прадугледжвае распаўсюду на Беларусь і Армэнію мытных палёгкаў, аднак «там будзе ўказана шмат што іншае».

З неафіцыйных крыніц стала вядома, што ў дамоў прадугледжаны акцэнт на «кропкавае» супрацоўніцтва з беларускімі прадпрыемствамі, якое было б выгодным у роўнай ступені і беларусам, і еўрапейцам. Напрыклад, будзе захаваны статус-кво датычна паставак з Беларусі нафтапрадуктаў, калійных соляў, металу. Актывізуецца транспамежнае супрацоўніцтва ў энергетыцы. Верагодна, будзе палегчаная працэдура сертыфікацыі для еўрапейскага рынку прадуктаў харчавання з Беларусі.

Што тычыцца санкцый, то рашэнне пра іх адмену будзе прымацца, выходзячы з вынікаў выбараў прэзідэнта.

З Усходу

З іншага боку, сваё «асаблівае эканамічнае меркаванне» Беларусі дыктуюць эксперты Еўразійскага банка развіцця (ЕАБР), які кіруе сродкамі Еўразійскага Фонду стабілізацыі і развіцця (ЕФСР). Так з нядаўніх часоў завецца Антыкрызісны фонд ЕўрАзЭС — той самы, які ў 2011 годзе выратаваў Беларусь буйным стабілізацыйным крэдытам. Гэтая

Пасля выбараў Беларусь і надалей будзе залежаць ад Расіі, размесціць на сваёй зямлі авіябазу, атрымае грошы на кансерваванне сваёй эканамічнай мадэлі

структура дэ-факта цалкам кантралюецца Расіяй, і таму ўсе прапановы, што сыходзяць ад яе, у першую чаргу адпавядаюць расійскім жа інтарэсам.

Падставай даваць парады для ЕФСР стала жаданне ўладаў Беларусі атрымаць новы стабілізацыйны крэдыт у памеры \$2–3 мільярды. У афіцыйным прэс-рэлізе ЕАБР сказана, што «для атрымання Беларуссю новага фінансавага крэдыту ўладам неабходна ўзмацніць

прапанаваную раней праграму для забеспячэння ўстойлівасці вынікаў пераўтварэнняў, у тым ліку, на падставе ўрокаў, якія былі атрыманыя падчас выканання папярэдняй рэалізацыі глыбокіх структурных рэформаў, нацэленых на паніжэнне ролі дзяржавы ў эканоміцы і актыўнае развіццё прыватнага сектара».

Праграма прадугледжвае скарачэнне аб'ёмаў фінансавання новых дзяржпраграм, памяншэнне дзяржаўных субсідый на падтрымку ЖКГ праз павышэнне ўзроўню акупальнасці выдаткаў. У тэорыі ўсё гэта павінна спрыяць не толькі збалансаванаму выкананню дзяржбюджэта, але і вызваліць рэсурсы для развіцця прадпрыемстваў у краіне. Наступствам гэтых мер павінна стаць падвышэнне ўстойлівасці плацежнага балансу, нарошчванне ўзроўню міжнародных рэзерваў, запаволенне інфляцыі, паніжэнне працэнтных ставак і перанакіраванне рэсурсаў у найболей рэнтабельныя сектары.

Прапанаваныя рэформы выглядаюць цалкам па-рынковаму, і нават з жорсткімі наступствамі для насельніцтва. Ва ўжо апублікаваных рэкамендацыях ЕФСР гаворыцца, што Саўмін і Нацбанк Беларусі павінны для дасягнення макраэканамічнай стабілізацыі «стварыць асновы для доўгатэрмінова-

га ўстойлівага росту шляхам правядзення цвёрдай грашова-кредытнай і кансерватыўнай падаткова-бюджэтнай палітыкі, збалансаванай палітыкі прыбыткаў насельніцтва, і рэалізацыі глыбокіх структурных рэформаў, нацэленых на паніжэнне ролі дзяржавы ў эканоміцы і актыўнае развіццё прыватнага сектара».

Праграма прадугледжвае скарачэнне аб'ёмаў фінансавання новых дзяржпраграм, памяншэнне дзяржаўных субсідый на падтрымку ЖКГ праз павышэнне ўзроўню акупальнасці выдаткаў. У тэорыі ўсё гэта павінна спрыяць не толькі збалансаванаму выкананню дзяржбюджэта, але і вызваліць рэсурсы для развіцця прадпрыемстваў у краіне. Наступствам гэтых мер павінна стаць падвышэнне ўстойлівасці плацежнага балансу, нарошчванне ўзроўню міжнародных рэзерваў, запаволенне інфляцыі, паніжэнне працэнтных ставак і перанакіраванне рэсурсаў у найболей рэнтабельныя сектары.

На практыцы ж большасць з пералічанага мала прымальна для беларускіх уладаў з іх канцэпцыяй «сацыяльнай дзяржавы». Скарачэнне дзяржпраграм азначае, што стратныя беларускія заводы не атрымаюць бюджэтных грошай на «падтрымку штаноў». Памяншэнне субсідый на ЖКГ азначае, што працаўнікі гэтых заводаў, застаўшыся без зарплат, апынуцца яшчэ і перад фактам рэзкага росту «камуналкі». Адно плюс другое аўтаматычна азначае рост сацыяльнай напружанасці.

Вядома, сёе-тое ўлады Беларусі робяць ужо цяпер — менавіта са спісу тых мер, якія назваў ЕАБР. Напрыклад, адносна цвёрдая грашова-кредытная палітыка і пераход да больш гнуткага рэжыму абменнага курсу, уключаючы выкарыстанне механізму падвойнага аўкцыёну з чэрвеня гэтага года дазволілі стабілізаваць сітуацыю на валютным рынку.

Тым не менш, нягледзячы на адносную стабілізацыю на валютным рынку і станоўчае сальда

бюджэтных прыбыткаў, беларуская эканоміка застаецца ў рэцэсіі. За студзень-ліпень 2015-га ВУП скараціўся на 4%. Каб пераламаць сітуацыю, уладна, і патрабуецца крэдыт у \$2–3 мільярды ад ЕСФР.

Улады могуць пайсці на непапулярныя меры ў эканоміцы пасля прэзідэнцкай кампаніі. Можна ўзгадаць 2011 год, калі неўзабаве пасля інаўгурацыі Лукашэнкі прыспела дэвальвацыя беларускага рубля. Тады яна выклікала рэзкае падзенне прыбыткаў насельніцтва і адносна масавыя «маўклівыя пратэсты». Затое прадпрыемствы (найперш экспартаарыентаваныя) адчулі сябе нашмат лепш, а ў канцы года паспяхова продаж «Белтрансгаза» расійцам дапамог вырашыць мноства бюджэтных праблем.

Зараз можа адбыцца нешта падобнае, але ўжо пад больш цвёрдым кантролем з Масквы.

Рэзюме

Па сутнасці, Брусэль ды Масква паставілі Мінск перад выбарам. Масква зрабіла гэта больш катэгарычна: яна прапаноўвае льготны крэдыт на \$2–3 мільярды, які Беларусь можа атрымаць яшчэ да канца года. Але ўзамен беларуская ўлада павінна пацвердзіць сваю лаяльнасць. Невыпадкова размовы пра крэдыт практычна супалі з прапановай размясціць у Беларусі расійскую авіябазу з цяжкімі дальнімі знішчальнікамі Су-27.

Ці пагодзіцца беларуская ўлада на рэформы, якіх патрабуе ЕФСР? Хутчэй за ўсё, фармальна пагодзіцца, але пасля пачне «круціць азадкам». Не ўпершыню ж...

Прапанова ж еўрапейцаў — нейкі незразумелы і яшчэ нават не распрацаваны дакумент. Сурагат дамовы аб эканамічнай асацыяцыі з ЕС, з якой дагэтуль аніякай карысці не мае ні Украіна, ні Малдова.

Таму грунтоўных зменаў у беларускай палітыцы пасля выбараў не адбудзецца. Беларусь і надалей будзе залежаць ад Расіі, размесціць на сваёй зямлі авіябазу, атрымае грошы на далейшае кансерваванне сваёй эканамічнай мадэлі. А што з Еўропай? Не будзем забываць лукашэнкаўскаю канцэпцыю «ласкавага цяля». Калі выбары пройдуць «больш дэмакратычна, чым папярэдня», цалкам магчыма, што ЕС здыме санкцыі, але наўрад ці стане фінансаваць «беларускую мадэль».

28 ВЕРАСНЯ, ПАНЯДЗЕЛАК

- 06.00 Добрай раніцы, Беларусь!
07.00 Навіны.
07.05 Навіны эканомікі.
07.10 Зона Х. Крымінальная хроніка.
07.20 Добрай раніцы, Беларусь!
08.00 Навіны.
08.05 Навіны эканомікі.
08.10 Зона Х. Крымінальная хроніка.
08.15 Добрай раніцы, Беларусь!
09.00 Навіны.
09.10 Галоўны эфір.
10.05 Клуб рэдактараў.
10.45 Дэтэктывная меладрама «Бацька Мацвей» (Расія).
11.45 Лірычная камедыя «Закаханы і бяззбройны» (Расія).
12.00 Навіны.
12.10 Лірычная камедыя «Закаханы і бяззбройны» (Расія).
13.40 Вострасюжэтная меладрама «Я не змагу цябе забыцца» (Расія). 1-я серыя.
15.00 Навіны.
15.15 Навіны рэгіёну.
15.25 Вострасюжэтная меладрама «Я не змагу цябе забыцца» (Расія). 2-я серыя.
17.35 Беларуская часіна.
18.40 Навіны рэгіёну.
19.00 Навіны.
19.20 Арэна.
19.40 Зона Х. Крымінальныя навіны.
20.00 Дэтэктывная меладрама «Бацька Мацвей» (Расія).
21.00 Панарама.
21.45 Беларусь XXI.
22.05 Дэтэктывны серыял «След» (Расія).
23.35 Зона Х. Крымінальныя навіны.
23.55 Навіны.
00.10 Дзень спорту.
00.25 Лірычная камедыя «Закаханы і бяззбройны» (Расія).

- 06.05 АНТ прадстаўляе. «Наша раніца».
09.00 Нашы навіны.
09.05 Контур.
10.00 «Жыць здорава!».
11.00 Нашы навіны.
11.05 Навіны спорту.
11.10 «Фазэнда».
11.55 «Модны прысуд».
13.00 Нашы навіны.
13.05 Навіны спорту.
13.10 «Мужчынскае / Жаночае».
14.10 Сам-насам з усімі.
15.05 Час пакажа.
16.00 Нашы навіны.
16.15 Навіны спорту.
16.20 Час пакажа.
16.50 «Давай пажэнімся!».
18.00 Нашы навіны (з субтытрамі).
18.15 Навіны спорту.
18.20 Зваротны адлік.
18.55 Чакай мяне.
20.00 Час.
20.30 Нашы навіны.
21.00 Навіны спорту.
21.05 Справа прынцыпу.
22.15 Легенда пра Гога.
23.15 Адборачны этап чэмпіёна свету па брэйк-дансе.
01.00 Начныя навіны.

- 15.35 Дакументальны праект.
16.50 «Вялікі горад».
17.25 «Міншчына».
17.35 «Званая вячэра».
18.35 Самыя шакавальныя гіпотэзы.
20.00 «Сталічныя падрабязнасці».
20.10 «СТБ-спорт».
20.15 «Ваенная таямніца».
22.55 «СТБ-спорт».
23.00 Тыздзень спорту.
23.30 «Прыгажуня з трушчоб».
01.25 Па загадзе багоў.
07.00 Тэлераніца.
09.00 Тэлебарометр.
09.05 «Арол і рэшка. Шопінг». Пазнавальнае стайл-шоў (Украіна).
10.00 Тэлебарометр.
10.35 Анімацыя для ўсёй сямі.
00.10 Вострасюжэтная дэтэктыв «Выпадковы сведка» (Расія).
00.35 Навуковае шоў прафесара Адкрывашкіна.
13.15 Дэтэктыв «Метад Фрэйда».
15.15 Мастацкі фільм «Пасля нашай эры».
17.00 «Перазагрузка». Маладзёжнае ток-шоў.
17.55 Сімвал веры.
18.15 Людзі добрыя.
18.35 Арт-код.
19.05 Меладраматычны серыял «Не нарадзіся прыгожай» (Расія).
21.05 Тэлебарометр.
21.10 «Экстрасэнсы-дэтэктывы». Дакументальны цыкл расследаванняў (Украіна).
22.05 КЕНА.
22.10 Дэтэктывны серыял «Косці» (ЗША).
23.05 Рэпарцёр.
23.55 Трылер «Прывіды».
00.50 Камедыйны серыял «Як я сустрэў вашу маму» (ЗША).

- 07.50 «Калейдаскоп».
08.00 «Размовы пра духоўнае».
08.15 «Цені знікаюць апоўдні». Гістарычная драма. 7-я серыя, заключная (СССР, 1971 г.).
09.15 Хіт-парад «Сто песень для Беларусі».
10.10 «Наперад у мінулае».
10.35 «Размаўляем па-беларуску». Тэлевіктарына.
11.10 Вандроўка з «Бяседай». Магілёўская вобласць.
11.35 «Калейдаскоп».
11.50 «Неадкрытыя астравы». Прыгодніцкі фільм (СССР, 1974 г.).
12.50 Мультифільм.
13.05 «Справы фамільныя». «Каралі шкла». Пра гісторыю шклозавода «Нёман».
13.30 «Застылая музыка Лангбарда». Дакументальны фільм.
14.10 «Калейдаскоп».
14.25 «Чакай мяне». Ваенная драма (СССР, 1942 г.).
15.50 «Нябачны фронт». Георгій Жукаў.
16.35 «Майскія зоркі». Ваенная драма (СССР, 1959 г.).
18.05 «Калейдаскоп».
18.20 «Размовы пра духоўнае».
18.30 «Каханне.?» Меладрама (Беларусь, 2009 г.).
19.10 «Ночевала тучка золотая...» Драма (СССР, 1989 г.).
20.45 «Калыханка».
21.05 «Размаўляем па-беларуску». Тэлевіктарына.
21.35 «Свет Караткевіча». Дакументальны фільм.
22.05 «Хрыстос прыязміўся ў Гародні». Філасофская прытча (СССР, 1967 г.).
23.25 «Дыя@блог». «Пра літаратуру».
23.50 «Калейдаскоп».
00.05 «Размовы пра духоўнае».
07.10 PRO спорт. Навіны.
07.25 Спорт-мікс.
07.45 PRO спорт. Навіны.
08.00 Тэніс. Турнір ВТА. Ухань.

- 12.00 Валейбол. Чэмпіянат Еўропы. Жанчыны.
13.30 Тэніс. Турнір ВТА. Ухань.
17.30 Оверайм.
17.55 Валейбол. Чэмпіянат Еўропы. Жанчыны.
20.05 Час футбалу.
20.55 Футбол. Чэмпіянат Англіі. Агляд тура.
21.55 Футбол. Чэмпіянат Англіі. Вэст Бромвіч - Эвертан.
23.55 Еўрапейскі покерны тур.
00.50 PRO спорт. Навіны.
07.00 ПраСвет.
07.35 Зона «Свабоды».
08.10 Форум (ток-шоу): Незалежнасць - гэта.
08.55 Апошнія сакрэты Трэцяга Райху, дак. серыял: Генерал Гітлера.
09.45 Загадкі беларускай гісторыі: Касцюшка contra Сувораў.
10.05 Мова нанова: Гатэль.
10.25 Эксперт (сатырычная праграма).
10.55 ПраСвет.
11.30 Зона «Свабоды».
12.10 Невядомая Беларусь: Прайграная гісторыя. Вяртанне ў Бішофсвэрду, д/ф.
12.50 Кітай і рэальнасць, д/ф.
13.55 Кінаклуб: «Анегін».
14.05 Анегін, м/ф.
15.50 Сведкі: Паддашак.
16.00 Mad Men. Утрапнёныя IV, серыял.
16.50 Банда, д/ф.
17.50 Мова нанова: Гатэль.
18.10 Беларусы ў Польшчы.
18.30 Студыя «Белсат».
18.45 Форум (ток-шоу): Незалежнасць - гэта.
19.30 Студыя «Белсат».
21.00 Аб'ектыў (галоўнае выданне).
21.40 Асабісты капітал.
22.05 Рэмарка (культурніцкая праграма).
22.30 Кінаклуб: «Анегін».
22.45 Анегін, м/ф.
00.25 Студыя «Белсат».
02.15 Асабісты капітал (эканамічная праграма).
02.40 Рэмарка (культурніцкая праграма).

29 ВЕРАСНЯ, АЎТОРАК

- 06.00 Добрай раніцы, Беларусь!
07.00 Навіны.
07.05 Навіны эканомікі.
07.10 Зона Х. Крымінальная хроніка.
07.20 Добрай раніцы, Беларусь!
08.00 Навіны.
08.05 Навіны эканомікі.
08.10 Зона Х. Крымінальная хроніка.
08.15 Добрай раніцы, Беларусь!
09.00 Навіны.
09.10 Дэтэктывны серыял «След» (Расія).
11.05 Дэтэктывная меладрама «Бацька Мацвей» (Расія).
12.00 Навіны.
12.10 Серыял «Сямейныя меладрамы - 5».
13.10 Дзень у вялікім горадзе.
14.05 Камедыйны серыял «Думай як жанчына» (Расія).
15.00 Навіны.
15.15 Навіны рэгіёну.
15.25 Крымінальная меладрама «Адшпіліце рамяні» (Расія).
16.35 Серыял «Сямейныя меладрамы - 5».
17.35 Беларуская часіна.
18.40 Навіны рэгіёну.
19.00 Навіны.
19.20 Сфера інтарэсаў.
19.40 Зона Х. Крымінальныя навіны.
20.00 Дэтэктывная меладрама «Бацька Мацвей» (Расія).
21.00 Панарама.
21.45 Беларусь XXI.
22.05 Буйным планам.
22.35 Дэтэктывны серыял «След» (Расія).
00.10 Зона Х. Крымінальныя навіны.
00.25 Сфера інтарэсаў.
00.45 Навіны.
01.05 Дзень спорту.
01.20 Крымінальная меладрама «Адшпіліце рамяні» (Расія).

- 06.05 АНТ прадстаўляе. «Наша раніца».
09.00 Нашы навіны.
09.05 «Жыць здорава!».
10.25 «Кантрольная закупка».
11.00 Нашы навіны.
11.05 Навіны спорту.
11.10 «Фазэнда».
11.50 «Модны прысуд».
13.00 Нашы навіны.
13.05 Навіны спорту.
13.10 «Мужчынскае / Жаночае».
14.10 Сам-насам з усімі.
16.00 Нашы навіны.
16.10 Навіны спорту.
16.20 «Час пакажа».
16.50 «Давай пажэнімся!».
18.00 Нашы навіны (з субтытрамі).
18.15 Навіны спорту.
18.20 Серыял «Татавы дочки».
18.50 «Хай кажуць».
20.00 Час.
20.30 Нашы навіны.
21.00 Навіны спорту.
21.05 Тэлесерыял «Джуна».
23.05 Мастацкі фільм «ПіраМММіда».
Начныя навіны.

- 19.30 «24 гадзіны».
20.00 «Сталічныя падрабязнасці».
20.10 «СТБ-спорт».
20.15 Дакументальны праект.
21.20 Участак лейтнанта Качуры.
22.30 «24 гадзіны».
22.55 «СТБ-спорт».
23.00 Простыя пытанні.
23.20 Аўтапанарама.
23.45 Тэлесерыял «Водбліскі».
01.25 Дакументальны праект.
07.00 Тэлераніца.
09.00 Тэлебарометр.
09.05 «Арол і рэшка. На краі свету». Пазнавальна-забаўляльнае шоў (Украіна).
10.00 «Экстрасэнсы-дэтэктывы». Дакументальны цыкл расследаванняў (Украіна).
11.00 «Зразумець і абясшкодзіць».
11.30 Азбука густу.
12.20 Прыгодніцкі серыял «Бафі - знішчальніца вампіраў» (ЗША).
13.15 Дэтэктывны серыял «Косці» (ЗША).
14.10 Меладраматычны серыял «Не нарадзіся прыгожай» (Расія).
16.00 «Арол і рэшка. На краі свету». Пазнавальна-забаўляльнае шоў (Украіна).
17.00 «Пін код». Інтэрактыўны моладзевы праект.
17.55 Пульс.
19.05 Меладраматычны серыял «Не нарадзіся прыгожай» (Расія).
21.05 Тэлебарометр.
21.10 «Экстрасэнсы-дэтэктывы». Дакументальны цыкл расследаванняў (Украіна).
22.05 Спортлато 6 з 49, КЕНА.
23.55 21.30 Футбол. БАТЭ - Рома.
01.00 Дэтэктывны серыял «Косці» (ЗША).
01.50 «Пін код». Інтэрактыўны моладзевы праект.

- 08.05 «Ночевала тучка золотая...» Драма (СССР, 1989 г.).
09.35 «Я не самотны...» Дакументальны фільм.
10.05 «Хрыстос прыязміўся ў Гародні». Філасофская прытча (СССР, 1967 г.).
11.30 «Свет Караткевіча». Дакументальны фільм.
12.25 «Калейдаскоп».
12.35 «Запаведнымі сцежкамі беларускай зямлі». Дакументальны фільм.
12.55 «Святло далёкай зоркі». Памяці опернай спявачкі, народнай артысткі СССР зоркі. Памяці опернай спявачкі, народнай артысткі СССР Святланы Данілюк.
13.30 Е. Міровіч. «Машэка». Тэлеверсія спектакля Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы. Частка 1-я.
14.55 «Купалаўцы: погляд праз час». Акцёрскі ансамбль.
15.15 Е. Міровіч. «Машэка». Тэлеверсія спектакля Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы. Частка 1-я.
16.15 «Калейдаскоп».
16.25 «Без надзеі». Ваенная драма (СССР, 1965 г.).
17.55 «Міклаш Янча. Шчырая размова». Дакументальны фільм.
18.45 «Калейдаскоп».
19.00 «Сава Марозаў». Гістарычная драма. 1-я і 2-я серыі (Расія, 2007 г.).
20.45 «Калыханка».
21.05 «Дыя@блог». «Пра літаратуру».
21.30 «Сава Марозаў». Гістарычная драма. 3-я і 4-я серыі (Расія, 2007 г.).
23.10 «Дыя@блог». «Пра мову».
23.35 «Святло далёкай зоркі». Памяці опернай спявачкі, народнай артысткі СССР зоркі. Памяці опернай спявачкі, народнай артысткі СССР Святланы Данілюк.
00.05 «У гасіах у Барыса Аверына». Кандыдат філалагічных навук Валерый Цімафееў.
00.30 «Калейдаскоп».

- 07.25 Спорт-мікс.
07.45 PRO спорт. Навіны.
08.00 Тэніс. Турнір ВТА. Ухань.
12.00 Футбол. Чэмпіянат Англіі. Агляд тура.
12.56 Час футбалу.
13.30 Тэніс. Турнір ВТА. Ухань.
16.55 Хакей. КХЛ.
19.25 Хакей. Кубак Беларусі.
21.40 Футбол. Ліга чэмпіёнаў УЕФА. 2. тур.
23.50 Спорт-кадр.
00.20 Еўрапейскі покерны тур.
01.10 PRO спорт. Навіны.
07.00 Студыя «Белсат».
07.15 Форум (ток-шоу): Незалежнасць - гэта.
08.00 Студыя «Белсат».
10.10 Асабісты капітал (эканамічная праграма).
10.35 Рэмарка (культурніцкая праграма).
11.00 Цырульніца, м/ф.
12.50 Студыя «Белсат».
13.05 Форум (ток-шоу): Незалежнасць - гэта.
13.50 Студыя «Белсат».
16.00 Асабісты капітал (эканамічная праграма).
16.20 Рэмарка (культурніцкая праграма).
16.45 Ратаўнікі, серыял.
17.30 Эксперт (сатырычная праграма).
18.00 Відзьмо-невідзьмо (інфармацыйна-забаўляльны агляд).
18.30 Студыя «Белсат».
19.00 Рэпартаж (публіцыстычная праграма).
19.30 Студыя «Белсат».
21.00 Аб'ектыў (галоўнае выданне).
21.40 Два на два (тэледыскусія): Валер Булгакаў і Сяргей Дубавец: Ці ўдалася ўладам «мяккая беларусізацыя»?
22.10 Моц матылькоў, рэпартаж.
22.30 Банда, д/ф.
23.30 Студыя «Белсат».
01.10 Два на два (тэледыскусія): Валер Булгакаў і Сяргей Дубавец: Ці ўдалася ўладам «мяккая беларусізацыя»?
01.45 Моц матылькоў, рэпартаж.

Літаратурная Беларусь

Выпуск №9 (109)
(верасень)

КУЛЬТУРНА-АСВЕТНІЦКІ ПРАЕКТ

Грамадскага аб'яднання «Саюз беларускіх пісьменнікаў» і «Новага Часу»

lit-bel.org

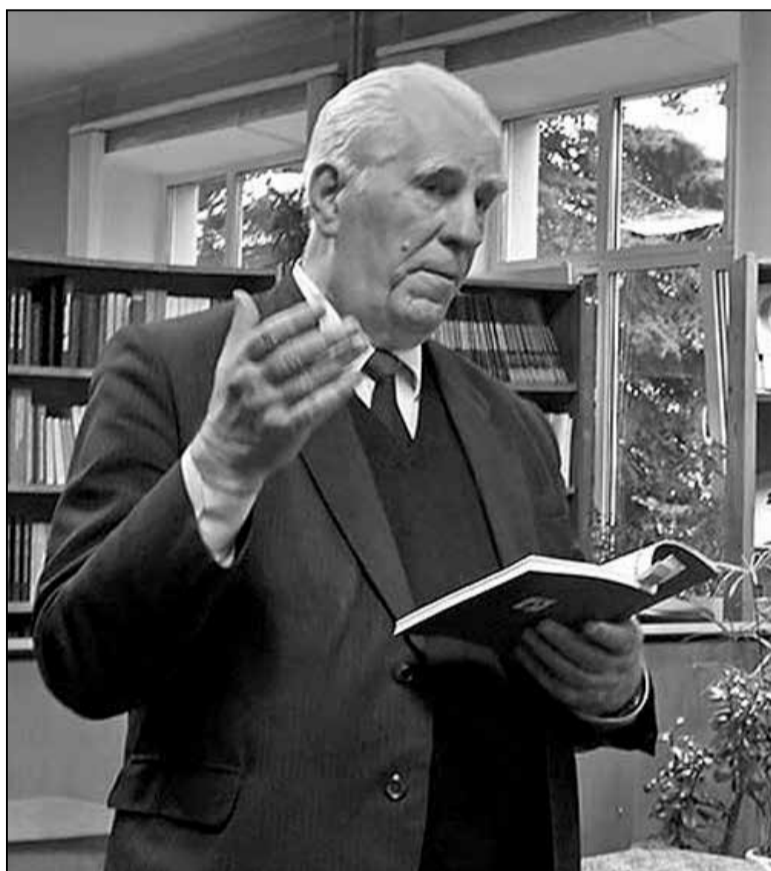
novychas.info

Змест

НАВІНЫ: асноўныя падзеі грамадска-літаратурнага жыцця Беларусі	с. 2
ШКОЛА: творы выпускнікоў Школы маладога пісьменніка	с. 3–4
ГРАМАДА: у вянок памяці Аляксея КАРАЛЯ	с. 5
ПРОЗА: «Сваты» Міхася ЗІЗЮКА	с. 6
ПАЭЗИЯ: новыя вершы Валянціны АКСАК	с. 7
ЧЫТАЛЬНЯ: «Ноч цмока» Валеры ГАПЕЕВА	с. 8–9
ПЕРАКЛАД: вершы Канстанты Ільдэфанса Галчынскага	с. 10
ШКОЛА: апавяданне Марыі БЯЛЬКОВІЧ	с. 11
ПЕРАКЛАД: апавяданне Саўлцэрытэ Віесэ	с. 12
ЭСЭ: «У Менску» Алы ПЕТРУШКЕВІЧ	с. 13
ФОРУМ: юбілейная гутарка з Артурам КЛІНАВЫМ і згадкі пра Алеся ПІСЬМЯНКОВА	с. 14
ДРУК: агляд новага нумара часопіса «ДЗЕЯСЛОУ»	с. 15
СВЕТ: навіны літаратурнага замежжа	с. 16

Ніл Гілевіч: «Будзем аптымістамі, іншага не дадзена»

30 верасня Нілу Сымонавічу Гілевічу спаўняецца 84 гады. Ён некалькі гадоў не выходзіць са сваёй кватэры на вуліцы Карла Маркса, але па-ранейшаму сочыць за навінамі, шчыра цікавіцца беларускай літаратурай і палітыкай. За сваю пенсію былога прафесара БДУ, дэпутата беларускага парламента ён выдаў 23 тамы ўласнага Збору твораў. Аднак праца над спадчынай не скончаная: рыхтуюцца яшчэ сем дадатковых тамоў з тых матэрыялаў, якія адшукаліся зусім нядаўна.

Цягам некалькіх гадоў Ніл Сымонавіч адмаўляў журналістам у інтэрв'ю. Але для прэс-службы Саюза беларускіх пісьменнікаў зрабіў выключэнне. Размова — пра Беларусь, Украіну, сёлетніх кандыдатаў на прэзідэнта, пра Жызнеўскага і Чаркашына. Пра ўсё, што набалела.

— Ніл Сымонавіч, вы адзіны Народны паэт Беларусі, старэйшы нацыянальны творца, дзяржаўны дзеяч і палітык. Якою вам бачыцца Беларусь 2015 года, ці адчуваюцца пэўныя змены да лепшага альбо да горшага?

— На вялікі жаль, вясёлага на сённяшні дзень нічога не бачу. Як і раней — і год, і два, і пяць, і дзесяць назад — наша грамадства ці нават, скажам, народ наш, насельніцтва Беларусі далёка не ўсё паднялося да разумення галоўнай задачы, якая стаіць перад намі, перад нашай дзяржавай. Галоўная задача — не дапусціць, каб наша мова і далей гінула так, як яна гіне цяпер. Без усведамлення, што такое мова ў жыцці народа, што такое нацыянальная культура, нацыянальная гісторыя, у народа не можа быць будучыні. Дык вось, на вялікі жаль, гэту ісціну, апрабаваную дзясяткамі народаў на працягу стагоддзяў, у нас разумеюць далавікі не ўсе. І таму падмыслюць пытанні, патрабуюць вырашаць эканамічныя праблемы, сацыяльныя, экалагічныя і іншыя. Не

ўсведамляючы, што паперадзе ўсіх праблем павінна ісці праблема мовы. Скажаў жа некалі першы вялікі, першы народны беларускі паэт Францішак Багушэвіч: «Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!» Усё! Што ж незразумелага? Калі не хочам памерці, а хочам жыць, значыць, павінны перш за ўсё ратаваць мову. Гэтым не адмаўляючы важнасць рашэння іншых вышэйпералічаных задач. На вялікі жаль, і сёлетняя сітуацыя, і пяць гадоў назад, і дзесяць... Прэтэндэнты на самую высокую пасаду ў нас вось на гэта самае галоўнае забываюцца. Не лічаць самым галоўным. Мяне гэта бязмерна засмучае. Інтэлігенцыя гэта павінна разумець. Канечне, некаторыя з прэтэндэнтаў на правадыра краіны забываюцца па іншых прычынах. Але яны і не з'яўляюцца патрыётамі Беларусі. Іх мала цікавіць лёс Беларусі менавіта як «беларускай Беларусі». Таму лічу, што сёння найпершы абавязак усіх свядомых беларускіх грамадзян — патрыятычна бацькаўшчыны — думаць пра гэта, турбавацца пра гэта. Ну і па меры магчымасцяў дабівацца карэнных пераменаў у гэтых адносінах.

— Апошнія некалькі гадоў назіраецца пэўнае ажыўленне цікавасці да мовы. Адкрываюцца добраахвотніцкія бясплатныя курсы беларускай мовы. І яны ніяк не звязаны з дзяржаўнай адукацыяй. Як вы думаеце, мажліва ў нашых варунках будучыня беларускай мовы за неадзінадушнымі адукацыйнымі праектамі?

— Дык гэта і ёсць сапраўдная прапаганда беларускай мовы. Больш за тое, выхаванне павагі і любові да беларускай мовы, але менавіта не з ласкі дзяржавы. Гэта выдатная падзея, выдатная наша рэалія, што ўтвараюцца такія асяродкі, дзе кожны, хто жадае, можа палепшыць сваё веданне мовы. Гэта архіважна. Я вітаю, як кажуць, у абедзве рукі тое, што ў нас ёсць такое. Праўда, не ў курсе, ці ёсць падобнае па-за Мінскам?

— Так-так. Ёсць у абласных гарадах і ў некаторых раённых цэнтрах.

— Дык гэтаму толькі радавацца трэба. І пашыраць: хай яшчэ больш будзе такіх курсаў, школаў, гурткоў, як ні назавіце. Вось гэта і будзе рост нацыянальнай самасвядомасці. Вось праз гэта мы ўсім народам і дойдзем да разумення таго

запавету Багушэвіча. Я вітаю, падтрымліваю, зычу і здароўя і поспехаў у гэтай працы.

— Скажыце, наколькі ўдаецца вам сачыць за новымі кнігамі, за літаратурнай перыёдыкай, наогул за станам сучаснай беларускай літаратуры?

— Я ўжо некалькі разоў сказаў «на вялікі жаль» і яшчэ раз скажу: на вялікі жаль, вельмі мала. Па стане здароўя. У мяне ўвогуле глядзіць толькі адно вока, і тое ўсё слабей і слабей. Мне чытаць вельмі цяжка, сам амаль не чытаю. Вось прыходзіць часам пляменніца, сястра малодшая, чытае. Ну яшчэ прэсу сям-так перакідаю, хоць загалюкі, набраныя буйнейшымі літарамі. Таму стараюся больш слухаць радыё. Бывае, што ўвесь вечар і да позняй ночы каля радыё — і нашага афіцыйнага дзяржаўнага, і Радыё Свабода, і іншыя станцыі — каб усё-такі быць у курсе, дзе, што і як адбываецца. Выручаюць і сябры, прыйдучь, раскажуць, абмяняюцца думкамі

Без усведамлення, што такое мова ў жыцці народа, што такое нацыянальная культура, нацыянальная гісторыя, у народа не можа быць будучыні

па тым ці іншым пытанні. Я вельмі неабякавы да таго, што адбываецца ў нашай краіне і ў блізкім свеце. За падзеямі ва Украіне з першага дня выхаду на Майдан я сачыў і сачу, як толькі можна. І вельмі хачу і спадзяюся, што паразумнеюць нарэшце тыя, хто сёння займае не тое што небратэрскую, але недружалюбную пазіцыю ў дачыненні да нашай братняй Украіны. Так нельга, катэгарычна так нельга.

— Цяпер стаўленне беларусаў да Украіны праз расійскія СМІ падзелена на дзве часткі, два лагеры. Ёсць тыя, хто верыць расійскім навінам і тыя, хто не верыць.

— Натуральна. Мне цяжка сказаць, але я ведаю, што мы падзелены на дзве палавіны і, зноў жа «на вялікі жаль», нашмат больш тых, хто падтрымлівае Расію і не перажывае, не хварэе за лёс Украіны. Што хацець, калі наша насельніцтва, у вялікай сваёй частцы, за Беларусь не змагаецца і не перажывае — дык дзе ж ужо там за Украіну! І аднак жа, думаю, я не памыляюся, калі мяркую, што з ліку нашай моладзі ўсё больш і больш тых, хто разумее наш абавязак крэўных братоў, суседзяў украінскага народа суперажываць і, па магчымасці, дапамагаць. Мяне вельмі кранула, што нямала нашых хлопцаў удзельнічала і на Майдане, і ў баях на баку ўкраінскай арміі за незалежную і непадзельную Украіну. З вялікім хваляваннем чытаў пра смерць і пахаванне берасцейскага хлопца Алеся Чаркашына. Вельмі кранула мяне, што столькі людзей сабралася на пахаванне. Узрадавала вестка пра ўрадавую ўзнагароду, дадзеную пасмяротна Міхасю Жызнеўскаму. Гэта і сапраўдныя беларусы, і сапраўдныя сябры братняй Украіны.

— Вы кажаце, што праз радыё і газеты сочыць за грамадска-палітычнай сітуацыяй. Якое ў вас склалася меркаванне наконт чарговых прэзідэнцкіх выбараў, калі можна ўжываць тут гэтак гучнае слова.

— Апошні раз я ўдзельнічаў у выбарах у 1994 годзе. Пасля вельмі хутка зразумеў, што з намі здарылася, з нашай Беларуссю. Выбараў сапраўдных, належных, як ва ўсіх дэмакратычных краінах, не можа быць, пакуль не памяняецца сітуацыя. З павагі да сябе, да свайго разумення, што такое дэмакратыя і абавязкі кіраўнікоў дэмакратычнай краіны, я не хачу прыніжаць сябе і ўдзельнічаць нават намінальна. І на гэты раз, што б ні гаварылі, што б ні абяцалі, усё застанецца як было. Мы павінны былі ісці шляхам, як у найбольш перадавых еўрапейскіх краінах: тэрмін прэзідэнцтва — максімум дзве каденцыі. Не больш. А ў нас, бачыце, дваццаць адзін год — адзін і той жа правадыр. Калі гаварыць пра кандыдатаў з апазіцыі...

Пачатак.
Працяг на стар. 13 (5) »

ПАЛІЦА

**«Поўня»
Леаніда Галубовіча**

Зборнік выбраных твораў паэта, рэдактара і крытыка Леаніда Галубовіча, куды ўвайшлі вершы і мініяцюры, пабачыў свет у Бібліятэцы часопіса «Дзеяслоў» у выдавецтве «Кнігазбор».

Кніга змяшчае найлепшыя вершы, напісаныя за трыццаць пяць гадоў, што ўваходзілі ў папярэднія зборнікі («Таёмнасць агню» (1984), «Сповідзь бяссоннай душы» (1989), «Бусел без гнязда» (1989), «Таёмнасць споведзі» (1993), «Заложнік цемры» (1994), «Апошнія вершы Леаніда Галубовіча» (2000), «З гэтага свету» (2012)), а таксама «зацёмкі з левай кішэнні» з аднайменнага выдання, прысвечанага літаратурнай дзейнасці.

«Зямная філасофія жыцця, зрытмізаваная сэрцам і зарыфмаваная душой» — так лаканічна і глыбокасяжна анансуецца зборнік, прымеркаваны да 65-гадовага юбілею аўтара.

«Адна з асаблівасцяў яго паэзіі — смеласць, бясстрашнасьць, бескампрамісная сумленнасць у дачыненні да таго, пра што ён гаворыць», — адзначаў у адным з выступленняў паэт Анатоль Вярцінскі пра Леаніда Галубовіча.

«Прыгожыя словы часцей за ўсё непраўдзівыя. Але — вабныя. Скарыстаўшы, забываеш іх, як злізаную цукерку... — піша аўтар у адной са сваіх мініячур. — Праўдзівыя словы — страшныя. Яны — трывалыя, цяжкія, непазбытныя. І менавіта на іх трымаецца свет, як дом на падмурку...»

**«Звычайны шоў-бізнес»
Юры Несцяранкі**

Літаратар і музыкант, стваральнік гуртоў «White Night Blues» і «Nestary Band» Юры Несцяранка прадстаўляе кнігу апавяданняў і навілаў, якая пабачыла свет у серыі «Кнігарня пісьменніка» Бібліятэкі Саюза беларускіх пісьменнікаў. Прадмову да зборніка напісала Людміла Рублеўская.

Першая празаічная кніга Юрыя змяшчае як аўтабіяграфічныя, так і па-мастацку змадэляваныя сюжэты. Практична ўсе творы закранаюць музычную тэматыку, у іх гукаць рок, джаз, блюз ды іншыя альтэрнатыўныя жанры. Назва зборніка мае глыбока іранічны кантэкст, абумоўлены як асабістым досведам аўтара, так і агульнакультурнай сітуацыяй у Беларусі.

«Гэта было шчырае пакаленне андэграўнду — калі адстойваць свае густы было небяспечна, але гэта дапамагала знайсці сэнс жыцця. Калі нельга было знайсці патрэбны дыск альбо купіць добры музычны інструмент — затое, калі ўдавалася, яны набывалі нечуваную, немагчымую сэнна каштоўнасць, — успамінае ў прадмове да кнігі Людміла Рублеўская. — Жыццё «саўка» з пункту гледжання нефармала... Цяпер гэта ўжо экзотыка — сямідзясятая, васьмідзясятая, перабудова... Першыя канцэрты беларускіх рок-гуртоў, выставы мастакоў-авангардыстаў... Дух вольнасці, безграшовага вальндумства, які многія, хто пачынаў тады, страцілі на шляху да славы».

Казка-размалёўка Стасі Наркевіч

Дзявятым выпускам серыі «Каляровы ровар» Бібліятэкі Саюза беларускіх пісьменнікаў стала кніжка-размалёўка Стасі Наркевіч «Як Васілёк выратаваў каралеўства».

Юнака Васіля ногі самі нясуць у пракаветны лес, аднак зайсці туды не атрымліваецца. Птушкі паведамяць Васілю, што лес аточаны равамі, пасткамі і закліццямі: тут знаходзіцца замак, дзе чарадзеі сцерагуць прынцэсу Дабралетку. Юнак вырашае вызваліць прынцэсу...

Што адбылося далей, вы даведаецеся, калі набудзеце кніжку Стасі Наркевіч. А кабчытаць яе было яшчэ цікавей, ледзь не на кожным развароце кніжкі можна размалюваць графічныя работы мастачкі Алены Сянко.

Кнігу Стасі Наркевіч «Як Васілёк выратаваў каралеўства» можна набыць у кнігарнях Мінска ў аддзелах дзіцячай беларускай літаратуры.

Прэс-служба СБП

Падведзеныя вынікі штогадовага літаратурнага конкурсу, арганізаванага Саюзам беларускіх пісьменнікаў і прысвечанага сёлета паэзіі і паэтычнаму перакладу. Журы выбрала 10 фіналістаў — 2 лаўрэаты і 8 дыпламантаў.

У журы конкурсу ўваходзілі Раіса Баравікова, Леанід Дранько-Майсюк, Вольга Іпатава, Наталля Кучмель, Уладзімір Някляеў.

У намінацыі «Паэзія» лаўрэатам стала Валярына Кустава, у намінацыі «Паэтычны пераклад на беларускую мову» — Аляксей Емяльянаў-Шыловіч.

Дыпламанты ў намінацыі «Паэзія» (у алфавітным парадку): Яна Мацюшава, Аліса Мініна, Анхела Эспіноса Руіс, Ганна Станіслаўка.

Дыпламанты ў намінацыі «Паэтычны пераклад»: Яўгенія

**Конкурс «Экслібрыс»
імя Рыгора Барадуліна**

Асколкава, Ганна Комар, Аляксей Лабодкі, Арцём Сітнікаў.

17 верасня ў галерэі сучаснага мастацтва «У» адбылося ўганараванне фіналістаў.

Перад больш як паўсотняй глядачоў выступілі арганізатары, лаўрэаты і сябры журы конкурсу. Вялі імпрэзу Аляксандра

Дварэцкая і Віка Трэнас.

Гішпанская паэтка Анхела Эспіноса Руіс, якая піша на некалькіх мовах, у тым ліку па-беларуску, і якая нядаўна выдала кнігу беларускамоўных вершаў «Раяль ля мора», перадала відазпрывітання беларускай публіцы.

**Загадкі і здабыткі
Маладзечаншчыны**

Якія зоркі беларушчыны праязджалі чыгункай праз Маладзечна, дзе збіраліся мастакі слухаць Шапэна, пад што прыстасавалі бровар у яшчэ бедным на будынку даваенным горадзе?

Хто сёння можа распавесці пра Беларусь на Маладзечаншчыне праз кнігу з безліччу малавядомых і сакравітых фактаў лепш за Міхася Казлоўскага? Сваю кніжную экскурсію краязнаўца і бібліяфіла Міхася Казлоўскага надрукаваў у зборніку «Цяпло айчынных камяней». Аўтар распавядае не толькі пра знакавых асобаў, чый лёс звязаны з Маладзечаншчынай, пра месцы, што памятаюць іх, але і пра сваю

родную вёску Быкі, якая цяпер мае назву Рабінавая.

— Наклад такі, які дазволілі мае фінансавыя магчымасці, — тлумачыць аўтар, чаму выдаў толькі сто экзэмпляраў. — Калі б хтосьці быў зацікаўлены ў больш масавым накладзе, то дапамог бы выдаць. Частка матэрыялу была распрацаваная сумесна з журналісткай Інай Кандауравай, якая на той час працавала ў «Маладзечанскай газеце». Гэта ў яе з'явілася ідэя праз будынку распавядаць пра гісторыі месца і людзей. Але ёсць яшчэ вельмі шмат мясцінаў, пра якія можна было б гаварыць. Пісаў пра тых, каго на момант напісання ўжо не было. Адзінае выключэнне тычыцца Янкі Галубовіча. Кніга прысвечаная яго памяці, таму не ўзгадаць гэтага пісьменніка было б незразумелым для чытача.

Памерла Ала Канапелька

Пасля цяжкай хваробы ад нас сышла беларуская паэтка Ала Канапелька.

Ала Іванаўна нарадзілася 14 лютага 1960 года ў вёсцы Небытаў Хойніцкага раёна Гомельскай вобласці. У 1978-м скончыла Лоеўскую педагагічную вучэльню і паступіла на філфак БДУ. Пасля заканчэння ўніверсітэта (1983) працавала

метадыстам у ДOME літаратара, а з 1990 — загадчык арганізацыйна-прапагандысцкага аддзела Беларускага фонду культуры.

Першыя вершы апублікавала ў 1974 годзе ў хойніцкай раёнцы «Ленінскі сцяг». У 1985 годзе выйшаў першы зборнік вершаў «Цвет алешыны».

Сакратарыят Саюза беларускіх пісьменнікаў смуткуе і спачувае родным і блізкім Алы Іванаўны.

Беларуская кніга ў Львове

З 10 па 13 верасня ў межах XXII Форуму выдаўцоў у Львове ў Палацы мастацтваў былі прадстаўлены беларускія кнігі ад выдавецтва «Кнігазбор», у тым ліку выдаваныя ў серыі «Кнігарня пісьменніка» Бібліятэкі Саюза беларускіх пісьменнікаў.

Мэта Форуму — прыцягнуць увагу грамадскасці да актуальных праблем сучаснага ўкраінскага

кнігавыдання, падтрымаць традыцыю прафесійных дыскусій і семінараў. У апошнія гады ў межах Форуму праводзіцца ўсё

больш сумежных акцый, разлічаных на масавую аўдыторыю і закліканых папулярызаваць чытанне сярод дзяцей і моладзі. Да супрацоўніцтва з Форумам актыўна далучаюцца не толькі вядомыя ўкраінскія і замежныя пісьменнікі і выдаўцы, але і зоркі спорту і шоў-бізнэсу, прадстаўнікі розных галін улады, грамадскія, дабрачынныя і камерцыйныя структуры.

КАСТРЫЧНІЦКІЯ ЮБІЛЯРЫ

У наступным месяцы адзначаюць юбілей сябры Саюза беларускіх пісьменнікаў

Тамара Віктараўна Габрусь (нар. 2.10.1945)
Наталля Аляксееўна Давыдзенка (нар. 19.10.1950)
Генадзь Ісакавіч Лапацін (нар. 22.10.1955)
Уладзімір Андрэевіч Паўлаў (нар. 25.10.1935)

Жадаем усім радасці, натхнення і дабрабыту!

Пазвоннае, або Слова падзякі Аляксею КАРАЛЮ

Не магу сказаць, што ведаў яго надта хораша альбо што быў вельмі блізкі да ягонай асобы.

Пазнаёміцца пашчасціла тады, калі асноўнай справай ягонага жыцця стаўся штотыднёвік «Новы Час». Нават нумар ягонага мабільнага тэлефона значыўся ў выходных звестках газеты як рэдакцыйны нумар, бо не падзяляў ён асабістае і працоўнае.

Нашмат пазней дазнаўся, што Аляксей Сцяпанавіч Кароль быў гісторыкам паводле адукацыі, кандыдатам гістарычных навук, аўтарам кніг і манаграфій, што адкрываў ён імёны рэпрэсаваных сталіністамі ў 20-30-я гады мінулага стагоддзя нашых дзяржаўных і культурніцкіх дзеячоў, што заўсёды быў верны ідэям дэмакратыі, што аддана служыў беларусізацыі і свабодзе слова, і найперш слова беларускага.

Аляксей Кароль быў па-каралеўску шчодрый. Амаль што дзесяць гадоў таму з ягонай, як рэдактара «Новага Часу», ласкі ды з ініцыятывы Саюза беларускіх пісьменнікаў узначалена да штотыднёвіка пад назваю

«Літаратурная Беларусь». Аляксей Кароль рэальна паспрыяў пашырэнню свабоды слова, даў мажлівасць падзабаронным літаратарам штомесяц выходзіць да чытача са сваімі новымі творами, думкамі, ідэямі і турботамі.

Ён быў надзвычай чуйны, сціплы ды інтэлігентны і, бывала, жартываў, маўляў, яшчэ трэба падумаць: «Літаратурная Беларусь» — гэта дадатак да «Новага Часу» ці наадварот. Але на поўным сур'ёзе лічыў, што «літаратура для нашай нацыі — нешта большае за прыгожае пісьменства, гэта — асноватворная база беларускай нацыянальнай ідэі».

На вечарыне з нагоды выхаду сотага нумара «Літаратурнай Беларусі» адзін з выступоўцаў сказаў, што назіраецца працягла застойны крызіс у палітычным і эканамічным жыцці краіны і толькі літаратары жывуць у новым часе, а пры тых словах спрытна, нібыта ілюзіяніст, выцягнуў юбілейны нумар «Літаратурнай Беларусі» з «Новага Часу». А пасля яшчэ жартоўна дадаў, што калі краіна прайойдзе ад прэзідэнцкай рэспублікі да манархіі, дык зусім не супраць быў бы бачыць на

троне аднаго з віноўнікаў імпрэзы пад іменем Аляксея І.

Жыццё падарыла нямала сустрэчаў з Аляксеем Сцяпанавічам. Каля беларускай гімназіі № 23, непадалёк ад якой ён жыў і ахвотна выносіў з дому, прэзентаваў аўтарскія асобнікі. На 20-годдзі «Бацькаўшчыны» і на сядзібе Таварыства беларускай мовы. Пры кінатэатры «Кастрычнік» як месцы збору на шэсце ў Курапаты, дзе дабразычліва падказваў, што ў бліжэйшым пятнічным нумары выйдзе і мой матэрыял пра цмокаў. У філармоніі, дзе быў я ўражаны неверагодным падабенствам да яго дачкі Ірыны Віданавай, якая выклдала маёй Алесі ва ўніверсітэце... А апошняя надарылася ў клубе «IMAGURU» на прэзентацыі кнігі Аляксандра Тамковіча «Няскораны Міхаіл Марыніч».

Адыход Аляксея Караля ў лепшы свет практычна супаў з гадавінаю па Пятру Марцаву, гэтаксама найвыдатнейшым арганізатарам і журналістам. Сыйшлі яны няскоранымі, пераможанымі барацьбітамі, а значыць — пераможцамі. Мне

падабаецца думаць, што і ў іх гонар быў перайменаваны адзін з галоўных праспектаў у нашай сталіцы. Тым болей, што Аляксей Кароль нарадзіўся ў пераможным 1945 годзе.

Вельмі шкадую, што не пабываю на развітанні з ім у Палацы мастацтва, бо буду ў ад'ездзе...

Схадзіў і падоўжыў падпіску на «Новы Час», бо хачу, каб мы жылі ў новым, лепшым, бела-

рускім часе, у тым часе, пра які марыў спадар Аляксей.

Бывай, Кароль, бывай!

Віват, Кароль, віват!

Уладзімір Сіўчыкаў

Саюз беларускіх пісьменнікаў невямерна смуткуе з прычыны адыходу Аляксея Сцяпанавіча КАРАЛЯ ў іншы свет і выказвае шчырыя спачуванні яго родным і блізкім. Светлая памяць!

Ніл Гілевіч: «Будзем аптымістамі, іншага не дадзена»

«Працяг.
Пачатак на стар. 9 (1)

Я быў перакананы, што сапраўдная апазіцыянерка — Таццяна Караткевіч, але цяпер атрымліваю такія навіны, што не ведаеш, каму верыць. Хочаш не хочаш, атрымліваецца, тыя, хто будзе ўдзельнічаць у выбарах, гэтым самым сваім удзелам працуюць на каўзу аднаго кандыдата. У Еўропе скажучы: балатаваліся ж вы, але не прайшлі, і народ выбраў іншага. А як ён выбера, калі ў яго даўно ніхто не пыгае. Задваццаць гадоў хіба не пераканаліся, што сапраўдных выбараў няма?..

— **Ніл Сымонавіч, але як змяніць гэтую сітуацыю?**

— Адна партыя ці група не зменіць нічога. Толькі Майдан зменіць. Як ва Украіне: быў Януковіч — і няма Януковіча. Выйшаў народ. Таму ўсе свядомыя змагары за беларускую Беларусь павінны рыхтаваць народ. А ён выйдзе тады, калі будзе гэтак жа нацыянальна выхаваны і патрыятычна настроены, як украінскі народ. Нам яшчэ далекавата да гэтага. Бо інакш як выйдзе народ увесь, не дзясяткі нават тысяч, а сотні, калі не разумеюць галоўнай задачы? І думаюць, што я прагаласую за таго, каго я хачу, і ўсё на гэтым. Ну і што? Даўно было сказана: выйграе не той, хто галасуе, а той, хто падлічвае галасы.

Але складаць рукі ў бяздзейнасці і маўчаць нельга. Трэба як мага больш актыўна тлумачыць народу, у чым наша слабасць.

Простыя людзі і сёлета спадзяюцца, што пасля выбараў заживуць лепш, багацей. Трэба ж разумець, калі гэта можа адбыцца. Няма іншага шляху, як асветніцтва ў народзе. Помніце, чыталі, як пры цары яшчэ дэмакратычная інтэлігенцыя ставіла задачу асветніцтва сярод масаў. Цёмныя масы могуць узарвацца, але чаго гэтым дасягнуць? Таго, што на змену аднаму дыктатару прыйдзе другі, на

Не можа ўсё насельніцтва, увесь народ да такой ступені страціць розум, каб адмовіцца ад абароны сваёй Бацькаўшчыны. З ліку моладзі ўсё больш і больш тых, хто ўсё разумее

змену другому — трэці. Таму колькі ёсць магчымасцяў, хоць яны не такія вялікія, колькі ёсць сілаў, трэба гаварыць з людзьмі, тлумачыць, якім чынам мы можам павярнуць у іншы бок усю сітуацыю. Так як людзі рабілі. Не мы першыя, не мы апошнія.

Глядзіце, найбольш даступны нам прыклад. Возьмем Польшчу. Дэўсцэ з гакам гадоў назад царская Расія на пару з Прусіяй і Аўстрыяй разарвалі Польшчу. Нават сталіца Польшчы апынулася

ў складзе Расійскай імперыі, там быў заснаваны рускі ўніверсітэт, і ўсё найважнейшыя, галоўныя парадкі былі ўсталяваныя гэтка, як і ў Расіі. Але ёсць адно вялікае «але»: польская інтэлігенцыя, а следам за ёю і польскі народ, не адракліся ад польскай мовы. Наадварот, узяліся яшчэ з большым натхненнем выходзіць нацыянальны польскі патрыятызм. Геніяльны польскі паэт Адам Міцкевіч нарадзіўся, калі Польшча ўжо была ў складзе Расіі. Але ён і яго сучаснікі — і пісьменнікі і навукоўцы — сталі вялікімі патрыётамі, адчуўшы сур'езную небяспеку. А таксама зрабілі некалькі спробаў вызваліцца ад прыгнёту. І што? Як толькі наступіў гістарычны момант, 1918 год, увазкрэсла Польшча, атрымала дапамогу ад іншых дзяржаў і настолькі адчула ўнутраныя сілы, што ў наступным годзе пайшла вайной на савецкую Расію. Вось што значыць — не страцілі нацыянальны дух, нацыянальную годнасць, пашану да сваёй польскай культуры і мовы. Цяпер, пасля апошняй вайны, навязаў Іосіф Вісарыёнавіч Польшчы такія ж парадкі, як і для ўсяго сацыялістычнага лагера. Цярпелі, так, але і пры сацыялістычных парадках як расквітнела польская культура, літаратура, мастацтва. І як падышоў час — і ніякай крамлёўскай апекі. Вазьміце Прыбалтыку: здавалася, так прыдушлі, што далей няма куды. А што мы бачым цяпер? Нам ёсць з каго браць прыклад — з нашых суседзяў.

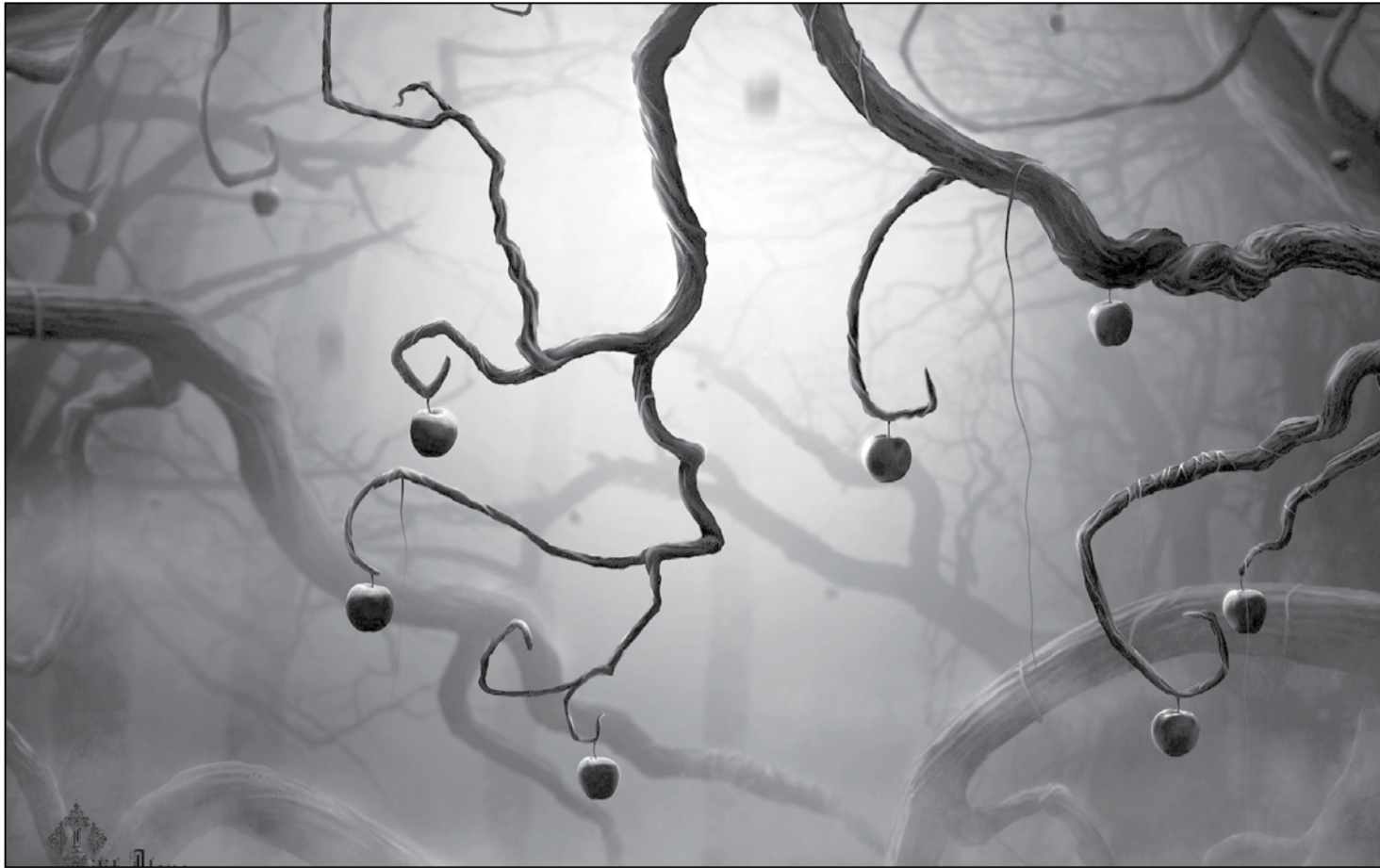
— **Пытанне на астачу: што б вы маглі пажадаць новым пакаленням беларускіх літаратараў і наогул беларускай моладзі? Якою бачыцца вам іх сучаснасць і іх будучыня?**

— Нядаўна Барыс Пятровіч прынёс аж шэсць новых кніжачак. З бальшынёю іх аўтараў я не знаёмы. Што выходзіць велічэзная колькасць кніжак маладых, мяне вельмі цешыць. Не важна, што яны ўсе не на тым узроўні, на якім хацелася б бачыць. Так было ва ўсе часы. Ёсць таленавітыя, ёсць вельмі таленавітыя, ёсць, дай Божа, геніі. І ёсць слабейшыя, але не безнадзейныя. Нешта карыснае могуць рабіць — хай робяць! Калі трапляецца зусім пустое графманства — што ж з таго, гэтак і сто гадоў таму было. Ну, добра, вось шэсць, дзесяць, сто кніжак. Але нават калі палавіна будзе вартая ўвагі — і тое дзякуй Богу. Так што памажы Божа. Канечне, вельмі мала магу я чытаць, а па радыё з той кагорты маладых, якую я хачу пачуць, дзяржрадыё нікога не перадае, а пускае якраз тых, якія мала даюць падстаў ганарыцца. Я вельмі ўзрадаваўся, калі пачуў, што пачалі вяртацца ў наш Саюз беларускіх пісьменнікаў некаторыя таленавітыя людзі. Што яны былі ў праўладным, я не асуджаю. У кожнага малыя дзеці, сям'я, а чым карміць, калі прыгразілі, што паліаць з працы? Што ж, можна змірыцца, але часова. Можна змірыцца, але нельга рабіць подласць, як некаторыя. Падтрымліваць, як Купала казаў,

«ворагаў беларушчыны», тым больш заўзятых, лютых ворагаў. У мяне на маладых вялікая-вялікая надзея. Я некалі і верш напісаў «Кліч да беларускай моладзі» і заклікаў не падаць духам. «Не падайце ўсё духам і больш тых, хто ўсё разумее. Таму і ходзяць і на курсы беларускай мовы, пішуць на роднай мове, і выдаюць, і чытаюць. Ну, і на мітынгі ідуць. Я надзей не трачу. Я веру. Калі я заклікаў «не падаць духам», дык ясна, што і сам не падаю. Вельмі бывае цяжка настрой ад усёй брыдоты, якую бачыш, чуеш. Але, як у народзе кажуць, перажылі зіму, перажывём і лета...

Мяне заўсёды падтрымлівае веданне, як выстаялі народы еўрапейскія, не проста меншыя колькасца за Беларусь, а ў некалькі разоў меншыя. Славенцы квітнеюць. Чарнагорцы, македонцы, славакі, фіны. Нават чэхавы і балгараў менш, чым беларусаў. І трымаюцца, не скардзяцца Богу на свой лёс. Тут можна задушыцца ад крыўды: чаму беларусы нічога не бачыць і не разумеюць? Дзякуй Богу, моладзь пачала разумець, асабліва як стала ездзіць за мяжу.

Будзем аптымістамі, іншага не дадзена. Будзем верыць у нашу праўду, у нашу перамогу.
Гутарыў Ціхан Чарнякевіч

Гэта што,
карыкатура на братні народ?
Ну а сваім чырвоным святлом
у белых арках
з кім падражніцца вам хочацца?
З намі?
Давайце дамовімся так:
мы гэтага не бачылі,
вы — не паказвалі.
І не пакажаце!
— Міцкевіча я перапісаць не буду!
І не перапісаў.
Усё засталося —
і піпка,
і пэйсы,
і п'янка.
Толькі з арачных вокнаў
кудысьці знікла
агністае святло.
Але гэта — нюансы,
пра якія ў Міцкевіча
нічога не напісана.

Муляе

Прачынаюся
сярод ночы —
муляе
няўдалае
слова
вечара.

Сяброўкі

Пазбягаю сустрэч
са старымі знаёмымі,
бо яны,
мяне не слухаючы,
безупынна апавядаюць
пра свае хваробы
і праблемы з дзецьмі,
пасля чаго нядужае
ўся мая радзіна.
Пазбаўляюся сябровак,
тых,
якія колісь слухалі
пра мае болькі
і радаваліся,
і тых,
якія не радаваліся,
але забіралі
маіх каханых.
Застаюся сама —
пры кветках,
якія слухаюць,
чуюць,
маўчаць,
і птушках,
якія ўсе мае беды
крыламі разводзяць.

Развітанне з садам

Недацьвілую ружу
прыхопяць марозы
і пойдзе пад снег
скамянелая кроў,
красавіцкім дасвеццем
адцінак змарнелы
хтось зрэжа —
не ўбачу таго.

Куртаты швэдрок

Павярнула на восень.
Час даставаць пруткі
і ніткі з воўны бухматай
ды мераць іх даўжынёю
штораз карацейшыя ўзоры.
Да Калядаў
клубкі разаўюцца
ды выйдзе
швэдрок куртаты.

Восень

Запозненая ружа —
згубленыя барвы,
перасмяглыя пялёсткі,
выснажаны водар —
сэрца збалелае маці.

Нельга

Хочацца ўкленчыць,
а нельга —
Хрыстос уваскрос.

Райскі сад

Валянціна АКСАК

Дно

Вывуджваю
з забруджанай душы
самых трывушчых
таўстаскурых чуццяў,
а далікатныя даўно згібелі,
ачмурэлі ад атруты
ці зашыліся на дно
ў спадзеце пераседзець,
покуль знойдзецца ў каго
чысцейшага
перасяліцца.

Сповідзь

Так.
Так.
Так...
На ўсе дзесяць пытанняў —
толькі сцвярджалны адказ.
Рахунак сумлення майго
перапоўнены.
Я ледзьве ўзнялася з каленяў,
знясіленая прызнаннямі.
У дзвярах капліцы
мільгануў жаночы цень.
Матушка.
А як жа яна
адказвае на споведзі
на ўсе пытанні
мужа-святара?

Прышэсце ўсмешкі

Колькі заходаў
ты цешыўся
ў чужых ложках —
столькі світанкаў
плакалі
твае дзеці
ў забытых калысках.
Колькі імёнаў было
ў тваіх выляжанак —
столькі назваў хваробаў
знайшлося
ў тваіх унукаў.
Колькі зімаў
ты абыходзіў
родную хату —
столькі летаў
натоліцца болям
на шпітальных пасцелях.
Карма? Кара? Кон?
Не пераймайся назовам,
а напросі лекара

згатаваць акавіту
з красак,
стаптаных з чужынкамі,
і слэзаў родных дзяцей
ды пі па тры кроплі
аж да прышэсця ўсмешкі
на каханы некалі твар.

Розныя сны

Як зэкі,
спімо па чарзе,
і нам сняцца
розныя сны
пра адзін і той жа
ўтульны наш ложкак.

Сем + я

Сем у мяне сямейнікаў
па гэты бок
і сем па той.
А я між імі —
памочніцай гэтасветным
і плакальшчыцай па тых.
Хутка парушу раўнавагу,
і хто тады
замовіць слоўка
за здароўе тутэйшых
і за спакой тагасветных?

Цэнзура «Пана Тадэвуша»

— Тэмемена ўвесь час
з насалодаю
смалиць піпку,
і гэта цяпер,
калі мы прапагандуем
здоровы лад жыцця.
Як, скажыце,
наглядзеўшыся на такую гераіню,
будуць верыць нам школьніцы?
А габрэі чаго варты?
Адпусціў такія даўгія пэйсы,
што хоць косы заплятай.
Вы што,
намякаеце на яго
нетрадыцыйную арыентацыю?
Хіба забыліся,
што ў нас грамадства
са спрадвечнымі праваслаўнымі
каштоўнасцямі сям'і і шлюбу?
Пра расейскага маёра то ўвогуле
аж гаварыць няёмка.
Ён жа непрыглядны да агіднасці!
І чаму ён так шмат у вас п'е?

Чысцец

Блакiтныя зоркі
на срэбнай аснове неба —
хіба так выглядае мясціна,
куды нас пашле на правунак
справядлівы ўладар?
Думаю, неяк інакш.
Не так далікатна
і не так мілажальна,
як гэтая любата
з аксамітнай лістотай
і ядвабнымі кветкамі,
якую чамусьці назвалі —
чысцец.

Тыл

Прытулілася спінай
да бацькоўскае хаты —
адчула цяпло,
зразумела нарэшце
сэнс слова тыл
у той дзень,
як яго назаўжды
страціла.

Яшчэ

Устаю на досвітку,
каб сустрэць сонейка,
кладуся а шарай гадзіне,
яго правёўшы.
З цемраю дзень
мне яшчэ
наначуецца.

Лепей?

Каханне здарылася.
Дзеці выгадаваліся.
Кніжкі надрукаваныя.
І мама жывая.
Хіба бывае лепей
на шляху
за шэсцьдзесят вёрстаў
ад зямлі да неба?

Малітва сляпога лунатыка

Канстанты Львядфанс
ГАЛЧЫНЬСКИ

Вуліца Таварная

Грае на мандалінах хлопцаў начная варта.
Фарбаваныя стужкі ветрам паўсюль
развесіла.

Зоркі нібы парэчкі. І асабліва весела
Ў небе ўзыходзіць месяц, проста з-за
кінатэатра.

З фабрык ідуць дзяўчаты, пралатарскія гуркі,
вусны — у газіроўцы, а ў вачах — па сапфіры,
лузгаюць чорныя семкі, голас крыху
пракуруны,
сонцу паказваюць грудзі, круглыя,
быццам ліры...

А калі змоўжлі струны з іх песнямі-танцамі,
месяць-кінамеханік знік за электрастанцыяй
і на Таварнай вуліцы — змрок, а ў ім алкаголь
гусцее, як боль.

Вуліца шарлатанаў

Хто палюбіць шарлатана
Ў свеце чэрствым?
Толькі зоркі недасяжным
Падарункам.
У таемных сутарэннях
Горкім трункам
Цешаць сэрцы — і шаманствам,
І блюзнерствам.

Іх рэлігія — смарагды
І рубіны.
Кроў нявінці — толькі тэма
Для сатыры.
Вераць лічбам: 18,
3 і 4,
А з Еговы ды Ісуса
Строяць кпіны.

Шарлатаны Ватыкану
Шлюць праклёны.
Шарлатаны пагражаюць
Папам рымскім.
Плачуць зоркі над блюзнерствам
Іх няўрымсным.
І смяецца з іх пагрозаў
Зміі зялёны.

Кожнай ночку з неба месяц
Непадробны
Назірае штучны рай іх,
Поўны шклянак,
А пад ранак — звон фальшывых
Абцяцанак
І вандроўных шарлатанаў
Плач вантробны.

Зранку сэрцы кроіць болам
Несціханым
Звон касцельны, безнадзейны
І прыгожы...
Выбач грэшным шарлатанам,
Пане Божа, —
Ты, што быў і ёсць таксама
Шарлатанам!

Малітва сляпога лунатыка

Ты водар даў кветкам, а дзецам — усмешкі,
і сонца, і зорак касмічных сцежкі, —
мне вочы вярні, дай святла ім, замглёным,
апаленым поўняй, шалёным, зялёным.

Прамова над матыльком, раструшчаным грузавіком

Ты лайдачыў і жыў, як дзіця,
ты не бачыў задачай жыцця —
і памёр безыдэйна... Хаця
колькі колераў, марна змяты!
Мой ты вексаль без пакрыцця,
мой маленькі Нібэніятлік!

Смерць паэта

Не ўратавалі прытаркі,
ані лаўры Петраркі,
ані булён з адварам.
Доктар пачухаў бацькі:
«Смерць ад белай гарачкі».
І сышоў з ганарарам.

Радасць цэламу дому:
«Вось і канец садуму,
здырджыся алкаголік!
Больш не возьмеш ні чаркі,
перарэзали паркi
нітку табе, саколi!»

Жонка пляскала ў ладкі:
«Скончаны лёс вар'яткі,
досыць п'янай нiрваны!»
Сваякі панабеглі:
«Хутка згарыць у пекле
клоўн праспiртаваны!»

Абступілі суседкі,
і журналіст з газеткі
выступіў вельмі строга:
«Хто быў гэты пісака?
Жыў жыццём, як сабака,
здох — туды і дарога!

Хто нiводнай спадніцы
не прапускаў ні ў сталіцы,
ні ў яе наваколлі?
Хто спакушаў нявінных?
Хто ні піўных, ні вінных
не абмінаў ніколі?

Хто, калі йшоў «на каву»,
спойваў усю Варшаву?
Ён не быў херувімам!
А «творчы шлях удалы» —
ці не тыя скандалы
у кавярнях з Тувімам?

Хто ўчыняў нам дэбошы,
хто пазычаў у нас грошы
для сябрукоў-гарэзаў?
Вершы чытаў пра бурны,
а пасля — у цензуры
тэксты нашыя рэзаў!

Прэч жа ў пекла, падсвінак,
ты заслужыў гэтка вынік —
алкагольны дэлірый!
Каб жа такія каналы
толькі так і каналі...»
...Раптам — райскія ліры!

Раптам — нябесныя сілы
на анельскія крылы
падхапілі блюзнерца
і панеслі ў вышыні,
у эфірныя сіні
нецвярозае сэрца.

Мелодыя

Паказала на смочкі пальцам,
што ў пярсцёнку, нібы ў кароне,
каб зрабіў іх верхам і вальсам,
чыстай музыкаю сутоння.

І крануўся, кранаючы клавiш,
тваіх рук я, і вуснаў, і веек,
улаўляючы ўсё, што не ўславiш
без нябесных лiр і жалеек.

І спяваў тваё хараство я,
і нябёсы маімі сталі —
дзеля пальцаў з пахам павою,
дзеля веек начной Наталі.

Ноч у Вільні

Сэрца ные, а ў паветры млосць.
На Зарэччы дождж таксама плача.
Вецер, нібы хворы тыфам госць,
трызніць Вільняй, мокрай і гарачай.

У шынку співаецца жандар.
У імгле хаваецца фіякр.
Самагубцы не хаваюць твар:
гэта проста — з моста кiнуць якар.

На плакатах — крызіс і адчай.
Б'юць вазніцу, п'янага ў сасіску.
І Вялейка, звадлівы ручай,
плача горка, цёмна, па-расійску.

Вясёлы мост

Стаяў ён сціпла над Вялейкай,
не ведаючы, што з ім стане...
Па ім хадзіў спадар Дамейка
і бомамі звiнелi санi.

На мосце, не заўжды ціхутка,
спяваў дзядуля крываносы.
Звычайны мост. А побач будка,
дзе прадавалі папярсы.

А ў тую ноч — званы ўгары,
бо ты ішла, а следам — зоры,
і ўсе чатыры ліхтары,
нібы чатыры мушкецёры.

І ўсё запахла — даль і блізь,
віном і палыном, і ладанам,
і, як Міцкевічу калісь,
рамансы пахлі і баллады нам.

І мост зрабіўся ўвесь пунсовы,
блакітны, срэбны, залаты —
і так застаўся, вечна новы,
як ты.

Вільня, Нямецкая вуліца

Вільня, Нямецкая вуліца:
злодзей да злодзея туліца.
Хацеў мандарынку з рынку,
а прададуць — мандалінку.
Скажуць, дэфекты дыкцыі.
Не разбярэш без паліцыі.
Бо гэтай вуліцай найчасцей
хрысціянскіх пужаюць дзяцей.

На шылдэ з футраным таварам
шчэрыцца тыгр шчарбата.
Вар'ят брыдзе з самаварам,
у самавары гарбата.
Канкурэнт абылгаў, што з клапамі гар-
бата —
не сталі гарбату купляць у вар'ята.
На Нямецкай вуліцы ў Вільні
роспачы, як у магільні.

Бо на Нямецкай, дзе з даўняй пары
селяцца скурнікі і кушняры,
сёння дзьяцца страшныя сцэны.
Шылды крычаць: «Найлепшыя цэны!»
«Зніжкі на футры і паліто!»
Ды не купляе — ніхто.
«Што прадаваць? Аблокі з месяцам?»
Госпадзе, лепей павесіцца!

Вар'ят з самаварам скача казой.
Крызіс крочыць, як смерць з касой,
праз Нямецкую вуліцу, дзе
роспачы, нібы рыбы ў вадзе.

Вільня. Нямецкая вуліца.
Найбяднейшыя норы.
Хворы Зыскінд сутуліцца
ля старэнькай меноры.

Страўнік баліць. Дыярэя.
Пятніца. Вечарэе.
Горкае ішасце яўрэя.
Зыскінд падкруціць кнот.

Над шылдай з тыгровай скураю
неба навiсла хмурае —
сем нябёс, як сем нот.

Вільня. Нямецкая вуліца.
Найлепшы бiльярд у Шульца.

Сон жаўнера

Плыве зялёная лодка...
Так блізка, дастаць рукой,
ішасце маё салодкае.
Дом. Калыска з дачкой.

Будуць на падваконні
зноў чырванець герані...
Жонка ў акенца ляне,
жонка плясне ў далоні,

жонка вылеціць птушкай
да мяне на дарогу.
Слёзы. Цішэй. Дачушка
спіць яшчэ. Дзякуй Богу!

— Як матуля? — Здаровая.
Да калыскі схілюся.
Што было, прамiнула.
Дзякуй за ўсё, Ісусе!

— Хочаш есці? — Не трэба.
— Хочаш гарбаты? — Не.
Дай на цябе з дачкою
паглядзець. Хоць у сне.

1939. Напісана ў няволі

Божая Маці Палонных

Лiстападаўскi вецер дыхаў цяплом і скурхай,
рэхам спаленых стужак, а за калючым
дротам —
жаліўся лісцю букаў, нібы апошнім нотам...
Выйшла з-за букаў да вязня і сказала:
Паслухай!

Я ўскладаю на голаў руці табе, а ў далонях
мiласэрнасць і мужнасць — чалавекам
застацца.

Яначэй тваіх стома, дзён бясконца праца,
барацьба і малiтва —
Божая Маці Палонных.

Ведаю страх і роспач моцнага і слабога,
адзінокія ночы і лісты на дасвеціці,
нібы кветкі, сплятаю — і ў адзіным букеце
ўсё пакладу ля трона Сына майго і Бога.

Госпад зірне з нябёсаў і, ўсяму даўшы рады,
так памяняе імёны болесцям і патрэбам,
што яны ператворацца ў дыяменты й
смарадгы,
і найстрашнейшае гора стане зялёным
дрэвам.

Я застаўся з вамі, да канца з вашым болам,
буду цвісці вярбаю ўсім, хто гiне ад сцожы,
песняю над адчаем, сонцам над мiннiм
полям,
грэючы вашы сэрцы, як замерзлыя ружы.

Да сустрэчы. Сыходжу да жанчыны
і дзьячатак,
аднясу ў іх баракі добрыя сны з навінамі —
пра незабiтых хлопцаў, пра мужоў,
немаўлятак...
А памерлых ад ранаў калыхацьму
рабiнамі.
Лагер Альтэнграбаў,
лістапад 1944

На могiлках — там, дзе не будзе адчаю,
ні крыўды, ні слёз у журбе, —
ёсць надпiс пра сэрца маё, дарагая:
«Бiлася дзеля цябе...»

У кожным порце, на кожным вакзале,
у кожнай браме, штодня...
А iншае, што б табе тут ні казалі, —
хлусня, памятай, хлусня.

Пераклаў з польскай Андрэй Хадановіч

5 верасня споўнілася 50 гадоў пісьменніку, мастаку, рэдактару часопіса «rARTisan» Артуру Клінаву. Прэс-служба Саюза беларускіх пісьменнікаў пагутарыла з літаратарам у час яго юбілею.

— **Некалі, абмяркоўваючы ў часопісе «Дзяслоў» «Малую падарожную кніжку па Горадзе Сонца», Валянцін Акудовіч параўноўваў яе з аднайменным творам утаніста Кампанэлы, падкрэсліваючы, што мы маем справу з «архітэктурным праектам». Як выпускнік архітэктурнага факультэта вы, мусіць, павінны ведаць, дзе пачынаецца Менск і дзе ён заканчваецца.**

— Адно з магчымых вытлумачэнняў назвы Менск паходзіць ад слова змяняцца. Гэта горад, якому не пашчасціла вырасці ў цэльнае дрэва з магчымымі каранямі і неабдымным камлём. Заўсёды нехта гэты камель падпілюваў ды спрабаваў прывіць неўласцівы для яго пароды галіны. Таму не існуе нейкіх аб'ектыўных межаў Менска. Дрэва вырасла занадта экзатычнае ды эклектычнае, што дае права кожнаму вельмі суб'ектыўна вызначыць яго межы, адпаведна свайму густу і ўяўленню аб каштоўнасцях. Мае ж суб'ектыўныя межы Менску вымяраюцца ўспамінамі май-

Артур Клінаў: «Трэба асэнсаваць новую рэальнасць»

го дзяцінства. А яны звязаны з двума іпастасямі горада, з «Горадам Сонца» і Нямігай, то бок з тым нябачным падземным старым Менскам.

А ўвогуле сакральнае цэла горада, а значыць і яго межы, фармуе літаратура. Тэкст горада і яго межы толькі пачынаюць складацца.

— **Яшчэ да выхаду вашага рамана «Шалом» выбухнула незвычайная, вельмі гучная рэкламная кампанія «Шалом у кожны дом!». Разам з тым, адчувалася, што гэта нешта большае, чым проста піяр і раскрутка. Наколькі апраўдала сябе падобная тактыка і ці паўплывала на продажы кнігі?**

— Кампанія «Шалом у кожны дом!» ад самага пачатку задумвалася як абсурдысцкая мастацкая акцыя. Пад яе быў створаны адмысловы сайт, на якім штодня мусілі з'яўляцца фэйкавыя абсурдысцкія навіны з усяго свету. Пачатак кампаніі якраз супаў з татальным абсурдам у нашым грамадстве, які настаў пасля выбараў 2010 года, што толькі дадала кампаніі каларыту. Праўда, многія не ўспрынялі гэтую акцыю як татальны інфармацыйны перформанс, а паставіліся да яго занадта сур'ёзна, убачылі ў ім толькі спробу самапіяру. Што ж тычыцца ўплыву кампаніі на продажы «Шалома», то беларуская літаратура — не тая сфера, на якой можна зарабіць грошы. Прынамсі, продажы аўтарскай часткі накладу рамана нават не пакрылі выдаткі на прамакампанію, хаця кніжка стала даволі вядомай. У тым сэнсе, што многія яе не чыталі, але нешта чулі.

— **Чатырнаццаты год існуе альманах сучаснага беларускага мастацтва «rARTisan». Цяпер, калі мінула доволі шмат часу, якім бачыцца вам пакліканне «rARTisan'a» і на-**

— **Усе вашы кнігі зусім розныя — змяняецца герой, час, структура. «Шклатары», угараваная II прэміяй Ежы Гедройца, раздвойвалася фактычна на дзве кнігі, але гэтыя дзве сюжэтныя лініі — інсургенцкую і сучасную — аб'ядноўвае гнятлівая нервовая атмасфера. Што яе спарадзіла?**

— Раман «Шклатары» напісаны на падставе рэальных падзеяў канца 2010 — пачатку 2011 года, якія я ўспрыняў вельмі балюча, успрыняў як драму Беларусі. Мы ў чарговы раз страцілі шанец вырацца з зачараванага кола. Дзве лініі ў рамане, якія ўплятаюцца адна ў другую, мусілі падкрэсліць, што трагедыя Беларусі ўзнікла не сёння і не пры цяперашняй уладзе. Яна цягнецца ўжо колькі стагоддзяў, у якіх мы блукаем, спрабуючы знайсці выйсце. І кожны раз, калі, як нам здаецца, мы набліжаемся да яго, сцены лабірынту раптам змыкаюцца, і мы зноў адпраўляемся па тым жа зачараваным коле. Баршчэўскі — аўтар, які адзін з першых паспрабаваў асэнсаваць трагедыю Беларусі ў літаратуры. Усе апошныя «Шляхціца Завальні» — не проста жакі ці чорны фальклор, а прытчы, расповед пра драму Беларусі/Рэчы Паспалітай. І ў гэтых блуканнях мы не самотныя. Зірніце на Украіну. Здаецца, ёй амаль удалося, але мы бачым, колькі гэта балюча — вырацца з лабірынту.

— **Чатырнаццаты год існуе альманах сучаснага беларускага мастацтва «rARTisan». Цяпер, калі мінула доволі шмат часу, якім бачыцца вам пакліканне «rARTisan'a» і на-**

— **Калі мы пачыналі праект «rARTisan», то зыходзілі з тэзы, што беларуская культура павінна прайсці сур'ёзны апгрэйд, то бок зрабіцца культурай сучаснай, высокатэхналагічнай, перадавой. Бо толькі тады ў яе ёсць шанец на будучыню, а значыць ёсць шанец на будучыню і ў народа. У пэўным сэнсе гэта была адраджэнская пазіцыя. Толькі класічныя адраджэнцы ішлі ад каранёў і да каранёў. Гэта і слушна і трэба, але недастаткова дзела выжывання нацыі ў сучасным свеце. Бо свет ужо рушыў далёка наперад, і нам край як патрэбны інтэлектуальны прарыў у найноўшыя культурныя тэхналогіі.**

— **Дзяржава выдала мастацкія ўстанавы даволі насыжарожана ставяцца да сучаснага мастацтва. Ствараецца ўражанне, што на прэзентацыю мастацтва вылучаецца паўтары капейкі, якіх ледзь-ледзь хапае, каб выдрукаваць серыю пашто-вак ці маленечкі альбомчык Івана Хруцкага. На гэтым фоне серыя мастацкіх альбомаў, якую выдае «rARTisan» і якую вы выпускаеце, бачыцца спробай альтэрнатыўнай прэзентацыі мастацтва.**

— У «rARTisan'a» няма задачы ўзяць на сябе ролю альтэрнатыўнага Міністэрства культуры. Хай наша Міністэрства культуры і надалей займаецца сваёй таямнічай справай, фінансуе фільмы, якія ніхто не бачыць, друкую пісьменнікаў, якіх ніхто не чытае. Наша ж стратэгія — выбудаваць у беларускай культуры сваю сістэму каардынат, ствары-

ць свой пантэон з культурных герояў, аўтараў, якіх мы лічым важнымі для беларускай культуры. Праект «Калекцыя rARTisan» накіраваны менавіта на гэта. На сёння мы выпусцілі ўжо 12 альбомаў, у планах яшчэ колькі дзясяткаў. Але і гэтага будзе замала, каб ахапіць усіх мастакоў, сапраўды вартых увагі. Увогуле, сучасная беларуская культура трымаецца на культурным героі. Калі дзяржава інвестуе ў састарэную постсавецкую культурную мадэль, а альтэрнатыўная індустрыя культуры яшчэ не паўстала, застаецца толькі аўтар, які мусіць весці свой асабісты партызанскі рэйд у вельмі суровых умовах, з усведамленнем таго, што разлічваць можна толькі на сябе і грошай на творчасці ён не заробіць. Аднак калі чалавек свядома гэты выклік прымае, схіляю перад ім галаву.

— **Пасля выдання «Шклатары» прайшло колькі часу, але ў інтэрнэце часцей з'яўляюцца фота з мастацкіх пленэраў, чым весткі пра новы раманы. Мастак пакуль што перамагае літаратара, але, можа, інфармацыя засакрэчана і новы раманы ўжо ляжыць на сталае?**

— Безумоўна, планы працягваць літаратурную дзейнасць ёсць. Проста пакуль я ўзяў апошнія два гады настолькі змяніўся, што тэмы ды кнігі, якія хацелася напісаць, раптам падаліся смешнымі і неактуальнымі ў час, калі побач ідзе вайна. Значыць, трэба памяўчаць, асэнсаваць новую рэальнасць ды знайсці пад яе новыя словы.

Гутарыў Ціхан Чарнякевіч, для lit-bel.org

Ён жыць не ўмеў без дарог

Алесь Пісьмянкоў на старонках «Магілёўскай праўды»

У савецкі час надрукавацца на старонках абласной ці рэспубліканскай газеты — гэта было для пачаткоўца-літаратара вялікай падзеяй.

Не так шмат тады было выданняў, каб вынесці на суд чытачоў свае, напрыклад, юнацкія вершы. Не заўважаць талент Алесь Пісьмянкоў ў тым ўжо далёкія 1970-я гады было проста немагчыма. Ён пачаў пісаць і друкавацца са школы ў «Бярозцы», «Піянеры Беларусі», у сваёй роднай касцюковіцкай раённай газеце «Сцяг камунізму».

Пасля школы Алесь Пісьмянкоў ўзялі на працу ў раёнку. Ён пачаў асвойваць першыя азы журналістыкі. Адначасова рыхтаваўся для паступлення на філфак БДУ. Шмат пісаў вершаў. А 21 снежня 1974 года абласная газета «Магілёўская праўда» апублікавала першыя вершы юнага паэта з вёскі Бялынкавічы Касцюковіцкага раёна. Гэта была шчырая, светлая падборка з сямі вершаў. Разам

з імі абласная газета змясціла здымак Алесь і невядомую прадмоўку да іх — «Будзьце знаёмы: Алесь Пісьмянкоў». Прадмову пісаў паэт Аляксей Пысін, хаця яго прозвішча пад тэкстам не стаіць. Але менавіта тады Аляксей Пысін кіраваў літаб'яднаннем пры «Магілёўскай праўдзе» і штомесяц рыхтаваў літаратурныя выпускі «Прыдняпроўе». У праёмовым паведамлялася: «Вершы Алесь Пісьмянкоў вызначаюцца шчырасцю і юнацкай непасрэднасцю. У паэтычных радках, якія з'яўляюцца першай спробай піяр, шмат святла і дабрыні, яны прасякнуты любоўю да людзей і роднага краю. Знаёмячыся з вершамі Алесь Пісьмянкоў, жадаем маладому аўтару добрага шляху».

Сярод першых паэтычных радкоў на старонках абласной газеты адразу запомнілася гэтае чатырохрадкоўе:

*Ты кажаш, добра шчасце знаеш,
Жывеш без ветраў, без дарог...
А я спакою не жадаю,
Я жыць не ўмею без дарог.*

У 1975-м «Магілёўская праўда» вельмі часта друкую вершы паэта з Касцюковіцкага раёна. У траўні з'яўляюцца яго вершы «Вясна аблашчыла бярозы...», «У мінулага зноў я ў палоне...», «Казала маці, што нярэдка...», «Вечар помніцца весні...». Публікуюцца яго творы ў жніўні, верасні, кастрычніку. Верш «У вагоне» з'яўляецца нібы пацвярджэннем таго, што паэт, сапраўды, жыць не ўмеў без дарог, скуль яго заўсёды цягнула ў родную вёску.

Плённым для маладога паэта быў 1976 год. Ён ужо вучыўся ва ўніверсітэце, але прыезджаў дамоў, дасылаў свае вершы ў газету. 29 студзеня на старонцы «Магілёўскай праўды» з'яўляецца яго вядомы верш «Тупацкі па вёсцы ранак...», прысвечаны маладшаму брату Міколу. Гэты верш увайшоў і ў ягоны першы паэтычны зборнік «Белы камень» (1983).

Пяць вершаў друкуюцца ў траўні. Адзін з іх называецца «Раніца». Добры верш, але чамусьці аўтар яго не ўключыў у свае першыя паэтычныя зборнікі.

Вершы Алесь Пісьмянкоў багатыя на белы колер. Наогул, гэта асобная тэма — «Белы колер у паэзіі Пісьмянкоў». І першы зборнік «Белы камень» «пафарбаваны» беллю, чысцінёй, святлом: «ты вынесла белыя косы і чысты пагляд», «пагодліва і марозна у роднай старане, заснежаныя сосны і музыка саней», «святлююць пад сонцам сады...» і г.д.

Чатырохрадкоўе «Эцюд» было апублікавана ў «Магілёўскай праўдзе» 30 чэрвеня 1976 года:

*На ганкі выйду заізелы,
Замру, як жаўручок малы:
Нібы маланак пасмы белыя,
Бязроў імклівыя ствалы.*

У 1976 годзе абласная газета яшчэ апублікавала некалькі вершаў паэта. Многія з іх чамусьці так і не ўважлі ў ягоныя паэтычныя зборнікі, хаця вершы заслугоўваюць увагі, вельмі пяшчотныя, лірычныя, канцэнтруюць у сабе юнацкую глыбокадумнасць, разважлівасць, неардынарнасць у падыходзе да праяў жыцця, святасці асобы і вернасці караням сваёй Айчыны. Шмат вершаў пра

каханне, якія спалучаюць вобразы каханай з вобразамі сваёй маленькай радзімы. 16 верасня 1976 года газета апублікавала яшчэ тры вершы свайго земляка. Сярод іх быў і гэты:

*Як пад небам, небам сінім,
Па світальнаму слядку
Ранкам крочыла дзясціна
Па халодную ваду.
Я з акна глядзеў употай:
Прыгажосць майго сля
Міма хаты, міма плота
Белым лебедзем плыла.*

У 1977 годзе «Магілёўская праўда» надрукавала толькі два вершы Алесь Пісьмянкоў. У іх, як і ў ранейшых творах, апяваецца вернасць Радзіме, характавае роднай прыроды, чысціня кахання. Для творчай манеры Алесь Пісьмянкоў былі характэрныя працулы лірызм, непасрэднасць і шчырасць паэтычнай інтанацыі. Тады ён ужо быў студэнтам БДУ, жыў у Мінску, і яго творы актыўна друкаваліся на старонках іншых рэспубліканскіх газет і часопісаў.

Даўно пара сабраць усе раннія вершы гэтага таленавітага паэта, у тым ліку і з «Магілёўскай праўды», і выдаць асобнай кніжкай. Яны вартыя нашага часу.

Сяргей Чыгрын

Літаратурнае лета выдалася спакойным і прыдатным для адпачынку.

Толькі адзін спадар-крытык Новікаў на сайце «litkritika», можна сказаць, яшчэ ўсё ўлягае «не пакладаючы рук». І, паверце, зрэдзчасу ў яго там трапляецца што пачытаць. Прынамсі можна пашырыць свой літаратурны круггляд за межамі СБП і незалежнай прэсы. Калі ў нас — адносная ціш, дык там (з тых ці іншых прычын, а ўсё ж) — дым-агонь, бітва за страчаны гонар... Ва ўсёй красе выпісваецца партрэт Чаргінца і яго набліжаных, наводмаш даецца ацэнка мастацкім публікацыям холдынга, і, што радуе, расейскай агрэсіі ва Украіне... На першы погляд, неверагодна. Але ёсць і другі погляд — заценены... Той, хто з глудамі, зразумее...

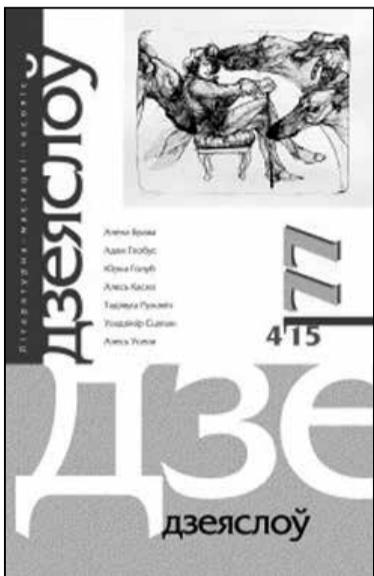
Чытаючы «Дзеяслоў» сыходзяча лета, думалася, а пра натуральнае пакутнае жыццё ў літаратуры большасці тале-навітых творцаў. Выбітныя мастацкія адкрыцці даюцца не толькі з боскай ласкі, але найперш з карпатлівай самаадданай працы. Помніцца, маці сказала: «Не трудзі дарма галавы, сыноч, па-новаму свет не скажаш». Мабыць, так. Але пожад не адпускае — і чалавек сябе піша...

У гэтым нумары, па вялікім рахунку, мяне зачепілі такія мастацкія рэчы: апавесць **Алесь Усені** «Дырэктар могілак, альбо Тры дні на тым свеце», нізка аповедаў **Віктара Казько** «На кручку» і апавяданне **Сяргея Абламейкі** «Тастамент», нізка вершаў **Арцёма Сітнікава** «Дабравешчанне Волі» і два тэксты, блізкія да мастацкіх — «Мая Украіна» **Славаміра Адамовіча** ды «Саркафагі страху» **Міхася Скоблы**. З непадробнай цікавасцю прачытаўся і творчы партрэт Міколы Арочки, напісаны **Сяргеем Чыгрынам**.

Таму, выбачыўшыся перад іншымі аўтарамі, усё ж паспрабую даць суб'ектыўную і больш шырокую характарыстыку менавіта гэтым творам.

Што А. Усеня цікавы празаік, не выпадала сумнявацца, прачытаўшы яго папярэдні раман «Грэх». Таму і за гэтую яго містычную аповесць я браўся без асцярогі натыкнуцца на дрэнны ці вульгарны аўтарскі густ. Шчыры, прости, да канца вытрыманы даверліва-іранічны стыль з самага зачыну падкупляе і ўцягвае чытача ў сюжэтную калізію аповеда. Калі кратка: сямейны мужчына-лавелас выпраўляецца на адпачынак ва ўкраінскі Крым і ўжо ў цягнуці юрліва заліцаецца да ўпаданнай маладзіцы, дзеля яе прыхамаці сыходзіць на кароткім прыпынку адной са станцый, каб купіць бутэльку шампанскага, — і ў спешцы патрапляе пад колы аўто... Словам, клінічная смерць, і чалавек адпраўляецца на той свет... Вось на тым шляху і пачынаюцца ўсе мітэрэнгі і маральна-духоўныя выпрабаванні зямнога грэшніка Міхася Піліпчука, выскоўца па нараджэнні, даўно ўжо менчука, уласніка пахавальнай фірмы. І ўсё тое, што здарылася з ім, напісана аўтарам настолькі

«Вызначэнне мастацтва»

трапна, ненавязліва і забабна, без ментарства і павучання, што ты змушаны затоена ісці ўслед за героем ажно да фіналу гісторыі... да яго рэінкарнацыі, можна сказаць, уваскрашэння... каб жа зноў не той самы, мабыць, невыпадковы зігзаг лёсу... Суплёт грэшнага і святага ў адным чалавеку. У кожным з нас. Дарэчы, у аповесці, апроч містыкі, ёсць і добра прадуманы прыгодніцкі аспект. Присутны і карнявы нацыянальны чыннік, фрагмент якога я працітую: «Доктар ужо гаманіў па-беларуску не запінаючыся, і было відавочна, што гэта прыносіць яму асалоду. Можэ, таму ён зноўку паспрабаваў вярнуцца да сацыяльнага статуса пацыента: — Вы мне так і не сказалі, чаму беларускай мовай карыстаецца...»

Піліпчук сумеўся: — Можэце мне не паверыць, доктар, але я і сам нічога не разумею. (...)

— Во як?! — здзівіўся-разгубіўся доктар. — Цікава, цікава... І вы сапраўды свядома загаварылі па-беларуску толькі цяпер, нечакана для самога сябе?!

— Менавіта так.

У Віктара Казько — свой выпрацаваны фірмовы стыль, які выпрабаввае чытача на вартасць, вытрымку і адданасць. Цыкл апавяданняў напісаны якраз у жанры, што разглядаецца ў гэтым нумары шырока і асобна: нон-фікшн. Апроч рыбацкіх прыгод на прасторах і рэках былога СССР пісьменнік распавядае пра натуру і прыроду самога чалавека. Мянне асабліва ўразіла «Сумная гісторыя пра майго самотнага сома»... Хэмінгуэй пісаў, што «океан заслуживает, чтобы о нём писали так же, как о человеке». А наш Казько напісаў больш разгорнута і філасафічнай: «Вада, нашы пракаветныя балоты і гаці, гаі, бары і дубровы — куды мы ні ступім нагой, ні паткнёмся воекам — не толькі магільчыккі мінулага, але і яго засцерагальнікі, абярэгі. А яшчэ маўклівыя летапісы і летапісы. Каму казачнікі, баюны-быліншчыкі і назаўжды непадманна сведкі нашай існасці. Трывала, хоць і нябачная засова хлусні, неабылганая і нязгаджаная кладоўка памяці слаўтасці нашых бацькоў. Перадатачны ланцук

жок нашчадкаў ад пакаленняў і пакаленняў палешукоў, што колісь светла смяяліся тут і горка плакалі. Не, удрэве, вадзе і зямлі — нават сырой, магільнай, няпроста ж так на Беларусі могілкі яшчэ і кладамі завуць — не назаўжды пахаваная наша сіла, слава і моц. Яна ўзрастае і памнажаецца намі. Яна ў зямлі і ад зямлі, адкуль і перадаецца нам яе заповеднасцю. А чаго-чаго, гэтай заповеднасці ў нас мо ўжо і занадта».

У апавяданні «Тастамент» Сяргей Аламейка зрабіў даволі ўдалую спробу вызначэння літаратурнай творчасці як жыццёвага сэнсу пісьменніка і адносін самога аўтара да значнасці і дробнасці ім напісанага. Герой апавядання васьмідзесяцігадовы пісьменнік і літаратуразнаўца кажа свайму ўнуку Паўлу, студэнту рэжысёрскага факультэта Акадэміі мастацтваў: «Класіка патрэбная кожнаму пакаленню. Ніхто не пазбегне чалавечых памылак, чалавечых хібаў і чалавечых вяршыняў духу. Ты сам кажаеш пра грунт, на якім трэба расці, і тут жа яго пляжыш.

— Ну я больш пра форму, чым пра змест. Наш час патрабуе новых формай, старыя для нас — неактуальныя, грувасткія і непрадукцыйныя. Хто цяпер будзе чытаць даўжэзныя раманы Маркеса?

— А ведаеш, як на лаціне будзе прыгажосць?

— Як? — *Forma. Гэта адзін з лацінскіх сінонімаў прыгажосці. Фармальныя пошукі ў гісторыі мастацтва вельмі часта прыводзілі да адшукання новага зместу. Думаю, гэта адбудзецца і з тваім пакаленнем. Галоўнае, не забывацца, што ўсё новае, як казаў Эклезіяст, ужо калісьці было, пра яго проста забыліся.*

Яшчэ адзін тэкст у жанры нон-фікшн называецца «Мая Украіна». Аўтар — паэт Славамір Адамовіч. Безумоўна, тэма на сёння актуальная, як кажуць, на злобу дня. Але ў гэтага таленавітага творцы, як і заўжды, эсэістыка данельга шчырая і прыцягальная сваёй не заўсёды прывабнай фактурай. Можна разглядаць гэты неаднародны, але цесна спарадкаваны тэкст — як тэст на творчую сумленнасць. Паэт распавядае пра свае чыста родавыя (сваяцкія), грамадскія і літаратурныя стасункі і дачыненні з усім, што было, ёсць і будзе ва Украіне. Вера яго мацнейшая за дадзенасць.

Міхась Скобла — вядомы мастак-партрэтчыст з рознакалернай палітрай родных слоў. Яго тэксты вобразна-метафарычныя, заснаваныя на фундаменце рэчаіснай фактуры і дакументальнай пасведчанасці. Пра каго б ні пісаў Міхась, якую б асобу не ўзводзіў на пастамент славы ці «нізводзіў» адтуль, ён праўдзівы і ўпэўнены ў сваіх перакананнях і сцверджаннях. У гэтым нумары ён піша пра адышоўшых з нашага свету беларусаў У. Дамашэвіча, І. Лепешава, З. Сідаровіча,

В. Навадворскую, пра сённяшняе і заўтрашняе вуліцы і помнікі Віцебска, пра вяртанне Статута ВКЛ і пра любімую жыхарамі Беларусі трасянку... Усе друкаваныя ў часопісе тэксты М. Скоблы неўзабаве павінны скласціся пад адной вокладкай і пабачыць свет асобнай кнігай.

Вельмі ўдзячліва і спагадна паставіўся да літаратурнай спадчыны свайго земляка, паэта і літаратуразнаўцы М. Арочки слонімскі крытык Сяргей Чыгрын. Апроч ґрунтоўнай прадмовы да жыцця і творчасці паэта ён прапануе чытацкай увазе яго апошнія паэтычныя набыткі. Сярод якіх і такія, нам адрасаваныя, радкі:

*Абмацаў касцамі я жвірысты дол,
О, брацкі наш дол у свінцовай пакуце!
Будуеце зноў беларускі наш Дом?
Пакуль вы будуеце — мы не памром!
Будуце!*

Пра такіх сваіх таленавітых і пакутных творцаў і асоб нягожа забывацца годнаму народу. Спадзяюся, што памятацьцем. Дзякуючы і такім рупліўцам, як С. Чыгрын.

Вершы Арцёма Сітнікава — ураджэнца расейскай Пензеніччыны — ускалыхнулі маю прытомленую душу і ўнеслі прасвятленне ў песімістычны нацыянальны настрой... Гэта даволі яркі, адораны і самабытны паэт. Магчыма, на эмоцыях я і перабіраю, але агульнае непадманнае вычуванне ад прачытанага менавіта такое: захалпенне і ўзрадаванасць, што такая арыгінальная паэтычная з'ява ў нашай — беларускай — літаратуры ёсць.

*павук павольна павучыць,
тэз сваю сцэжку з нітаў —
вучыць
нібыта
як злучыць
неба
з
нябытам...*

Заўжды пазнавальныя сваёй арыгінальнай версіфікацыяй вершы **Юркі Голуба** (нізка вершаў, выснаваная з вандроўкі ў Швецыю, «Готландскі нататнік»). **Святлана Раманава** скарыстала для эпіграфа ў сваёй вершаванай публікацыі («Вызначэнне мастацтва») цытацыю з М. Лужаніна: «Здаецца абы што, а натуй. Не цябе будуць чытаць некалі, а па табе прачытаюць твой час». Гэтыя словы характарызуюць і выдрукаваныя тэксты самой паэтка. Мастацкія эцюды пра не-

пазбежнасць смерці для жывых людзей падае ў сваёй публікацыі **Адам Глобус**, пісьменнік глыбока філасафічны ў сваёй стылістычнай прастаце адлюстравання рэальнага зямнога свету. Самабытны і ясны ў сваіх метафарычных выяўленнях паэт з берасцейшчыны **Алесь Каско**, які стаіць вартай на памежжы жыцця і смерці, скурушна-нервова разважаючы, у якое імгненне і куды неадольная вышняя сіла хісне яго самога...

Жаночае псіхалагічнае апавяданне **Алены Брава** «Мёд Чорнага Месяца» пра сексуальнае, маральнае і ўвогуле гендэрнае пытанне нашага часу. Магія і дэтэктыўная інтрыга зацягваюць чытача ў нявыбытны нэрат аўтарскай гісторыі...

Мікіта Найдзёнаў неабдызены паэтычным дарам. Праўда, пераважная большыня яго вершаў практычна-наватарскага плану. З аскепкаў сваіх хаатычных творчых перажыванняў ён спрабуе скласці карціну агульначалавечай гармоніі... Армейскі здэннік **Уладзіміра Сцяпана** падаўся мне аднастайным і раздражняльным... Ёсць цікавыя моманты, але па сутнасці яны незварушныя, стагчычныя — не адмотваюцца назад і не рухаюцца наперад — застылыя ў сваім ракурсе, своеасаблівы стоп-кадр.

Друкуюцца вершы **Рагнеда Малахоўскага**, напісаныя ў звычайна-традыцыйным беларускім стылі (цыкл «Рамантыкіне»). Праставая і палітызаваная фантазмагорыя дэбютанта прозы **Зміцера Копаця** (апавед «Слоік Свабоды»). У перакладах С. Прылуцкага прапануецца чытачу паэзія класіка польскай літаратуры **Тадэвуша Ружэвіча**. Апубликавана закончэнне «Апошняга сумоўя» С. Шапрана з **Генадзеў Бураўкіным**. Працягваецца «Незавяршая аўтабіяграфія» У. Някляева пад прыглядам і рэдакцыяй таго ж няўтомнага **Сяргея Шапрана**. Завяршаецца публікацыя цікавага артыкула «пра атрыбуцыю і фалькларызацыю» **Юры Пацюпы** і **Вячаслава Мартысюка**. Падаецца арыгінальная справаздача з круглага стала на тэму «Непрыдуманая літаратура/літаратура нон-фікшн у Беларусі — што гэта?» з удзелам двух дзяткаў сучасных літаратараў. На завяршэнні доследны артыкул вядомага крытыка **Ірыны Шаўляковай** «Любіць Зейса: сацыялогія літаратуры як «прываротная сіла» і развагі **Леаніда Галубовіча** над кніжкай Тацяны Барысік «Жанчына і леопард». Ну і традыцыйны «Дзеяпіс» — анатацыі новых кніг, што выйшлі ў недзяржаўных выдавецтвах.

Хочаце ачомацца ад жнівеньскай спекі — засланицеся цвяроза-прахалоднымі старонкамі свежага часопіса «Дзеяслоў»...

ЛЕГАЛ

Будзьма з «Дзеясловам»!

Падпіскаца на часопіс «Дзеяслоў» можна ў любым паштовым аддзяленні Беларусі і спраўна атрымаваць яго шэсць разоў у год. Індэкс для індывідуальных падпісчыкаў — 74813, Для ведамаснай падпіскі — 748132. Будзьма разам!

Прэмія Брытаніі

Малады бангладэшкі пісьменнік стаў уладальнікам самай значнай брытанскай літаратурнай узнагароды за свой дэбютны раман.

Зія Хайдэр Рахман цяпер па праве ўвайшоў у ганаровы спіс сусветных літаратурных імёнаў, такіх, як Лоўрэнс, Грэм Грын, Картэр і Мак'юэн, атрымаўшы ў гэтым годзе

прэмію Джэймса Тэйт Блэка, якая прысуджаецца Эдынбургскім універсітэтам з 1919 года.

Акрамя прызнання, пераможца атрымаў грашовы прыз

у памеры 10 000 фунтаў стэрлінгаў, пра што было ўрачыста абвешчана на Міжнародным кніжным фестывалі ў Эдынбургу.

Раман, напісаны ў стылі нон-фікшн, называецца «У святле таго, што мы ведаем». Ён выйшаў яшчэ вясной 2014 года і неўзабаве апынуўся ў цэнтры пільнай увагі англамоўных крытыкаў і літаратуразнаўцаў ды атрымаў высокую ацэнку ўплывовых крытыкаў.

Аўтар рамана нарадзіўся ў адной з вёсак Бангладэш, а адукацыю атрымліваў у некалькіх навучальных установах Вялікабрытаніі і Нямеччыны.

Старшыня журы прэміі Джэймса Тэйт Блэка прафесар Рэндал Стывенсан з Універсітэта Эдынбурга пракаментаваў перамогу маладога бангладэшца: «Зія Хайдэр Рахман падымае цэлы шэраг праблемаў: вайна ў Афганістане, эскалацыя мусульманскага фундаменталізму і нават эканамічны крызіс. Акрамя таго, ён даследуе праблемныя сферы палітыкі і фінансаў, што нячаста сустракаецца на старонках мастацкіх твораў. Але ён робіць гэта захапляльна і даступна».

Краматорск і Астроўскі

У Краматорску мясцовыя ўлады прапанавалі знесці помнік савецкаму пісьменніку-чэкісту Мікалаю Астроўскаму.

Помнік усталяваны на аднайменнай вуліцы ў старой частцы горада. Заняцця гэтым павінны спецыялісты камунальнага прадпрыемства. Яны павінны дэмантаваць помнік і даставіць яго да месца часовага захоўвання.

Іншым сваім рашэннем дэпутаты збіраюцца ініцыяваць усталяванне ў горадзе помніка ахвярам і ліквідатарам Чарнобыльскай катастрофы. Абодва рашэнні не прадугледжваюць

выдаткаў бюджэтных сродкаў. Помнік М. Астроўскаму — апошні помнік камуністычнай эпохі ў Краматорску.

Свечкі з водарам бібліятэкі

УША стварылі серыю свечак, водар якіх перанясе сапраўдных кнігалюбаў у атмосферу старажытнай бібліятэкі ці букіністычнай крамы.

Такія свечкі з'явіліся ў мястэчку Мініапаліс. У асартыменце — «Старыя кнігі», «Кніжны падвал», «Оксфардская бібліятэка», «Чытанне ў кафэ» і іншыя.

Для аматараў канкрэтных кніг літаратурных персанажаў створаны водары «Кабінет Шэрлака», «Асабняк Гэтсбі» і іншыя.

Рыхтуецца да вытворчасці новы водар для тых, хто аддае перавагу навуковай фантастыцы.

Рэкорд «Дзяўчыны ў цягніку»

Вострасюжэтны раман Полы Хокінс «Дзяўчына ў цягніку» пабіў рэкорд продажаў у Вялікабрытаніі.

Раней рэкардсменам 6 гадоў быў дэтэктыў Дэна Браўна «Страчаны сімвал». У 2009 годзе кніга Д. Браўна пратрымалася на першым радку рэйтыngu цэлых 19 тыдняў — з таго часу ні адной кнізе не ўдавалася наблізіцца да гэтай адзнакі, нават папулярнай «Выпадкавай вакансіі» Джоан Роўлінг. Аднак раман былой журналісткі П. Хокінс узначальвае спіс бэстсэлераў ужо 20 тыдняў. З моманту выхаду рамана ў выдавецтве «Transworld» у студзені было

Невядомыя п'есы «каралевы дэтэктыва»

Дзесяць невядомых і забытых чытачамі твораў Агаты Крысці будуць выдадзены ў Вялікабрытаніі.

Аб унікальнай знаходцы паведаміў Джуліус Грын. Вядомы тэатральны прадзюсар атрымаў доступ да раней не даследаваных прыватных архіваў. Сярод знойдзеных матэрыялаў апынуліся пяць завершаных п'есаў, некалькі драм у адно дзеянне і рукапісныя лісты пісьменніцы. Як і меркавалі літаратуразнаў-

цы, у больш чым палове знойдзеных твораў здзейсненыя загадкавыя забойствы.

Знойдзеная драматургія ад Агаты Крысці — гэта ўнікаль-

ны шанец для яе прыхільнікаў патрапіць у свет дэтэктыўных гісторый, складаных характараў і захапляльных інтрыг. Эксперты мяркуюць, што пасля вывучэння знойдзеных п'есы будуць уключаны ў літаратурную скарбніцу Вялікабрытаніі.

У сямейным архіве спадчыннікаў А. Крысці таксама былі знойдзены асабістыя лісты пісьменніцы з падрабязнымі характарыстыкамі акцёраў тых часоў, у прыватнасці Ральфа Рычардсана. Усе знойдзеныя матэрыялы будуць выдадзеныя асобнай кнігай у верасні.

Прэмія «Х'юга»

Упершыню ў гісторыі літаратурнай прэміі «Х'юга» яе ўладальнікам стаў азіяцкі пісьменнік Лю Цысінь.

Фантаст з Паднябеснай Лю Цысінь ганараваўся адной з самых прэстыжных прэмій у літаратурнай фантастыцы «Х'юга» за раман з трох кніг «Задача трох целаў».

Сапраўдная фантастычная эпопея, якая апавядае пра

вайну чалавецтва з іншапланетнымі ворагамі, выдавалася на радзіме Лю Цысіня чатыры гады. Першая кніга трылогіі пабачыла свет у 2006-м. У мінулым годзе фантастычны твор кітайскага пісьменніка быў апублікаваны на англійскай мове. Раман адразу ж заняў высокія пазіцыі ў жанравым рэйтыngu і быў станоўча ацэнены літаратурнымі крытыкамі.

У наступным годзе ў Кітаі збіраюцца экранізаваць раман Лю Цысіня.

Прах Маркеса

Прах Габрыэля Гарсіі Маркеса адправяць у Калумбію. Такое рашэнне з'яўляецца вынікам пагаднення, да якога прыйшлі калумбійскія ўлады і родныя Маркеса.

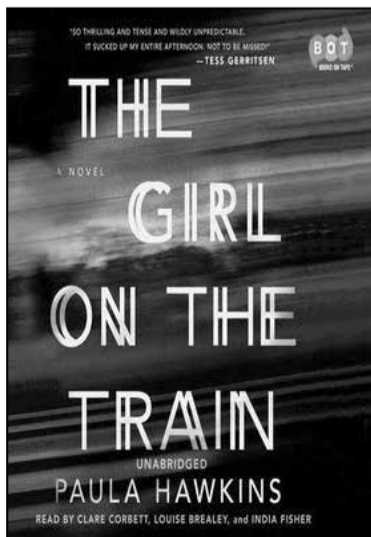
Парэшткі пасля крэмацыі цела лаўрэата Нобелеўскай прэміі калумбійскага пісьменніка Габрыэля Гарсіі Маркеса, які памёр у 2014 годзе,

будуць вернутыя на радзіму і са снежня будуць выстаўлены ў манастыры горада Картахены.

У Картахене пачалася пісьменніцкая кар'ера Маркеса, лічыцца, што гэты горад паслужыў правабрамам месца дзеяння аднаго з яго самых вядомых твораў — «Любові падчас халеры».

Раней многія думалі, што прах Маркеса застанецца ў Мексіцы (Мехіка), дзе пісьменнік жыў некалькі дзесяцігоддзяў да сваёй смерці ад нырчай недастатковасці.

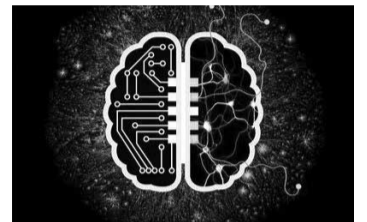
На дырымоніі развітання з пісьменнікам тысячы мексіканцаў запусцілі ў неба папярвох матылькоў.

прададзена 800 000 асобнікаў. Па словах прадстаўніка кніжнай сеткі «Waterstones» Джозэ-

фа Ноббса, кампаніі не даялося запускаяць гучныя прома-кампаніі, каб прыцягнуць увагу да кнігі. Яна стала папулярнай проста таму, што таленавіта напісана.

У «Дзяўчыне ў цягніку» распавядаецца пра беспрацоўную Рэйчэл, якая злоўжывае алкаголем і не можа змірыцца з тым, што яе былы муж завёў новую сям'ю. Кожны дзень гераіня садзіцца ў цягнік, які вязе яе ў Лондан і назад, з акна вагона яна пастаянна бачыць дом, дзе жыве шчаслівая пара. У нейкі момант дзяўчына даведваецца, што жанчына з гэтага дома знікла, а галоўным падазраваным у яе знікненні становіцца яе былы муж...

Чытанне кніг развівае розум

Вядомы амерыканскі вучоны ў галіне псіхалогіі Дэвід Кід распавёў пра высновы свайго даследавання. Мастацкая літаратура робіць шчаслівымі, а хэпі-эндзі — небяспечныя для чытача.

Больш за 10 гадоў выдаткаваў псіхолог на вывучэнне ўплыву кніг на свядомасць і сацыяльныя навыкі сучаснага чалавека. Падштурхнула на шматгадовы эксперымент з чытачамі амерыканца руская класіка. Менавіта любоў да творчасці Чэхава і Булгакава стала падставай да вывучэння рэакцыі свядомасці на кнігі. Ужо пасля 15–20 хвілінаў вывучэння такога роду твораў чалавек пачынае лепш адчуваць навакольных, разумець грамадства. А пасля шматгадовай прыхільнасці да «разумных» кніг на падсвядомым узроўні фармуюцца ўяўленні пра эмоцыі іншых людзей.

У той жа час Дэвід Кід сцвярджае, што хэпі-эндзі негатыўна ўплываюць на тэорыю розуму. Менавіта адсутнасць рэальнасці і складаных супярэчлівых эмоцый спараджаюць праблемы ў сацыялізацыі аматараў такога роду кніг. Таму творы з больш трагічнымі або адкрытымі канцоўкамі больш карысныя для нашага розуму.

Старонка падрыхтавана паводле матэрыялаў Gazeta.ua, The Bookseller, Zaxid.net, The New York Times, The Guardian, Associated Press, vsiknygy.net, prostokniga.com.ua, novostiliteratury.ru i Newsru.ua.

2 КАСТРЫЧНІКА, ПЯТНІЦА

- 1** БЕЛАРУСЬ
- 06.00 Добрай раніцы, Беларусь!
 - 07.00 Навіны.
 - 07.05 Навіны эканомікі.
 - 07.10 Зона Х. Крымінальная хроніка.
 - 07.20 Добрай раніцы, Беларусь!
 - 08.00 Навіны.
 - 08.05 Навіны эканомікі.
 - 08.10 Зона Х. Крымінальная хроніка.
 - 08.15 Добрай раніцы, Беларусь!
 - 09.00 Навіны.
 - 09.10 Дэтэктыўны серыял «След» (Расія).
 - 11.05 Дэтэктыўная меладрама «Бацька Мацвей» (Расія).
 - 12.00 Навіны.
 - 12.10 Серыял «Сямейныя меладрамы - 5» (Украіна).
 - 13.10 Дзень у вялікім горадзе.
 - 14.05 Камедыіны серыял «Думаў як жанчына» (Расія).
 - 15.00 Навіны.
 - 15.15 Навіны рэгіёну.
 - 15.25 Прыгодніцкая меладрама «Вікторыя» (Расія). 2-я серыя.
 - 16.35 Серыял «Сямейныя меладрамы - 5» (Украіна).
 - 17.45 Зроблена ў Беларусі.
 - 18.00 Terra incognita. Беларусь невядомая.
 - 18.40 Навіны рэгіёну.
 - 19.00 Навіны.
 - 19.20 Зона Х. Вынікі тыдня.
 - 20.00 Дэтэктыўная меладрама «Бацька Мацвей» (Расія).
 - 21.00 Панарама.
 - 21.45 Беларусь XXI.
 - 22.30 Зроблена ў Беларусі.
 - 22.50 Меладрама «Пяць гадоў і адзін дзень» (Украіна).

00.40 Навіны.

- 01.00 Дзень спорту.
- 01.10 Прыгодніцкая меладрама «Вікторыя» (Расія). 2-я серыя.
- H**
- 06.00, 08.30 Нашы навіны.
- 06.05 АНТ прадстаўляе. «Наша раніца».
- 09.00 Нашы навіны.
- 09.05 «Жыць здорава!».
- 10.25 «Кантрольная закупка».
- 11.00 Нашы навіны.
- 11.05 Навіны спорту.
- 11.10 «Фазэнда».
- 11.50 «Модны прысуд».
- 13.00 Нашы навіны.
- 13.05 Навіны спорту.
- 13.10 «Мужчынскае / Жаночае».
- 14.05 «Вучыцца жыць».
- 16.00 Нашы навіны.
- 16.10 Навіны спорту.
- 16.20 Мастацкі фільм «Зімовы вечар у Гаграх».
- 18.00 Нашы навіны (з субтытрамі).
- 18.15 Навіны спорту.
- 18.20 Чакай мяне Беларусь.
- 18.55 «Поле цудаў».
- 20.00 Час.
- 20.30 Нашы навіны.
- 21.00 Навіны спорту.
- 21.05 Здабытак Рэспублікі.
- 22.50 Што? Дзе? Калі? ў Беларусі.
- 00.10 Легенды Live.
- 00.50 Трылер «Ператварэнне».
- 02.20 Начныя навіны.

- ТВ**
- 06.00 «24 гадзіны».
 - 06.10 «Міншчына».
 - 06.20 «Раніца. Студыя добрага настрою».
 - 07.30 «24 гадзіны».
 - 07.40 «СТБ-спорт».
 - 07.45 «Раніца. Студыя добрага настрою».
 - 08.30 Дакументальны праект.
 - 09.30 Участак лейтэнанта Качуры.
 - 10.30 «24 гадзіны».
 - 10.40 «Салдаты 10». Серыял.
 - 11.30 «Сямейныя драмы».
 - 12.30 «Не хлусі мне!».

- 13.30 «24 гадзіны».
- 13.50 «Ежа багоў».
- 14.45 «Водбліскі». Серыял.
- 16.30 «24 гадзіны».
- 16.50 «Добры дзень, доктар!».
- 17.25 «Міншчына».
- 17.35 «Званая вячэра».
- 18.35 Дакументальны праект.
- 19.30 «24 гадзіны».
- 20.00 «Сталічныя падрабязнасці».
- 20.10 «СТБ-спорт».
- 20.15 Дакументальны праект.
- 21.20 Участак лейтэнанта Качуры.
- 22.10 «Глядзец усмі!».
- 22.30 «24 гадзіны».
- 22.55 «СТБ-спорт».
- 23.00 «Водбліскі». Серыял.
- 23.50 «Вялікая гульня». Покер.
- 00.35 «Нікі, Дябал-малодшы».

- 2** БЕЛАРУСЬ
- 07.00 Тэлераніца.
 - 09.00 Тэлебарометр.
 - 09.05 «Арол і рэшка. На краі свету». Пазнавальна-забаўляльнае шоу (Украіна).
 - 10.00 «Экстрасэнсы-дэтэктывы». Дакументальны цыкл расследаванняў (Украіна).
 - 11.05 «Зразумець і абясшкодзіць».
 - 11.35 Капейка ў капейку.
 - 12.10 Прыгодніцкі серыял «Бафі - знішчальніца вампіраў» (ЗША).
 - 13.05 Дэтэктыўны серыял «Косці» (ЗША).
 - 14.00 Меладрматычны серыял «Не нарадзіся прыгожай» (Расія).
 - 15.50 «Арол і рэшка. На краі свету». Пазнавальна-забаўляльнае шоу (Украіна).
 - 16.45 «Пін код». Інтэрактыўны моладзевы праект.

- 17.55 Адкрытае пытанне.
- 19.05 Меладрматычны серыял «Не нарадзіся прыгожай» (Расія).
- 21.05 Тэлебарометр.
- 21.10 Бітва экстрасэнсаў.
- 22.00 Спортлато 6 з 49, КЕНА.
- 00.20 Рэпарцёр.
- 01.05 Камедыіны серыял «Як я сустрэў вашу маму» (ЗША).

- 3** БЕЛАРУСЬ
- 07.20 «Дабраранак».
 - 07.50 «Калейдаскоп».
 - 08.00 «Васіль Буслаёў». Фільм-казка (СССР, 1982 г.).
 - 09.20 «Няскончаная апавесць». Драма (СССР, 1955 г.).
 - 10.55 «Сіла веры».
 - 11.20 «Рымскі-Корсакаў». Біяграфічны фільм (СССР, 1953 г.).
 - 13.10 «Вакальны вечар». Васіль Герэла і Дзяржаўны рускі канцэртны аркестр Санкт-Пецярбурга.
 - 14.30 «Банкавы білет у мільён фунтаў стэрлінгаў». Раматычная камедыя (Вялікабрытанія, 1953 г.).
 - 16.00 «Дзень добры, сталіца!». Меладрама (Расія, 2003 г.).
 - 17.45 «Славянскі базар-2011». Мікалай Баскаў.
 - 19.15 «Калейдаскоп».
 - 19.30 «Мая марачка». Музыкальная камедыя (СССР, 1990 г.).
 - 20.45 «Калыханка».
 - 21.05 «Камертон». Кампазітар Эдуард Ханок.
 - 21.30 Міжнародны музычны фестываль «Залаты шлягер-2015» у Магілёве. Урачыстае адкрыццё.
 - 23.00 «Арланда». Драма (Вялікабрытанія, Расія, Італія, Францыя, 1992 г.).
 - 00.35 «Калейдаскоп».

- 5** БЕЛАРУСЬ
- 07.40 Спорт-мікс.
 - 08.05 Хакей. КХЛ. «Югра» (Ханты-Мансійск) - «Дынама-Мінск».
 - 10.00 Тэніс. Турнір ВТА. Ухань.
 - 12.00 Гандбол. Ліга чэмпіёнаў.

- 13.30 Тэніс. Турнір ВТА. Ухань.
- 15.30 Валейбол. Чэмпіянат Еўропы. Жанчыны.
- 17.35 Футбол. Ліга Еўропы УЕФА. Дынама - Рапід.
- 19.25 Піт-стоп.
- 19.55 PRO спорт. Навіны.
- 20.00 Свет Англійскай прэmier-лігі.
- 20.30 Футбол. Ліга Еўропы УЕФА. Агляд тура.
- 23.15 Еўрапейскі покерны тур.
- 21.25 Тэніс. Турнір ВТА. Ухань.
- 23.30 PRO спорт. Навіны.
- 23.40 Еўрапейскі покерны тур.

- БЕЛСАТ** TV BELSAT
- 07.00 Студыя «Белсат».
 - 07.30 Выбары-2015.
 - 09.30 Студыя «Белсат».
 - 10.10 Рэпартаж (публіцыстычная праграма).
 - 10.40 Відзьмо-невідзьмо (інфармацыйна-забаўляльны агляд).
 - 11.05 Востраў кнібалаў, д/ф.
 - 12.05 Невядомая Беларусь: Прайграная гісторыя. Вяртанне ў Бішофсвэрду, дакументальны фільм.
 - 12.50 Студыя «Белсат».
 - 13.20 Выбары-2015.
 - 15.20 Студыя «Белсат».
 - 16.00 Рэпартаж (публіцыстычная праграма).
 - 16.25 Сіроты Тыбету, д/ф.
 - 17.15 Невядомая Беларусь: Прайграная гісторыя. Вяртанне ў Бішофсвэрду, д/ф.
 - 18.00 Чорным па белым (культурніцкая праграма): Альтэрнатыўная школа ў Беларусі, ці ёсць яна?
 - 18.30 Студыя «Белсат».
 - 18.55 Маю права (юрыдычная праграма).
 - 19.20 Гісторыя пад знакам Пагоні (спазнаваўчая праграма): Крыжакі.
 - 19.30 Студыя «Белсат».
 - 21.00 Абектыў (галоўнае выданне).
 - 21.40 ПраСвет (інфармацыйна-публіцыстычная праграма).
 - 22.20 Труба, д/ф, 2013 г., Нямецчына - Чэхія - Расія.
 - 00.20 Вандроўныя міны, м/ф.
 - 02.10 Студыя «Белсат».
 - 03.50 ПраСвет (інфармацыйна-публіцыстычная праграма).

3 КАСТРЫЧНІКА, СУБОТА

- 1** БЕЛАРУСЬ
- 06.55 Існасць.
 - 07.20 Меладрама «Чацвёрты пасажыр» (Расія).
 - 09.00 Навіны.
 - 09.10 Буйным планам.
 - 09.40 Камедыіны серыял «Як выйсці замуж за мільянера - 2» (Расія).
 - 10.45 «50 рэцэптаў першага». Кулінарнае шоу.
 - 11.25 Дача.
 - 12.00 Навіны.
 - 12.10 «Здароўе». Ток-шоў.
 - 12.55 Terra incognita. Беларусь невядомая.
 - 13.30 Выхад ёсць.
 - 14.05 Меладрама «Час збіраць» (Расія).
 - 15.00 Навіны.
 - 15.15 Краіна.
 - 17.00 Тэлэдэбаты кандыдатаў у Прэзідэнты Рэспублікі Беларусь.
 - 18.00 Меладрама «Не было б шчасця...». (Расія). 1-я - 4-я серыі.
 - 21.00 Панарама.
 - 21.40 Беларусь XXI.
 - 23.10 Меладрама «Не было б шчасця - 2» (Расія). 1-я - 4-я серыі.

02.20 Дзень спорту.

- H**
- 07.00 АНТ прадстаўляе. «Суботняя раніца».
 - 08.00, 09.00 Нашы навіны.
 - 09.05 Смяшарыкі.

- 09.25 Здароўе.
- 10.30 Ідэальны рамонт.
- 11.30 Разумніцы і разумнікі.
- 13.05 Мастацкі фільм «Ліст чакання».
- 16.00 Нашы навіны.
- 16.15 Навіны спорту.
- 16.20 Мастацкі фільм «Іншыя людзі».
- 16.40 Армэн Джыгарханян.
- 17.40 Цюцелька ў цюцельку.
- 20.30 Нашы навіны.
- 21.00 Навіны спорту.
- 21.05 Мы разам. Канцэрт.
- 23.20 Сёння вечарам.
- 00.55 Мастацкі фільм «Амерыканская дачка».

- ТВ**
- 06.15 «На дне».
 - 07.50 Анфас.
 - 08.05 «Таямніцы свету з Ганнай Чапман».
 - 09.00 «Сакрэтная тэрыторыя».
 - 10.00 Іншая краіна.
 - 11.00 «Мінск і мінчане».
 - 11.40 «Салдаты 5». Серыял.
 - 13.30 «24 гадзіны».
 - 13.40 Ля параднага пад'езду.
 - 14.15 «Вазьму твой боль».
 - 15.15 «Вадзіць па-руску».
 - 15.50 «Вялікі горад».
 - 16.30 «24 гадзіны».
 - 16.40 «Наша справа».
 - 16.55 Канцэрт Міхаіла Задорнава.
 - 17.35 «Смяротная зброя 3».
 - 19.30 «24 гадзіны».
 - 20.00 «СТБ-спорт».
 - 20.10 «Крабат, вучань ведзьмака».
 - 22.15 Зорны рынг.
 - 23.30 Тэрыторыя памылак.
 - 01.20 «Масква. Дзень і ноч».

- 10.05 Азбука густы.
- 10.35 Тэлебарометр.
- 10.45 «Бітва экстрасэнсаў. Трэцяя сусветная». Містычнае рэаліці-шоў (Украіна).
- 12.55 Капейка ў капейку.
- 12.35 Камедыіны серыял «Шчаслівыя разам» (Расія).
- 16.40 «Арол і рэшка. Шопінг». Пазнавальнае стайл-шоў (Украіна).
- 17.45 Мастацкі фільм «Сацыяльная сетка».

- 19.50 Панаехалі.
- 21.05 Тэлебарометр.
- 21.10 Мастацкі фільм «Штурм Белага дома».
- 22.00 Спортлато 6 з 49, КЕНА.
- 23.40 Прыгодніцкі серыял «Бафі - знішчальніца вампіраў» (ЗША).

- 3** БЕЛАРУСЬ
- 08.00 «Калейдаскоп».
 - 08.10 «Мая марачка». Музыкальная камедыя (СССР, 1990 г.).
 - 09.30 «Размаўляем па-беларуску». Тэлевіктарына.
 - 10.00 Міжнародны музычны фестываль «Залаты шлягер-2015» у Магілёве. Урачыстае адкрыццё.
 - 11.30 «Яны сыхлі з нябёсаў». Драма (СССР, 1986 г.).
 - 12.45 «Падполле. Вайна знутры вайны». Фільм першы «Жаночы твар вайны». Дак. фільм.
 - 13.15 «У небе «начныя ведзьмы». Ваенная драма (СССР, 1981 г.).

- 14.30 «Падполле. Вайна знутры вайны». Фільм першы «Жаночы твар вайны». Дакументальны фільм.
- 14.55 «Калейдаскоп».
- 15.10 «Дзень добры, я ваша цётка!» Камедыя (СССР, 1975 г.).
- 16.50 «Калейдаскоп».
- 17.00 «Ганна Снегіна». Музыкальна-паэтычная кампазіцыя.
- 18.05 «Шклянка вады». Меладрматычная камедыя. 1-я і 2-я серыі (СССР, 1979 г.).
- 20.20 «Вандроўка з «Бяседай». Віцебская вобласць.
- 20.45 «Калыханка».
- 21.05 «Камертон». Спявак і кампазітар Глеб Матвейчук.
- 21.35 Міжнародны музычны фестываль «Залаты шлягер-2015» у Магілёве. «Асенняе лісце». Канцэрт зорак сусветнага і айчыннага джазу.
- 23.05 «Праз цымянае шкло». Драма (Швецыя, 1961 г.).
- 00.30 «Калейдаскоп».

- 5** БЕЛАРУСЬ
- 07.35 Спорт-мікс.
 - 07.55 Тэніс. Турнір ВТА. Ухань.
 - 12.00 Футбол. Ліга Еўропы УЕФА. Манака - Тотэнхэм.
 - 13.35 Футбол. Ліга Еўропы УЕФА. Агляд тура.
 - 14.30 Плаванне. Кубак свету Сінгапур.
 - 16.40 Авертайм. КХЛ.
 - 16.55 Хакей. КХЛ. Дынама - Авангард.
 - 19.25 Валейбол. Чэмпіянат Еўропы. Жанчыны.
 - 21.25 Футбол. Чэмпіянат Англіі. «Чэлсі» - «Саўтгэмптан».
 - 23.20 PRO спорт. Навіны.
 - 23.30 Еўрапейскі покерны тур.
 - 00.20 Валейбол. Чэмпіянат Еўропы. Жанчыны.

- БЕЛСАТ** TV BELSAT
- 07.00 Студыя «Белсат».

4 КАСТРЫЧНІКА, НЯДЗЕЛЯ

1 БЕЛАРУСЬ

07.20 Меладрама «Час збіраць» (Расія).
 09.00 Навіны.
 09.10 «Арсенал». Праграма пра армію.
 09.40 Камедыйны серыял «Як выйці замуж за мільянера - 2» (Расія).
 10.45 «50 рэцэптаў першага». Кулінарнае шоў.
 11.25 XXL WOMAN TV. Жаночы часопіс.
 12.00 Навіны.
 12.10 Навіны. Цэнтральны рэгіён.
 12.35 Зона Х. Вынікі тыдня.
 13.05 Спецыяльны рэпартаж.
 13.40 Каробка перадач.
 14.15 Вакол планеты.
 15.00 Навіны.
 15.15 Твой горад.
 15.30 Меладрама «Чацвёрты пасажыр» (Расія).
 17.25 Меладрама «Я ўсё адолею» (Расія). 1-я і 2-я серыі.
 21.00 Галоўны эфір.
 22.15 Клуб рэдактараў.
 22.55 Навіны надвор'я.
 23.15 Вострасюжэтная меладрама «Каханне па раскладзе» (Расія).
 01.00 Камедыйны серыял «Як выйці замуж за мільянера - 2» (Расія).

Н

07.00 АНТ прадстаўляе. «Нядзельная раница».
 08.00, 09.00 Нашы навіны.
 09.05 Нядзельная прапагандэз (з субтытрамі).
 09.20 Смяшарыкі.
 09.35 Шалапутныя нататкі.
 09.55 Пакуль усё дома.
 10.40 «Фазэнда».
 11.15 Брэйн-рынг.
 12.25 1812.
 14.30 Тэорыя змовы.
 15.30 Шматсерыйны фільм «Ясенін».

16.00 Нашы навіны.
 16.15 Навіны спорту.
 16.20 Шматсерыйны фільм «Ясенін».
 20.00 Контурсы.
 21.05 Голас.
 23.20 Што? Дзе? Калі?
 00.30 Мастацкі фільм «Чалавек з ніадкуль».

ТВ

06.20 «Афрамасквіч». Камедыйны серыял.
 07.10 «Сардэчна паскардзіцца».
 07.30 Аўтапанарама.
 08.15 «Крабат, вучань ведзьмака».
 10.15 «Чыстая праца».
 11.00 «Вялікі сняданак».
 11.40 Культурная сталіца.
 12.10 Добры дзень, доктар!
 12.35 «Салдаты 5». Серыял.
 12.55 Зялёны агурок.
 13.30 «24 гадзіны».
 13.40 Ля параднага пад'езду.
 14.10 «Дажывём да панядзелка».
 15.35 Вадзіць па-руску.
 16.00 «Цэнтральны рэгіён».
 16.30 «24 гадзіны».
 16.50 Аўтапанарама.
 17.20 «Ваенная таямніца».
 19.30 «Тыздзень». Інфармацыйна-аналітычная праграма.
 20.25 «Жанчына і мужчыны».
 22.40 «Званая вячэра».
 00.30 «Дажывём да панядзелка».
 02.15 «Масква. Дзень і ноч».

2 БЕЛАРУСЬ

06.55 Серыял «Сябры анёлаў».
 08.10 Камедыйны серыял «Шчаслівыя разам» (Расія).
 10.30 Вось дык так!
 11.05 Хачу ў тэлевізар!
 11.15 Тэлебарометр.
 11.20 Ваша лато.
 11.50 Пяцёркача.

12.20 Камедыйны серыял «Мая цудоўная няня» (Расія).
 14.25 Мастацкі фільм «Сацыяльная сетка».
 16.35 Баявік «Чалавек-павук 3» (ЗША).
 19.15 Суперлато.
 20.05 Тэлебарометр.
 20.40 Кіпень.
 21.10 Іранічны дэтэктыў «Метад Фрэйда» (Расія). 1-я і 2-я серыі.
 22.00 Спортлато 5 з 36, КЕНА.
 23.30 Містычны трылер «Прывіды» (Вялікабрытанія). 1-я серыя.
 00.30 Камедыйны серыял «Як я сустрэў вашу маму» (ЗША).

3 БЕЛАРУСЬ

08.00 «Калейдаскоп».
 08.10 «Нестар Бурма». Крымінальны дэтэктыў. 5-я серыя «Світанне над Луўрам» (Францыя, 1992 г.).
 09.40 Міжнародны музычны фестываль «Залаты шлягер-2015» у Магілёве. «Асенняе лісце». Канцэрт зорак сусветнага і айчыннага джазу.
 11.10 «Наперад у мінулае».
 11.35 Хіт-парад «Сто песень для Беларусі».
 12.30 «Шклянкі вады». Меладраматычная камедыя. 1-я серыя (СССР, 1979 г.).
 13.30 «Раман з лёсам». Ала Дзямідава.
 14.00 «Шклянкі вады». Меладраматычная камедыя. 2-я серыя (СССР, 1979 г.).
 15.05 «Справы фамільныя». «Банкірскі дом». Браты Паляковы і гісторыя развіцця банкаўскай справы на Беларусі.
 15.30 «Мядзведжая восень». Дакументальны фільм.
 15.50 «Музеі Беларусі». Гомельскі музей ваеннай славы.
 16.15 «Георгій Жукаў. Вайна і мір маршала Перамогі». Дакументальны фільм.
 16.50 «Калейдаскоп».
 17.00 «Калегі». Драма (СССР, 1962 г.).
 18.35 «Палонныя нябёсаў». Дэтэктыўная драма (Вялікабрытанія, ЗША, 1996 г.).

20.45 «Калыханка».
 21.05 СССР - музыка пад забаронай. Гурт «Наутилус Помпилиус».
 21.30 Міжнародны музычны фестываль «Залаты шлягер-2015» у Магілёве. Канцэрт Аляксандра Іванова і групы «Рондо».
 23.05 «Марк Шагал. Майстэрства кахання». Дакументальны фільм.
 23.55 «Нестар Бурма». Крымінальны дэтэктыў. 5-я серыя «Світанне над Луўрам» (Францыя, 1992 г.).
 01.20 «Калейдаскоп».
 01.38 Перерыв в вещании.

5 БЕЛАРУСЬ

06.55 Спорт-мікс.
 07.10 Тэніс. Турнір ВТА. Ухань.
 09.15 Хакей. КХЛ. Дынама - Авангард.
 11.05 Футбол. Чэмпіянат Англіі. «Чэлсі» - «Саўтгэмптан».
 12.55 Валейбол. Чэмпіянат Еўропы. Жанчыны.
 14.55 Футбол. Ліга чэмпіёнаў УЕФА.
 15.25 Футбол. Чэмпіянат Англіі. Эвертан - Ліверпуль.
 17.25 Авертайм.
 17.55 Валейбол. Чэмпіянат Еўропы. Жанчыны.
 19.55 Футбол. Шахцёр - Мінск.
 21.55 Футбол. Чэмпіянат Англіі. «Арсенал» - «Манчэстэр Юнайтэд».
 23.50 PRO спорт. Навіны.
 00.00 Плаванне. Кубак свету. Сінгапур.

БЕЛСАТ

07.00 Студыя «Белсат».
 07.10 ПраСвет.
 07.45 Прыгоды і паходы, спазнаваўчы мультсерыял: Грыбы.
 07.55 Цюхця, што ты за стварэнне?!, мультсерыял.
 08.05 Між намі, бусламі, анімацыйны серыял для дзяцей.

08.30 Зона «Свабоды» (аналітычная праграма).
 09.05 Маю права (юрыдычная праграма).
 09.25 Над Нёмнам (тэлечасопіс).
 09.45 Два на два (тэледыскусія): Валер Булгакаў і Сяргей Дубавец: Ці ўдалася ўладам «мяккая беларусізацыя»?
 10.15 Рэпартаж (публіцыстычная праграма).
 10.40 Загадкі беларускай гісторыі: Жыццё і смерць Рамана Скірмунта.
 10.55 Прыгоды і паходы, спазнаваўчы мультсерыял: Праца.
 11.05 Цюхця, што ты за стварэнне?!, мультсерыял.
 11.10 Між намі, бусламі, анімацыйны серыял для дзяцей.
 11.35 Дзяўчына з мокрай галавою, серыял.
 12.10 Мова нанова: Матацкылы.
 12.30 Чорным па белым (культурніцкая праграма): Альтэрнатыўная школа ў Беларусі, ці ёсць яна?
 12.55 Тройца, фільм-канцэрт.
 13.40 Апошнія сакрэты Трэцяга Райху, даксерыял: Жанчыны Гітлера.
 14.35 Відзьмо-невідзьмо (інфармацыйна-забаўляльны агляд).
 15.05 Зона «Свабоды» (аналітычная праграма).
 15.40 Людскія справы: Выбарчае выданне.
 16.15 Самотнасць у сёўце, м/ф: ч. 1.
 17.35 Кулінарныя падарожжы Робэрта Макловіча.
 18.05 Падарожжа на Усход - з Берліну ва Уладзівастоку, дак. серыял: ч. 4: 3 Манголіі ў Кітаі.
 18.50 Невядомая Беларусь: Даволі! Да Волі..., д/ф.
 19.45 Сведкі: Талака.
 20.00 Эксперт (сатырычная праграма).
 20.25 Балканскі экспрэс: Харватыя, д/ф.
 21.20 Кінаклуб: «Вайна ў акрузе Гарлан».
 21.30 Вайна ў акрузе Гарлан, драма.
 23.20 Mad Men. Утрапёныя IV, серыял.
 00.05 U455. таямніца загінулаі субмарыны, д/ф.

Шаноўныя чытачы!

На жаль, газету «Новы час» немагчыма купіць у шапіках або крамах. Няма нас і ў дзяржаўнай сістэме распаўсюду Белпошты. Але можна падпісацца на «Новы час», і кожны тыдзень атрымліваць газету.

Падпісацца можна на любую колькасць месяцаў, аформіўшы банкаўскі ці паштовы перавод і накіраваўшы копію плацёжнага дакументу на адрас рэдакцыі. (Глядзіце ўзоры квітанцый). **Нашы рэквізіты: рахунак 301274 1108019 у аддзяленні №53 9 ОАО «Белінвестбанка», код банка 153 10073 9. Адрас банка: 22 0004, Мінск, вул. Калектарная, 11. Адрас рэдакцыі: 22 0113, Мінск, вул. Мележа, 1, офіс 1234.**

Акрамя таго падпісацца можна ў рэдакцыі і ў нашых рэгіянальных прадстаўнікоў:
Магілёў: (8 029) 930 79 22, Міхась
Мінск: (8 029) 178 31 68, Вольга
Слуцк: (8 029) 364 42 60, Зінаіда
Гомель: (8 029) 697 82 75, Аляксандр

Паважаныя чытачы!

Падпісны кошт аднаго нумара газеты 4500 руб., аднаго месяца – 18000 руб.

ДЗЯКУЙ ВАМ ЗА ПАДТРЫМКУ!
 «Новы час» запрашае да супрацоўніцтва распаўсюджвальнікаў газеты ва ўсіх рэгіёнах Беларусі.
Даведка па тэл: (8 029) 625-57-51.

новы час **Час** novychas.info
Твой час – твой лёс!

БЕЛПОЧТА ЭЛЕКТРОННЫЙ ДЕНЕЖНЫЙ ПЕРЕВОД ф. ПС 112

ВЫРУЧКА НАЛОЖЕННЫЙ ПЛАТЕЖ № _____ (вход, по карте отправки)

_____ (сумма цифрами) _____ (сумма прописью)

ПОЛУЧАТЕЛЬ _____ Г-та «Новы час», р/с 3012741108019 отд. №539 ОАО «Белинвестбанк», код 153100739, УНН 190790926

КУДА _____ 220004, г. Минск, ул. Коллекторная, 11 почтовый код, адрес получателя, телефон)

ОТПРАВИТЕЛЬ _____ почтовый код, адрес отправителя, телефон)

АДРЕС _____

Доставка уведомление простое заказное электронное

_____ (назначение платежа) _____ (письменное сообщение)

Отметки отделения почтовой связи места приема: (почтовый код, отпечаток контрольно-переводной печати, кол. шт.) № перевода по ф. 5 _____ Время приема _____ ч. _____ мин. Подпись _____

КВИТАНЦИЯ

ЧИУП «Час навінаў» (получатель платежа) отд. №539 ОАО «Белинвестбанк» (наименование банка)

Счет получателя 3012741108019 Лицевой счет Код 739

УНП* 190790926

_____ (фамилия, имя, отчество, адрес)

Вид платежа	Дата	Сумма
Период подписки указывает абонент		
Плательщик		
Кассир		Пеня
		Всего

Тэнге ў вольным плавании

Алег НОВІКАЎ

У Казахстане імаверны старт аперацыі «пераемнік» прыйшоўся на самы вялікі абвал нацыянальнай валюты за часы незалежнасці. Пра сітуацыю, што склалася ў краіне, распавядае казахскі праваабаронца Андрэй Грышын.

— Як у лічбах выглядае восеньскі «тэнгепад»? Ці можна верыць СМІ, якія пішуць пра зачыненныя праз шалёны ажыятаж пункты абмену валюты?

— На працягу тыдня тэнге адносна долара абвалілася са 185 да 270 тэнге за адзін долар. Часам курс даходзіў да 300. Валютнай панікі ў поўным сэнсе гэтага слова няма. Долары набыць можна, аднак часам у банках іх прытрымліваюць зранку, бо пасля абеду курс звычайна трошкі расце. Увогуле, пра магчымы крах тэнге пісалі даўно, і хто хацеў, той ужо даўно перавёў свае капіталы ў еўра і долары. Аднак усё роўна адчуваецца напружанасць, паколькі ніхто не ведае, калі нарэшце будзе дно. У Цэнтрабанку кажуць, што не будуць асабліва намагацца выраptaўваць тэнге, выходзячы з новых прынцыпаў валютнай палітыкі. Па словах банкіраў, «казахстанская валюта адправілася ў вольнае плаванне».

— Якія фактары паўплывалі на развіццё такой сітуацыі?

— Прычыны падзення тэнге ў прынцыпе зразумелыя. Гэта следства глыбокага падзення сусветных коштаў на энерганосбіты. Напрыклад, на нафталы сектар у нас прыходзіцца 50% даходаў бюджэту і 60% экспарту. Ёсць, натуральна, і канспіратыўныя версіі. Напрыклад, нехта намагаецца звязаць дэфолт тэнге і амаль сінхронны зварот Пуціна да Думы з заклікам перавесці разлікі ўнутры Еўразійскага саюза на расійскія рублі. Гэта падаецца некаторым першым крокам па стварэнні еўразійскай валюты.

Маўляў, Пуцін нейкім чынам наўмысна абрынуў тэнге, каб паскорыць інтэграцыйныя працэсы на постсавецкай прасторы.

— Літаральна напярэдадні абвалу тэнге намеснікам прэм'ер-міністра была прызначаная дачка прэзідэнта Дарыга Назарбаева. У прэсе адразу з'явілася шмат спекуляцый наконт таго, што менавіта Дарыга можа стаць пераемнікам 75-гадовага Елбасы на пасадзе кіраўніка дзяржавы. Як паўплывае цяперашні кепскі стан эканомікі на магчымую змену ўлады?

— Дарыга Назарбаева ў статусе пераемніка — гэта спрэчнае пытанне. Ёсць шмат аргументаў супраць яе кандыдатуры. Тут і лакальная традыцыя разумення функцый жанчыны ў соцыуме. І яе шлюб з алігархам, які з часам пайшоў у палітыку і стаў галоўным апанентам Назарбаева. Яе імя таксама звязанае з шэрагам гучных бізнес-афёраў. Таму не ўсе прадстаўнікі бізнес-эліты і мясцовыя кланы будуць пад-

трымліваць такое прызначэнне. Калі стаўка сапраўды зробленая на Дарыгу, то наўрад ці ўлада будзе асабліва звяртаць увагу на кепскі эканамічны фон і незадавальненне грамадзян. Прыклад таму — цяперашняя падрыхтоўка да датэрміновых выбараў у парламент. У іншай краіне ў падобных умовах такое мерапрыемства адтэрмінавалі б, баючыся ўсплэску незадавалення.

— Агульнавядома, што наступствам падаўлення страйку ў Жанаазене стала зачыстка казахскай апазіцыі. Ці рэшткі апазіцыйнага руху неяк рэагуюць на крызіс?

— Пасля Жанаазена апазіцыя цалкам перайшла ў фармат клубу дысідэнтаў. Як следства, увесь яе цяперашні пратэст абмежаваны гнеўнымі артыкуламі ў інтэрнэце. Ілюстрацыяй маргіналізацыі апазіцыі стаў казус Жамбыла Калауова. Гэты непрыкметны чыноўнік з Чымкенту нечакана стаў фронтменам антыназарбаеўскай апазіцыі. Ён размясціў у сеціве запіс, у якім захапляўся

адміністрацыйнымі метадамі Аляксандра Лукашэнкі. У вертыкалі сімпатый да замежнага гаранта палічылі замахам на аўтарытэт Назарбаева і выключылі Жамбыла з прэзідэнцкай партыі «Нур-Атан». Гэты скандал стаў падзей інфармацыйнага маштабу.

— Як дзяржаўная прапаганда намагаецца апраўдаць дэвальвацыю?

— Назарбаеў асабіста заклікаў суайчыннікаў канстатаваць суровую рэчаіснасць — з улікам нізкіх коштаў на нафту і газ, краіна вымушаная зацягнуць паясы. Таксама ў афіцыйнае пачалася кампанія супраць спажывання імпортных тавараў, старт якой даў таксама прэзідэнт. Падчас сустрэчы з працоўнымі ён заклікаў грамадзян не набываць у тым ліку бананы, фуа-гра і лэндкрузеры. Заклік Елбасы выклікаў шквал абурэння ў сацсетках і стаў нагодай для розных жартаў і дэматыватараў. Напрыклад, юзеры заклікаюць Назарбаева растлумачыць на роду, што такое фуа-гра?

— Некаторыя палітолагі прагназуюць, што ў постсавецкіх краінах Цэнтральнай Азіі можа з'явіцца новы палітычны актёр — Ісламская дзяржава. Яны лічаць, што казахі, узбекі, таджыкі, якія зараз змагаюцца ў Іраку і Сірыі пад сцягамі ісламістаў, могуць з часам імпартаваць мадэль радыкальных ісламскіх рухаў на свае радзімы. Ці крах тэнге спрыяе пашырэнню папулярнасці экстрэмніцкіх поглядаў?

50%

даходаў бюджэту Казахстана і 60% экспарту прыходзіцца на нафталы сектар гэтай краіны

— Пакуль людзі ў моцным шоку і не ў стане думаць пра такія экзатычныя рэчы, як Ісламская дзяржава. Акрамя таго, больш за ўсё мусульман у Казахстане жыве на поўдні, дзе эканамічная сітуацыя хранічна цяжкая. Там, у параўнанні з іншымі рэгіёнамі, менш людзей трымаюць сродкі ў валюце, і пытанне пра тое, дзе набыць долары, для іх не такое праблематычнае.

— Якія прагнозы наконт развіцця сітуацыі?

— Усё залежыць ад таго, як дэфолт паўплывае на кошты. Пакуль улады намагаюцца адміністрацыйна стрымліваць іх рост, аднак, думаецца, наўрад ці атрымаецца доўгі час трымаць кошты замарожанымі. У любым выпадку, народ вельмі незадаволены і раз'юшаны. Я думаю, што гэты калектыўны гнеў будзе так ці інакш працягвацца, выйдзе за межы кухні і інтэрнэт-форумаў. Праўда, якія канкрэтны формы ён набудзе, мне пакуль сказаць цяжка.

ЯНЫ ПРА НАС. ЗАМЕЖНАЯ ПРЭСА ПРА БЕЛАРУСЬ

Расія прасоўвае свой план стварэння ваеннай авіябазы ў Беларусі, узмацняючы апасенні аб патэнцыйных пагрозях Польшчы і краінам Балтый. Рашэнне аб размяшчэнні базы з'яўляецца апошнім прыкладам рашучасці Масквы зацвердзіць сваю прысутнасць па-за сваімі межамі і аднавіць ваенны патэнцыял, што моцна пацярапеў пасля распаду Савецкага Саюза 24 гады таму.

«The Financial Times» (Вялікабрытанія)

У 2014 годзе ўлады Беларусі праігнаравалі 75-годдзе ўз'яднання Заходняй Беларусі з БССР, на чарговую гадавіну знамянальнай падзеі звярнулі ўвагу толькі навукоўцы, публіцысты і прадстаўнікі творчай інтэлігенцыі. У 2015 годзе «ідэалагічная вертыкаль» постсавецкай рэспублікі зноў замоўчвае значэнне вызвольнага паходу РККА ў 1939 годзе. Пры гэтым усё чатыры зарэгістраваныя кандыдата ў прэзідэнты Беларусі ў сваіх праграмах заявілі пра важнасць заха-

вання незалежнасці постсавецкай рэспублікі, тэрыторыя і насельніцтва якой падвоіліся пасля 17 верасня 1939 года.

REGNUM (Расія)

Зараз у Беларусі з абяцаннямі і іх выкананнем не вельмі добра. І даводзіцца ціснуць на суверэннітэт як самастойную каштоўнасць. А ўсё для таго, каб патлумачыць, што будзе суверэннітэт — будучы падачкі і ад Масквы, і ад Еўропы ды Штатаў. Таму Лукашэнка імкнецца парваць з РФ усё кантакты.

«Люди» (Украіна)

Аналіз вопыту расійска-беларускага аўзаемадзеяння па адчувальных для Мінска пытаннях дае экспертам падставы меркаваць, што лёс пагаднення аб расійскай авіябазе будзе няпросты, а прыняцце Расіяй рашэння яшчэ нічога не значыць. Можа паўтарыцца гісторыя з прызнаннем Абхазіі і Паўднёвай Асецыі або рэалізацыяй сумесных прыватыза-

цыйных праектаў. Парламент, які павінен ратыфікаваць пагадненне, раптам праявіць раней не бачаныя цуды самастойнасці.

«Независимая газета» (Расія)

Рашэнне аб авіябазе прынята на фоне напружанасці ў адносінах з Захадам з-за ўдзелу Расіі ў канфлікце ва Украіне і Сірыі, на думку аналітыкаў, таксама можа сігналізаваць цікавасць Крамля да захавання непрадказальнай Беларусі ў межах геапалітычнай арбіты Крамля. Лукашэнка карыстаецца рэпутацыяй непрадказальнага партнёра Крамля, паколькі неаднаразова падрываў яго давер праз заляцанні да Захаду.

«Voice of America» (ЗША)

Еснаўрад ці здыме ўсе санкцыі за адзін прысест. Сцэнарыі, якія разглядаюцца экспертамі, уключаюць наступныя версіі: намінальнае падаўжэнне санкцый на адзін год, якое суправаджаецца часовым шасцімесячным прыпыненнем, як

было ў 2008 годзе, ці ж «выкрэсліванне» са спісу пэўнай колькасці ўрадавых чыноўнікаў або кампаній, уключаючы самога прэзідэнта Лукашэнку.

«Финансовая газета» (Расія)

Такім чынам, авіябазе быць. І быць ёй літаральна пад самым носам у НАТО, у 140 кіламетрах ад мяжы з ЕС. Па сутнасці, Лукашэнка з міратворца ператварыўся ў партнёра агрэсара. Не самы лепшы ход, пагадзіцеся, але іншага выйсця ў яго таксама няма, бо рукі звязаны «саюзным дагаворам». А ў выпадку яго разрыву ў Беларусі «зьяліныя чалавечкі» апынуцца на раз, два, тры. Улічваючы менталітэт насельніцтва, немалая частка як грамадзянскіх, так і прадстаўнікоў сілавых структур прыме іх з распасцёртымі абдымкамі. Пры гэтым у абарону Беларусі, якая пакуль яшчэ застаецца дэ-факта апора апошняга тырана Еўропы, ніхто не заступіцца. Вось такая дылема.

«24иа» (Украіна)

МІЖНАРОДНЫЯ НАВІНЫ

Украіна. Свіння не прарвалася ў сінагогу

Як вядома, у верасні ва ўсім свеце іудзеі святкавалі Рош-а-Шана — іудзейскі Новы год. Святкавалі яго таксама ва ўкраінскім горадзе Умань, дзе знаходзіцца магіла прарока Нахмана, аднаго з самых вялікіх аўтарытэтаў хасідскага руху. Не дзіўна, што ў гэты час Умань наведваюць дзясяткі тысяч палі-грымаў, галоўным чынам з Ізраілю. У гэтым годзе Рош-а-Шана ва Умані аказаўся азмочаны вылазкамі ўкраінскіх правых радыкалаў. Яны перыядычна нападлі на намётавы лагер хасідаў, валілі слупы электраперадач, білі камеры відэаназірання... Аднак гэта было дробяззю ў параўнанні з каварным планам, якія антысеміты задумалі ўвасобіць непасрэднага перад святам. У прэсу трапіла інфармацыя, што экстрэмісты збіраюцца запустіць у мясцовую сінагогу свіню, якая, як вядома, лічыцца ў іудаізме бруднай жывёлай. Акцыя са свіннёй — не проста хуліганства. Паводле Талмуду, калі ў сінагогу патрапіць свіня, праводзіць рытуальныя мерапрыемствы там нельга будзе 200 гадоў. Не дзіўна, што ўся хасідская грамадскасць узяла сінагогу пад абарону. У выніку ніякіх правакацый не адбылося. Праўда, магчыма, мабілізацыя хасідаў была лішняй. Правакацыю маглі сарваць жыхары Умані, якія даўно і стабільна зарабляюць на пілігрымцы на магілу Нахмана. У разгар Рош-а-Шана кватэру ў горадзе можна здаць у арэнду па 300 долараў за суткі.

Паводле ўкраінскай прэсы

Венесуэла. Чавес і школа

Міністэрства адукацыі Венесуэлы даслала на месцы інструкцыі, паводле якіх з наступнага года даты нараджэння і смерці Уга Чавеса маюць быць асаблівымі для вучэбных устаноў краіны: 18 ліпеня і 5 сакавіка — адпаведна, дзень нараджэння і смерці Уга — дзеці ў рамках спецыяльнага ўроку павінны ўзгадаваць былога прэзідэнта. Кожны маленькі венесуэлец павінен будзе ў гэты дзень напісаць твор на тэму жыцця Чавеса. Прычым пець асану Чавесу ў школах будуць не адзін дзень, а яшчэ ўвесь наступны тыдзень. Натуральна, ідэя не выклікала захаплення ў апазіцыі, якая пабачыла ў пастанове Мінадукацыі праяву культу асобы. Калі верыць апазіцыі, наступным крокам сацыялістычнага ўраду стане абвясчэнне 18 ліпеня і 5 сакавіка афіцыйнымі чырвонымі датамі календара. У сваю чаргу, чавісты звяртаць увагу на тое, што ў школах адзначаюцца не толькі ключавыя даты біяграфіі іх куміра. Таксама ў школах будуць згадвацца даты з біяграфій іншых значных фігур у венесуэльскай гісторыі.

Паводле іспанскай прэсы

Вялікабрытанія. Гітлер быў мігрантам?

Упошуках аргументаў супраць мігрантаў, якія спрабуюць атрымаць прытулак у Вялікабрытаніі, сакратар замежных спраў Філіп Хаманд выпадкова анімаваў забытую версію пра развязку жыцця Гітлера. Ён згадаў, што ў свой час Скотленд-Ярд шукаў Гітлера сярод імігрантаў, якія рваліся ў краіну пасля вайны. Паводле розных спекуляцый, фіюрэр не пакончыў жыццё самагубствам, а схавалася на тэрыторыі Вялікабрытаніі. Для гэтага ён таксама скарыстаўся статусам уцекача, ахвяры вайны і нацызму. Аперация мела месца яшчэ да падзення Берліну, у красавіку 1945 года. Тады германскія спецслужбы, быццам, інфільтравалі Гітлера ў групу венгерскіх яўрэяў, якая праз Францыю перабралася на Альбіён. Паводле Хаманда, гэта сведчыць пра пагрозу нацыянальнай бяспецы, якую ўяўляюць імігранты, з той розніцай, што ў 1945 годзе пад соусам уцекача мог прарвацца Гілер, а ў 2015-м — тэрарысты-ісламісты. Экскурс палітыка ў мінулае выклікаў рэзананс сярод гісторыкаў, якія зноў кінуліся распрацоўваць версіі смерці Гітлера.

Паводле брытанскай прэсы

Арменія. Сірыйцаў запрашаюць у Карабах

Азербайджанская прэса баіцца, што міграцыйны крызіс на блізкім Усходзе можа ўсур'ез узмацніць пазіцыі Арменіі ў Карабаху — афіцыйна азербайджанскай тэрыторыі, якая кантралюецца армянамі. Паводле некаторых крыніцаў, у Ерэване падрыхтаваны план засялення гэтага краю сірыйскімі грамадзянамі, які ёсць этнічнымі армянамі. На цяперашні дзень у Арменію з Сірыі перабралася ўжо 20 тысяч этнічных армян. Тыя, хто не здольны ехаць далей у Еўропу, пагаджаюцца адправіцца ў Карабах у рамках спецыяльнай урадавай праграмы. Праблема, на думку Баку, настолькі сур'езная, што яе плануецца агучыць у ААН. Так, азербайджанскі прадстаўнік праз Асамблею афіцыйна заявіў: «Ёсць дадзеныя, што пэўная катэгорыя сірыйскіх бежанцаў перасяляецца на іншыя тэрыторыі, дзе ёсць канфлікт. Яны пасяляюцца на землях, якія былі вымушаны пакінуць людзі, якія пражывалі там спрадвечна». Акрамя ААН, Баку паскардзіўся саюзнай Анкары. Дырэктар турэцкага МУС ужо паабяцаў прыняць меры, каб не прапускаць армянскіх уцекачоў з Сірыі, якія выкарыстоўваюць Турцыю ў якасці транзітнай краіны на шляху ў Арменію.

Паводле азербайджанскай прэсы

Крызіс мігрантаў. Наступствы для СНД

Алег НОВІКАЎ

Міграцыйны крызіс у Еўропе зменіць выгляд еўрапраекту. Адначасова будуць мяняцца і праеўрапейскія рухі ў краінах СНД.

Дзяржавы СНД пакуль што засталіся па-за рамкамі другой рэдакцыі вялікага перасялення народаў (колькасць тых жа сірыйскіх нелегальных бежанцаў на тэрыторыі былых саветскіх рэспублік вымяраецца максімум сотнямі). Параўнайце з сотнямі тысяч сірыйцаў, якія зараз штурмуюць балканскую лінію кардону ЕС. Такая колькасць у прынцыпе лагічная — нават Венгрыю ўцекачы з Блізкага Усходу разглядаюць як транзітны вузел на шляху да заможнай Германіі ці сацыяльна прасунутай Швецыі. Аднак гэта не значыць, што націск мігрантаў на Еўропу не паўплывае на расклады ў нашых палесцінах. Новая мадэль палітычнага дыскурсу і расстаноўкі палітычных сіл унутры краін ЕС — наступства цяперашняга цунамі мігрантаў — відавочна падкарэктуюць нашы погляды на ЕС і яго імідж.

Адно з пытанняў, якое паўстае ў гэтай сувязі: ці еўраінтэграцыя застанеца кампасам для значнай часткі грамадства ў постсаветскіх краінах? Еўрафілія як больш-менш аформлены ідэалагічны напрамак сфармавалася ў краінах СНД яшчэ ў часы перабудовы. Яе вага ў дэбатах падтрымліваецца ў тым ліку наборам фактаў і міфаў, некаторыя з якіх з'яўляюцца патэнцыйнымі мішэнямі наступстваў цяперашняга міграцыйнага крызісу.

Перш за ўсё, гэта старая тэма адмены візаў — мара ўсіх прыхільнікаў ЕС. Па ходу развіцця міграцыйнага крызісу сама шэнгенская зона пачала дыхаць на ладан. У барацьбе з трафікам мігрантаў нацыянальныя МУС вольна або нявольна адбудоўваюць старыя памежныя бар'еры. Адначасова становіцца актуальным пытанне пра больш жорсткі

вонкавы кантроль. Найбольш балюча ўспрымаецца такая тэндэнцыя ва Украіне, дзе рэйтынг постмайданаўскага ўраду шмат у чым трымаецца на аб'яцанках хуткага бязвізавага рэжыму з краінамі ЕС.

Цяжка сказаць, наколькі Украіна сапраўды наблізілася да крытэрыяў, якія дазваляюць адменіць украінцам візы, аднак зараз усе прызнаюць, што

Ужо зараз у прэсе актыўна прасоўваецца тэзіс «Заняпаду Еўропы». На думку яго прыхільнікаў, еўрапейская ментальнасць будзе разбураная масавай мусульманскай інтэрвенцыяй

давесці справу да паспяховага фіналу будзе вельмі складана. Выданне УНІАН піша: «Няма сур'езных перспектыв умяшчэння бязвізавага рэжыму ў бліжэйшы час. У Еўропы свае праблемы з мігрантамі, яна будзе павышаць стандарты для краін-суседзяў. Міграцыйная палітыка будзе больш жорсткай, і тэзіс пра бязвізавага рэжым можа быць пераглядзаны і нівеліраваны».

Важную ролю для падтрымкі праеўрапейскіх настрояў на прасторы Беларусі гуляла сталае намаганне Еўропы ўключыць беларусаў у свой цывілізацыйны код. Адсюль рознага кшталту праграмы, семінары, курсы і г.д. Абсалютна не зразумела, як гэтыя інстытуты будуць функцыянаваць, калі да ўлады ў ЕС дарвуцца антыеўрапейскія і сенафобскія партыі, глебу для трыумфу якіх стварае міграцыйны крызіс. Прыкладам можа быць цяперашняя Венгрыя. Абапіраючыся на фобіі сярэднястасцічнага жыхара Венгрыі, нацыяналісты з партыі «ЮОВВІК» прымушаюць урад звяртацца да ўсё больш радыкальных антыміграцыйных заха-

даў, замацоўваючы свае пазіцыі і светапогляд на палітычнай сцэне.

Падобная ўстаноўка на нацыянальную самаізаляцыю, фабрыкацыя атмасферы калектывнага жаху перад чужымі ў перспектыве будзе ўскладняць дыялог з грамадзянскай супольнасцю краін СНД, тармазіць сістэмную падтрымку культурна-адукацыйных праграм на Усходзе.

Нарэшце, ужо зараз у нашай і заходняй прэсе актыўна прасоўваецца тэма «Заняпаду Еўропы». На думку прыхільнікаў гэтага тэзісу, еўрапейская ментальнасць у сярэднявечным часе будзе разбураная цяперашняй масавай мусульманскай інтэрвенцыяй, якая цягне з сабой у Еўропу абсалютна варожыя ёй каштоўнасці. Прапануюцца самыя жудасныя сцэнары заўтрашняга дня. «На сельніцтва Еўропы насоўваецца велізарная колькасць мігрантаў, не гатовых да еўра-амерыканскай цывілізацыі і якія мяркуюць пры гэтым, што іх чакае росквіт без працы. (...) У ЕС выдаюць мільёны новых інструкцый, але што рабіць з мусульманамі, ніхто не ведае. Гэтыя людзі ўсё больш агрэсіўныя, таму што нічога іншага ім не застаецца. Часцяком яны нічога больш і не ўмеюць», — мяркую чэшскі «Neviditelný pes».

Хаця падобныя тэксты чымсьці нагадваюць пуцінскія агіткі супраць «гейропы», пэўны эффект на грамадскую думку яны маюць. У тым ліку таму, што існуюць сур'езныя падставы казаць пра крах еўрапейскай мадэлі інтэграцыі іншаземцаў. Галоўнае, аднак, тут тое, што прамоўтэрамі такіх тэзісаў выступае якраз частка праеўрапейскай, нацыянал-ліберальнай інтэлігенцыі. Нацыянал-лібералы, з аднаго боку, лічаць сябе еўрапейцамі, а з іншага — публічна ставяць крыж на Еўропе, куды, тэрэтычна, ім наадварот трэба ўсімі сіламі імкнуцца.

Апісаныя канцэптэуальныя нестасоўкі і параліч некаторых атракцый з боку ЕС і будзе спрыяць перазагрузцы цяперашняга праеўрапейскага руху ў краінах СНД, які доўгі час спрабаваў аб'яднаць нацыяналізм і лібералізм. У прынцыпе, нічога жудаснага ў гэтым няма.

Шатландыя. Год пасля рэферэндуму

Алег НОВІКАЎ

Год таму шатландцы не падтрымалі праект выхаду краю са складу Аб'яднанага Каралеўства. Аднак, падаецца, новы рэферэндум не за гарамі.

Як адзначаюць палітолагі, у Шатландыі пачаўся працэс «Ulsterification» — фармавання адрознай ад англійскай палітычнай канфігурацыі

най эліты, якая год таму была прамоўтарам кампаніі «Better together». Сёння «юніяністы» знаходзяцца ў дэмаралізаваным стане.

Лепшым маркерам тут ёсць нядаўняе трыумфальнае абранне на пасаду лідара галоўнай апазіцыйнай партыі Джэрымі Корбана (Jeremy Corbyn). Як прызнаюць архіварыусы, яшчэ ніколі ў партыйнай гісторыі, нават у часы славытага брытанскага ўсеагульнага страйку 1926 года, лейбарысты не мелі такога леварадыкальнага правадыра. Сам Корбан, хаця і браў удзел у «Better together», не супраць пашырэння аўтаномных свабодаў Шатландыі.

Вельмі кепска выглядаюць у вачах грамадства і кансерватары — галоўная партыя, якая абараняе існуючую мадэль англа-шатландскай уніі. Можна пачаць з таго, што торы вельмі шмат інвеставалі ў стварэнне іміджу нашчадкаў імперскай традыцыі, у тым ліку, каб прыцягнуць інтарэс выбаршчыкаў Партыі незалежнасці Аб'яднанага Каралеўства (UKIP). Каб трымаць марку, яны часам робяць вельмі супярэчлівыя заявы — аж да заклікаў абмежаваць аўтаномію краю, што ўнутры Шатландыі не падабаецца ўмераным аматарам англа-шатландскай інтэграцыі.

Свой унёсак у імкліва нарастаючую кампраметацыю торы нясе так званы «Piggate». Гэта мегаскандал вакол персону кіраўніка кабінету, які выбухнуў на пачатку тыдня. Выбуховым рэчывам сталі апублікаваныя фрагменты мемуараў Майкла Ашкрафта (Michael Ashcroft), аднаго з аднакурснікаў Дэвіда Кэмерана. Калі верыць Майклу,

прэм'ер у часы бурнай маладосці браў удзел у брутальных студэнцкіх рытуалах. У тым ліку, для ўступлення ў нейкую арганізацыю ўкладаў інтымныя часткі цела ў галаву мёртвай свінні.

З-за ўпартага маўчання з Даўнінг-Стрыт «Piggate» з кожнай хвілінай набірае абароты, а яго вынікі спрагназаваць вельмі цяжка. У тым ліку таму, што сама кніга трапіць у крамы толькі ў кастрычніку, а яе асноўнай фішкай стане анансаванне выдаўцамі змешчанага на старонках фота прэм'ера і галавы свінні. Так ці інакш, на тле разбэшчанасці лонданскай эліты шатландскія палітыкі выглядаюць сапраўднымі маралістамі.

Як адзначаюць палітолагі, па сутнасці ў Шатландыі пачаўся працэс «Ulsterification» — фармавання адрознай ад англійскай палітычнай канфігурацыі, якая даўно існуе ў Ольстары (Паўночная Ірландыя). Там усё верціцца вакол канкурэнцыі праірландскіх рэспубліканцаў і пратэстантаў. Нешта падобнае цяпер чакае і Шатландыю, дзе асноўнымі апанентамі выступаюць нацыяналісты і лейбарысты.

Тэмпы дрэйфу грамадскай думкі ў бок падтрымкі незалежнасці могуць паскорыць або прытармазіць дзве рэчы. Гэта мясцовыя выбары ў Шатландыі ўвесну наступнага года. Новы лідар SNP Нікола Старджэн (Nicola Sturgeon) заявіла, што ў выпадку перамогі яе партыі гатовая прызначыць новы рэферэндум на працягу наступных 5–10 гадоў. Другі фактар — вынік рэферэндуму аб выхадзе Вялікабрытаніі са складу ЕС, які плануюць правесці ў 2017 годзе. Па сутнасці, гэта будзе правобраз плебісцыту прадавер цэнтральнаму ўраду, паколькі шатландскія нацыяналісты бачаць край часткай Еўрасаюзу.

Калі большасць шатландцаў прагаласуе супраць выхаду, то, кажучы словамі аднаго з палітолагаў, пачне цікаць часавая бомба — SNP, натхнёная гэтымі лідарамі, пачне планаваць новы рэферэндум. «Financial Times» лічыць, што новы рэферэндум накіраваны на незалежнасць Шатландыі адбудзецца ў 2025 годзе.

ПАЛІТЫКІ ТЫДНЯ

Эва Копач

Прэм'ер-міністр Польшчы заявіла, што Польшча рызыкуе ў хуткім часе быць выключанай са складу ЕС. Такі сцэнар, па яе словах, магчымы, калі праз 5 тыдняў на парламенцкіх выбарах палякі прагаласуюць за кансерватараў. Апошнія ў асобе іх лідара Яраслава Качыньскага рашуча супраць размяшчэння ў краіне імігрантаў з Блізкага Усходу па квоты, якую прапануе Брусэль. Як сцвярджае Качыньскі, мусульмане-ўцекачы — пагроза польскаму ладу жыцця, і згода на іх прыбыццё закончыцца стварэннем у краіне прававых рэзервацый, дзе будуць дзейнічаць законы шарыяту. Качыньскі таксама пераклаў усю адказнасць за крызіс на немцаў, якія паабяцалі прымаць імігрантаў з Усходу. Заявы Качыньскага, чья партыя «Права і Справядлівасць» (PiS) — стоадсоткавы фаварыт выбараў, вельмі рэзка каментуе нямецкая і французская прэса. Гэтым, напэўна, і намагаюцца скарыстацца лібералы, якія палюхаюць палякаў тым, што Польшча згубіць рэпутацыю і давер у Еўропе, прычым у час вялікай нестабільнасці на яе ўсходніх межах. Тэма іміграцыі толькі стала топавай у польскай выбарчай кампаніі, і таму пакуль цяжка сказаць, які падыход — нацыяналістычны або ліберальны — пераможа. Застаецца дадаць, што Польшча — краіна з вельмі маленькім па еўрапейскіх мерках працэнтам імігрантаў. За апошнія 10 гадоў у 38-мільённую краіну прыехала ўсяго сто тысяч чалавек.

Рустам Мініханаў

Кандыдат ад партыі «Адзіная Расія» на выбарах прэзідэнта Татарстана перамог на прэзідэнцкіх выбарах. З улікам таго, што Рустам Мініханаў і раней займаў пасаду татарскага гаранта, навіна падаецца не цікавай. Аднак на самай справе выбары Мініханава сталі значным поспехам татарскіх нацыяналістаў. Апошнія выбары былі першымі прамымі выбарамі прэзідэнта рэгіёна за 14 гадоў. Раней татарскага прэзідэнта папросту прызначалі прэзідэнт Расіі як звычайнага губернатара вобласці. Па-другое, Масква перастала патрабаваць, каб з татарскай Канстытуцыі знікла слова «прэзідэнт», што, маўляў, супярэчыць Канстытуцыі РФ, дзе гаворыцца, што прэзідэнт у краіне адзін. Гэтыя ступкі звязваюць з глабальнымі палітычнымі тэндэнцыямі, калі Крамлю трэба пазбягаць унутраных этнічных канфліктаў, і перш за ўсё з татарамі — другой нацыяй у Расіі. З іншага боку, гучыць трывога, што перамога чыноўнікаў з Казані можа прывесці да рымейка «кадыраўшчыны», калі цэнтр у падзяку за лаяльнасць стане заплюшчваць вочы на ўсе выбрыкі намесніка. Пра такую пагрозу сведчыць незвычайны ўчынак татарскіх афіцыйных журналістаў. Той факт, што Рустам Мініханаў атрымаў на выбарах 94 працэнты, дазволіў мясцовым журналістам увесці ў абыход новую для яго мянушку. Цяпер яго пачалі называць «народны прэзідэнт». Праўда, трэба прызнаць, што ў старога-новага татарскага лідара сапраўды ёсць дасягненні. Менавіта пры ім Татарстан прыняў першую ў гісторыю Расіі Універсіяду.

Бен Карсан

Прэтэндэнт на кандыдата ў прэзідэнты ЗША ад Рэспубліканскай партыі, адзіны чарнаскуры рэспубліканец, які балатуецца на вышэйшую ў краіне пасаду, вядомы сваімі хрысціянскімі фундаменталісцкімі поглядамі, выйшаў на другое месца па папулярнасці сярод прэтэндэнтаў-рэспубліканцаў з 20 працэнтамі падтрымкі. Гэтая падзея выклікала істэрыку сярод амерыканскіх палітолагаў. Справа ў тым, што Карсан атрымаў рост свайго рэйтыngu, дзякуючы агрэсіўнай, папулісцкай рыторыцы, як і Дональд Трамп — лідар апытанняў (34 працэнты папулярнасці). У той час, як Трамп абяцае высласць усіх імігрантаў з Лацінскай Амерыкі, Карсан прайшоўся па мусульманам. У прыватнасці, ён заявіў, што іслам супярэчыць прыняцям амерыканскай канстытуцыі і, як следства, вернікі ісламу не могуць быць гаспадарамі ў Белым Доме. Натуральна, гэта тэма выклікала скандал, які, аднак, як сведчаць дадзеныя сацыялагаў, толькі ўзняў аўтарытэт Карсана сярод электарату рэспубліканцаў. Прычым пакуль ніякіх адзнакаў таго, што лідарства ў рэспубліканскім праймерыз можа перахапіць нейкі палітык з умеранымі права-цэнтрэцкімі поглядамі, няма. Каментуючы феномен Трампа-Карсана, прэса нават піша пра хуткі раскол партыі на кансерватыўную і цэнтрэцкую фармацыі. Найбольш далёка ў ацэнках таго, што адбываецца, пайшла «Washington Post», якая наўпрост напісала, што рэспубліканцы хворыя на галаву.

Эмігранцкая пошта. Разбураная Варшава

Савецкая марка 1940 года да ўз'яднання Беларусі

Марка 1932 года з партрэтамі Вашынгтона, Касцюшкі і Пуласкага

Марка ў памяць Ю. Пілсудскага

Марка Пошты Гданьскай

Марка эмігранцкага ўрада

Марка з выявай пілотаў Жвіркі і Вігуры

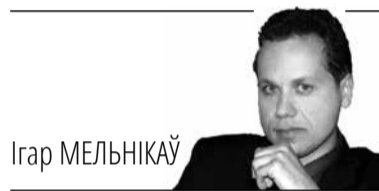

Эмігранцкая марка з надпісам «Монтэ-Касіна»

Монтэ-Касіна, 1944 год

Гісторыя ў паштовых марках

Ігар МЕЛЬНИКАЎ

Часам малапрыкметная марка на канверце можна расказаць нам цэлую гісторыю пра легендарных пілотаў ці вядомага героя паўстання. Прапаную вам гістарычнае падарожжа па марках з маёй калекцыі.

Уд таму на адным з аўкцыёнаў я набыў цікавы артэфакт — паштоўку, адпраўленую ў жніўні 1930 года грамадзянінам Францыі свайму знаёмаму ў Парыж.

«Шаноўны спадар! Дасылаю Вам гэтае пасланне з мяжы паміж Польшчай і Расіяй у Стоўбцах. Сюды я даехаў без асаблівых праблем», — пісаў француз да дому. Да карткі прыклеена марка 1925 года (коштам у 30 грошаў), на якой бачна выява помніка каралю Рэчы Паспалітай Яну III Сабескаму ў Львове.

У гэтага помніка вельмі цікавая гісторыя. Ён з'явіўся ў сталіцы Галіцыі ў 1898 годзе. Як вядома, у міжваеннае дваццацігоддзе Львоў уваходзіў у склад Другой Рэчы Паспалітай, але ў выніку «вызвольнага паходу Чырвонай Арміі ў Заходнюю Беларусь і Заходнюю Украіну» апынуўся ў складзе СССР. Такі статус-кво захаваўся і пасля Другой сусветнай вайны. У 1950 годзе савецкая ўлада вырашыла «вярнуць» помнік палякам. Пасля гэтага «кароль» на некаторы час прапісаўся ў Варшаве, а ў 1965 годзе быў перавезены ў Гданьск, дзе знаходзіцца па сённяшні дзень.

У 1932 годзе з нагоды 200-годдзя з нараджэння Джорджа Вашынгтона Пошта Польшкі выпусціла ў свет марку з выявай першага прэзідэнта ЗША, побач з якім знаходзіліся партрэты кіраўніка паўстання 1794 года Тадэвуша Касцюшкі і генерала кантынентальнага войска, удзельніка барацьбы за незалежнасць Злучаных Штатаў

Казіміра Пуласкага. Менавіта гэтая марка наміналам у 30 грошай апынулася на канверце, які атрымаў адзін з жыхароў Кобрына ў 1934 годзе.

У 1933 годзе ў Польшчы была выпушчана марка ў памяць пра слаўных польскіх пілотаў Франца Жвірку і Станіслава Вігуру, якія годам раней на самалёце RWD-6 перамаглі ў прэстыжных авіяцыйных спаборніцтвах «Challenge 1932» у Берліне. Пры гэтым авіятары з Другой Рэчы Паспалітай былі лепшыя за калег з Германіі і Францыі.

Мала хто ведае, што легенда польскай авіяцыі, Франц Жвірка нарадзіўся ў Свянцяхнах на Віленшчыне. Падчас Першай сусветнай вайны ён ваяваў у складзе Рускага імператарскага войска, пазней у арміі Антона Дзянікіна. У верасні 1921 года Франц перайшоў савецка-польскую мяжу і хутка пасля гэтага паступіў на службу ў Войска Польскае.

Падчас палёту ў Чэхаславакію восенню 1932 года самалёт, якім кіравалі Жвірка і Вігура, разбіўся. Пілоты загінулі і з вайсковымі ўшанаваннямі былі пахаваны на могілках Павонзкі ў Варшаве.

Смерць Пілсудскага і гошці з Румыніі

У траўні 1935 года памёр Юзаф Пілсудскі. У памяць пра гэту падзею Пошта Польшкі выпусціла «жалобную» марку наміналам у 25 грошай. «Гэтая марка карыстаецца попытам як сярод айчынных, так і замежных філатэлістаў», — адзначалася ў артыкуле, надрукаваным у майскім нумары (за 1935 год) часопіса «Святавід».

У гэтым жа годзе ў калекцыях тагачасных філатэлістаў з'явіліся маркі з выявамі розных архітэктурных аб'ектаў, размешчаных на тэрыторыі міжваеннай Польшчы. Сярод іншых на знаках паштовай аплаты былі выявы Кафедральнага сабора ў Вільні, а таксама Мірскага замка. Праз два гады з'явіліся новыя маркі з гэтай серыі. На адной з іх быў намаляваны ўніверсітэт у Львове.

У 1937 годзе ў Польшчу з афіцыйным візітам прыехаў спадчыннік румынскага прас-

тола, прынц Міхай I. Пазней у Польшчу прызджаў і румынскі кароль Кароль II (бацька Міхая). У гонар гэтых візітаў Пошта Польшкі выпусціла памятную блок з выявай прэзідэнта Ігнація Масціцкага, маршала Эдварда Рыдз-Сміглы, а таксама «начальніка дзяржавы» Юзафа Пілсудскага. Акрамя малюнкаў палітыкаў, на блоках былі выявы польскага і румынскага гербаў, а таксама даты 26.VI – 1.VII 1937.

Цяжка сказаць, як гэтыя артэфакты апынуліся ў кнізе з Бібліятэкі Палескага ваяводства ў Брэсце. Відавочна, нехта выкарыстоўваў іх як закладкі. Пазней пра тую кнігу ўсе забылі, і ўрэшце зараз яна ў маёй калекцыі разам з паштовымі блокамі 1937 года.

У 1938 годзе Другая Рэч Паспалітая адзначала дваццацігоддзе атрымання незалежнасці, і ў гонар гэтай падзеі была выдадзена серыя марак з выявай ключавых этапаў развіцця польскай дзяржаўнасці. Так, адна з іх была прысвечана заключэнню Люблінскай уніі 1569 года паміж Каралеўствам Польшкі і Вялікім Княствам Літоўскім. Таксама ў гэтай серыі былі маркі, прысвечаныя прыняццю Канстытуцыі 3 мая 1791 года, Лістападаўскаму і Студзеньскаму паўстанням. Сваім працягам было выданне ў 1939 годзе блока, прысвечанага XXV гадавіне фарміравання польскіх легіёнаў. Тады ж свет убачыла марка, на якой была выява заснавальніка дынастыі Ягелонаў, караля Уладзіслава II Ягайлы і каралевы Ядвігі.

Змаганне і акупацыя

У верасні 1939 года пачалася Другая сусветная вайна. Адной з найбольш гераічных старонак гісторыі Вераснёўскай кампаніі 1939 года была абарона Гданьскай пошты — польскай паштовай установы, якая ў міжваенныя гады знаходзілася на тэрыторыі Вольнага горада Данцыга.

Ужо з красавіка 1939 года на Паштамце №1 неслі службу байцы спецыяльнай польскай самааховы, якой камандаваў кадравы афіцэр, супрацоўнік Другога адзела польскага Генштаба Конрад Гудэрскі. У жніўні адміністрацыя паштамту была ўзмоцнена 10 кадравымі вайскоўцамі. На ўзбраенні абаронцаў было тры ручныя кулямёты «Браўнінг», каля 40 пісталетаў, некалькі карабінаў і гранатаў. Непасрэдна напярэдадні нямецкага нападу на Польшчу камандаванне польскага войска адмовілася ад аперацый у Гданьску і, такім чынам, пакінула супрацоўнікаў Пошты Гданьскай на пагібель.

Раніцай 1 верасня 1939 года часткі СС пачалі штурм польскага Паштамта. У атацы ўдзельнічалі аўстрыйскія браневікі «ADGZ». Аднак немцам не ўдалося адразу захапіць будынак. Больш таго, абаронцы выбілі нацыстаў з першага паверху. Пазней часткі СС падпалілі паштамт, што прымусіла палякаў капітуляваць. Усе захопленыя ў палон абаронцы былі расстраляныя. Толькі некалькі абаронцаў удалося збегчы і ўратавацца. Маркі з пячаткай «Гданьскі порт» можна ўбачыць на шматлікіх канвертах, якія ў

1930-я ішлі адрасатам у Заходнюю Беларусь.

Нягледзячы на мужнасць Войска Польскага, у верасні 1939 года Другая Рэч Паспалітая была падзелена паміж Трэцім Рэйхам і СССР. Мяжа паміж таталітарнымі хаўруснікамі прайшла па Бугу. На далучанай да Германіі польскай тэрыторыі было створана Генерал-Губернатарства. Тут выкарыстоўваліся акупацыйныя знакі паштовай аплаты. Пры гэтым іх кошт, у большасці выпадкаў, пазначаўся ў грошак і злотых. Аднак замест польскіх арлоў і выяваў на марках малявалася нацысцкая свастыка і партрэт Адольфа Гітлера.

У сваю чаргу, у 1940 годзе ў Савецкім Саюзе была выдадзена серыя марак, прысвечаных «вызваленню брацкіх народаў Заходняй Беларусі і Заходняй Украіны 17 верасня 1939 года. Усяго свет убачыла 5 відаў марак наміналам ад 10 капеек да 1 рубля. На знаках паштовай аплаты можна ўбачыць чырвонаармейцаў, мірнае насельніцтва, савецкую бронетэхніку. З цягам часу гэтыя маркі сталі філатэлістычнай рэдкасцю. Іх актыўна набывалі замежныя філатэлісты.

«Poland — first to fight»

У красавіку 1941 года палякі дабіліся ад брытанскага МЗС права на выданне паштовых марак, і ўжо ў кастрычніку 1941 года выйшаў дэкрэт прэзідэнта Уладзіслава Рачкевіча, паводле якога справамі польскай пошты і тэлеграфа павінна было займацца Міністэрства фінансаў, у якім быў створаны адмысловы аддзел.

Галоўнымі паштовымі «кур'ерамі» сталі вайсковыя і цывільныя польскія караблі. 15 снежня 1941 года была выдадзена першая серыя марак. На іх былі выявы знішчэнняў, якія зрабілі нацысты ў акупаванай Польшчы. У снежні 1943 года была выпушчана чарговая серыя польскіх знакаў паштовай аплаты. На гэты раз на марках былі выявы розных радоў Войска Польскага. Пасля бітвы пад Монтэ-Касіна ў 1944 годзе на папяровых прамавугольніках з'явіўся аднайменны надпіс. Гэтымі маркамі карысталіся, у тым ліку, і беларусы, жаўнеры 5-й крэсвай дывізіі. У лютым 1945 года ў гэтай серыі з'явілася апошняя марка, прысвечаная Варшаўскаму паўстанню 1944 года. Хутка пасля заканчэння Другой сусветнай вайны польская паштовая агенцтва, якія дзейнічалі на караблях, былі ліквідаваныя. Так скончылася гісторыя польскай эмігранцкай пошты.

Вячаслаў Чамярыцкі: Углядаюся ў адвечныя краявіды Бацькаўшчыны

Сяргей
ЧЫГРЫН

Калі вядомы беларускі крытык і літаратуразнавец, культуролог, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі Вячаслаў Чамярыцкі паспяхова абараніў кандыдацкую дысертацыю пра беларускія летапісы і хронікі, Уладзімір Караткевіч з гэтай нагоды напісаў для яго паэтычны экспромт:

*«Слынаму летапісцу Краю пану Чаславу Чамярыцкаму ад людю паспалітага:
Ад Аўрамкі да Аўрамчыка
Гісторыю за горб бяры,
І чэмер сyp усім у вочы,
Каб аж здзівілісь Чамяры.
19.12.67 г. Места Менскае славутае».*

Пад вершам паставілі свае аўтографы яго сябры: Уладзімір Караткевіч з Оршы, Сцяпан Міско з вёскі Чамяры Слонімскага раёна і Адам Мальдзіс з Астравеччыны. Ліст з гэтым аўтографам Вячаслаў Чамярыцкі беражэ да сённяшніх дзён. Як і шмат іншых аўтографў вядомых і паважаных асобаў.

Дарога ў жыццё і ў літаратуру пачалася ў Вячаслава Чамярыцкага з вёскі Рабкі Дзятлаўскага раёна, дзе ён нарадзіўся летам 1936 года. Маці была звычайнай хатняй гаспадыняй, а калі сям'я з Рабкоў пераехала ў Наваградка, пэўны час працавала на маслазаводзе. Бацька быў будаўніком, майстрам на ўсе рукі. Ён у 1937 годзе купіў каля Наваградка зруб, перавёз яго ў горад, а потым пабудаваў дом. Там сям'я Чамярыцкіх перажыла ўсе ліхалеці. Праўда, падчас вайны хлопчык Вячаслаў пераважна быў у Рабках. Як прыгадвае сам Вячаслаў Антонавіч, вяскоўцы не так баяліся немцаў, як партызан, якія ноччу наведвалі сляянскія хаты і рабавалі іх: забіралі жывёлу, рэчы, харчы. Нават аднойчы сляянская гаспадарка Чамярыцкіх моцна пацярпела ад начнога набегу партызан, якія прыставілі да сцяны дзядзьку Івана і забралі ў яго адзінага каня.

Пры немцах Вячаслаў Чамярыцкі пайшоў у школу, якая знаходзілася на ўскраіне Наваградка. Але хутка школу спалілі партызаны. А пасля вайны хлопчыка запісалі ў другі клас беларускай школы, якая неўзабаве стала працаваць у будынку былой Наваградскай беларускай гімназіі, у якой яшчэ ў 1920-я гады вучыўся Барыс Кіт і выкладаў Язэп Драздовіч.

«Зусім непісьменная мая маці круцілася, як магла, хацела, каб я добра вучыўся, казалі мне: вучыся, сыноч, панам будзеш, — успамінае Вячаслаў Антонавіч, — і я стараўся, бо даволі рана зразумеў, што навук сапраўды дапаможа ўзбіцца хоць і не заўсёды на панскае, але на больш людскае. Помню, як толькі навучыўся чытаць, палюбіў кнігу. Чытаў запоем, балазе, што ў школьнай і ў гарадской бібліятэках было нямала літаратуры. На руках жа ў людзей, па хатах, пападаліся рэдкія кнігі на польскай і беларускай мовах, творы Адама Міцкевіча, Янкі Купалы, Якуба Коласа, розныя заходнебеларускія выданні. Паступова ў мяне ўзрастала асабліва, патрыятычная цікавасць і цяга да гісторыі і культуры Беларусі, да беларускай літаратуры і роднага слова. Гэтаму спрыялі і само асяроддзе горада, дзе тады паўсюдна яшчэ чулася беларуская гаворка, старасвецкія мурны некалі магутнага замка, дзе рэхам аддаваліся галасы далёкіх гераічных стагоддзяў, імя славутага Адама Міцкевіча, а таксама цалкам беларускамоўнае асяроддзе роднай вёскі, дзе былі закладзены асновы маёй беларушчыны».

У 1953 годзе Вячаслаў Чамярыцкі паступіў на філалагічны факультэт Белдзяржуніверсітэта. А пасля яго заканчэння, паехаў па размеркаванні настаўнічаць у Вілейскі раён, потым перабраўся ў Маладзечна, дзе адпрацаваў інспектарам райана. І ў 1962 годзе падаўся ў аспірантуру пры Інстытуце літаратуры імя Янкі Купалы АН Беларусі. Ужо тады стаў сур'ёз-

на цікавіцца новай беларускай літаратурай, захапляцца творчасцю Якуба Коласа і Максіма Багдановіча. Аднак унікальная «Гісторыя беларускай (крыўскай) кнігі» Вацлава Ластоўскага рашуча схіліла навуковыя інтарэсы юнака ў бок старажытнай літаратуры.

У 1967 годзе Вячаслаў Чамярыцкі абараніў кандыдацкую дысертацыю пра беларускія летапісы і хронікі. Яна лягла ў аснову ягонай манаграфіі «Беларускія летапісы як помнікі літаратуры» (1969 г.), якая стала першай грунтоўнай працай пра гэтыя каштоўныя помнікі беларускага летапісання, падрыхтаванай па-беларуску беларускім вучоным. Набыты даследчыцкі вопыт даў Вячаславу Чамярыцкаму магчымасць плённа ўдзельнічаць у падрыхтоўцы да друку тэкстаў беларускіх летапісаў і хронік у вядомай акадэмічнай серыі «Поўны збор рускіх летапісаў», куды яго прыцягнуў знакаміты гісторык Мікола Улашчык. Вячаслаў Ча-

Дарога ў жыццё і ў літаратуру пачалася ў Вячаслава Чамярыцкага з вёскі Рабкі Дзятлаўскага раёна, дзе ён нарадзіўся летам 1936 года. Маці была звычайнай хатняй гаспадыняй, а калі сям'я з Рабкоў пераехала ў Наваградка, пэўны час працавала на маслазаводзе. Бацька быў будаўніком, майстрам на ўсе рукі. Ён купіў каля Наваградка зруб, перавёз яго ў горад

мярыцкі падрыхтаваў і ў 35 томе (1980 г.) упершыню апублікаваў выдатны помнік летапісання Беларусі эпохі Барока — Магілёўскую хроніку (у арыгінале, на польскай мове). Па яго ініцыятыве і пры яго непасрэдным удзеле быў пачаты пераклад на сучасную беларускую мову і публікацыя для шырокага чытача, спачатку ў часопісе «Спадчына», летапісных помнікаў Беларусі. А ў 1997 годзе яны выйшлі асобным выданнем у мінскай выдавецтве «Беларускі кнігазбор».

Вячаслаў Чамярыцкі з'яўляецца адным з аўтараў першых навуковых гісторый нашай нацыянальнай літаратуры на беларускай і рускай мовах, 3 і 4 тамоў «Истории всемирной литературы» (Масква, 1985, 1987), кнігі пра Францыска Скарыну, якая была выдадзена ў Парыжы на французскай і англійскай мовах, плённа ўдзельнічаў у працоўцы і выкананні вялікай Скарынаўскай праграмы, за што быў узнагароджаны медалём

Засмучаюць старэчыя гады і парадзелыя шэрагі маіх родных, сяброў, калег. Асабліва ж балюча за катастрафічны стан беларускай мовы

Францыска Скарыны, а ў 1994 годзе атрымаў Дзяржаўную прэмію Беларусі. А восенню 1992 года ён прымаў удзел у Скарынаўскай канферэнцыі ў Венецыі і ў Падуі.

Вельмі плённымі ў навукова-творчай біяграфіі Вячаслава Чамярыцкага былі 1990-я гады, а таксама пачатак XXI стагоддзя, калі ён узначальваў Інстытуце літаратуры аддзел гісторыі старажытнай і новай беларускай літаратуры.

Выдатным дасягненнем таленавітага калектыву навукоўцаў, якім кіраваў Вячаслаў Чамярыцкі, сталі падрыхтоўка і выданне «Гісторыі беларускай літаратуры XI–XIX стагоддзяў» у двух тамах і «Анталогіі даўняй беларускай літаратуры». Гэта шмат у чым новыя і ары-

гінальныя, сапраўды этапныя працы як паводле багацця выкарыстанага фактычнага матэрыялу, так і паводле сваёй навуковай канцэпцыі і грунтоўнасці выкладу. Яны, смела магу адзначыць, з'яўляюцца важкім плёнам удумлівых навукова-даследчых распрацовак іх аўтараў і лепшых дасягненняў усяго айчыннага літаратуразнаўства ў вывучэнні тысячагадовай пісьмовай спадчыны беларускага народа. Гэтыя працы — годнае падсумаванне і ўласных шматгадовых навуковых штудый асабіста Вячаслава Чамярыцкага ў галіне гісторыі даўняй беларускай літаратуры.

Цяпер Вячаслаў Антонавіч Чамярыцкі на заслужаным адпачынку. Ён пагадзіўся адказаць на некалькі пытанняў для чытачоў «Новага Часу».

— Нягледзячы на ваш шапоўны ўзрост, хачу запытаць, а ці пішацца што сёння, ці працуеца?

— Вядома ж. Цяпер рыхтую да выдання зборнік сваіх прац, які, мяркую, удасца выдаць да свайго афіцыйнага 80-годдзя, а таксама, думаю, што ўдасца апублікаваць у 2017 годзе новы, больш поўны збор твораў Францыска Скарыны, які я ў асноўным падрыхтаваў да друку. Нядаўна пабачыў свет том летапісаў і хронік — своеасаблівы вынік маіх паўвекавых заняткаў летапісамі. Хочацца яшчэ чым-небудзь вартым ушанаваць наш непаўторны Наваградка: дапрацаваць і ўбачыць на кніжных паліцах доўгачаканую «Наваградчыну літаратурную», якую я ўклаў разам з пісьменнікам Яўгенам Лецкам. Паспрыяць, каб нарэшце была перакладзена з лацінскай мовы на беларускую і выдадзена ўнікальная кніга пра гісторыю Наваградка, што ў 1759 годзе была апублікавана ў Львове і рэдкі асобнік якой я ў 1980-я гады адшукаў у невычэрпных кніжных сховах Ленінграда.

— Вячаслаў Антонавіч, а што вас сёння найбольш хвалюе, трывожыць, засмучае ці, наадварот, радуе?

— Засмучаюць старэчыя гады і парадзелыя шэрагі маіх родных, сяброў, калег. Асабліва ж балюча перажываюцца катастрафічны стан беларускай мовы, самага каштоўнага, самага дарагога духоўнага скарбу беларускага народа, асновы яго нацыянальнай ідэнтычнасці, культурна-гістарычнай незалежнасці і незайздроснае становішча ў свеце нашай краіны, якая, на жаль, ніяк не можа заняць «свой пачэсны пасады між народамі». А радуе сёння кожнай сустрэчы з непаўторным Наваградкам, дзе жыве мая сястра Ванда, шчыруюць на ніве культуры і асветы мае маладзейшыя сябры і добрыя знаёмыя ў гістарычна-краязнаўчым музеі, куды я перадаў шэраг каштоўных матэрыялаў, добрую сотню кніг і часопісаў са сваёй уласнай бібліятэкі, у музеі Адама Міцкевіча, у іншых установах культуры і асветы горада. Асабліваю ўзрушанасць адчуваю, калі наведваю родную школу, адкуль я вылецеў у вялікі свет, калі ўзнямаюся на Наваградскі замак, дакрапаюся да яго старадаўняй муроў і з вышыні птушынага палёту ўглядаюся ў адвечныя краявіды Бацькаўшчыны.

Вучні 9-га класа беларускай сярэдняй школы № 1 г. Наваградка пішуць сачыненне. У першым шэрагу Слава Чамярыцкі. 1952 г.

Калегі Інстытута літаратуры (злева направа) Генадзь Кісялёў, Вячаслаў Чамярыцкі, Сяргей Гаранін, Уладзімір Мархель. 1999 г.

Беларускі свабодны тэатр, родны ды блізкі

Пятро КАМЕНЬ

Беларускі свабодны тэатр распачаў 11-ы сезон. У праграме — спектаклі, якія былі створаны рэжысёрам Уладзімерам Шчэрбенем ды драматургам і рэжысёрам Мікалаем Халезеным на працягу дзесяцігоддзя плённай дзейнасці.

Той самы тэатр, чые пастаноўкі атрымоўваюць пахвалу ды прызнанне ад сусветна вядомых тэатральных дзеячаў ды крытыкаў па той ды гэты бок Атлантыкі, можна абсалютна бясплатна наведаць у Мінску. І тым не менш упісаць тэатр у кантэкст беларускай тэатральнай рэчаіснасці не атрымаецца. Эміграцыя заснавальнікаў тэатру пасля сумных падзей 2010 года ў Лондан ярка сведчыць пра гэта. Прорва ў эстэтычных падыходах паміж дзяржаўным тэатрам і экспрэсіўным у сваім творчым выказванні Свабодным тэатрам — неверагодная. Плата за такую радыкальнасць — падпольны

стан ва ўсіх сэнсах недзяржаўнага тэатра на Радзіме, але прызнанне і вядомасць у міжнароднай тэатральнай супольнасці.

Ужо адбыўся паказ пастаноўкі «Родныя ды блізкія» па п'есе сучаснага беларускага драматурга Канстанціна Сцешыка. Нагадаем, прэм'ера спектакля адбылася 21 снежня 2012 года, і зараз — у межах рэтраспектыўнага сезона — ёсць шанец для тых, хто не патрапіў раней. Перад самым пачаткам на сувязь з Лондану па skype выходзіць рэжысёр Уладзімір Шчэрбень ды задае градыцыйнае пытанне — ці ёсць тыя, хто ў Свабодным тэатры ўпершыню? Такія людзі абавязкова знаходзяцца перад кожным спектаклем.

Дзея адбываецца ў адносна невялікім пакоі, месцы для гледачоў у якім з двух супра-

цьлеглых бакоў па перыметры залі. Акторы ж сядзяць таксама ля адной са сцен. Дзеля эфекту паяднання тых, хто глядзіць, і тых, хто паказвае, актор у вобразе дурненькага гарадскога вар'ята паціскае рукі прысутным.

«Родныя ды блізкія» — гэта сугучча бязлітасных маналогаў, кароценькіх страшных гісторый, успамінаў пра людзей з цяжкага сацыяльнага асяродку, дзівакоў, да якіх аніхто не меў спагады. Спецыфіка ў тым, што апавядаюць гэтыя страшылікі такія ж недарэкі, з гэтага ж сацыяльнага асяродку, з гэтага ж двара, гэтай жа сям'і, гэтага ж святачнага стала...

Перад вачыма гледачоў паўстае шэраг бязлітасных гісторый без пафасу, без відэавочнай маральнай асновы, без

неабходнасці суперажываць. Гэта гісторыі пра нашых суседзяў, пра нашых знаёмых, пра нашых калег. Гісторыі, якія мы слухаем з цікавасцю, але няпэўнасцю.

Спектакль аздоблены візуальна моцнымі і ў той жа час простымі вобразами: агонь, запалкі, цені, падрапаная паліто ды старамодныя пінжакі. У залі моцна пахне. Пах гэтых гісторый — гэта пах старой шуфляды, пах цыгарэтнага дыму, пах няёмкі, цяжкі, але неабходны дзеля пагружэння ў атмасферу. Акторы старанныя. Увага гледачоў фармаецца за кошт моцных рухаў на сцэне: лямант, енк жаночы ды мужчынскі, бойкі, разам з тым — вусцішная цішыня, папераменнае «ціха — гучна» ад адной гісторыі да іншай. Акторы граюць як лялькі, не як людзі. Спектакль — як ляльчаныя гісторыі, недарэчна саркастычныя страшылікі, што казычуць нервы. Фінал — едкі дым былога, у якім успаміны ажываюць ды труюць сваім пахам залю. Шчаслівы фотаздымак, на якім мы — недарэкі, вар'яты і пачвары — з вамі развітваемся. Але вы нас памятайце да скону дзён, бо мы — вашы родныя ды блізкія!

Мастацка-спёўны экспрыммент. Пушкін і Сівурава

«Жоўтая брукаваная дарога» Элы і яе сяброў

Анатоль МЯЛЬГУЙ

Ва ўправе ТБМ раскрывалі таямніцы асобы мастака Алеся Пушкіна і спевака Змітра Вайццюшкевіча.

Пушкін і Вайццюшкевіч сталі галоўнымі дзеючымі асобамі кнігі, якія пабачылі свет дзякуючы ініцыятыве журналісткі і грамадскай дзяячкі Элы Дзвінскай — «Алесь Пушкін» і «Беларускае слова ад спеву» (У сааўтарстве з П. Северынцам і аўтарам гэтых радкоў). Дарэчы, так шчасліва супала, што Эла Дзвінская і Алесь Пушкін ў гэты дзень таксама адзначалі свае 50-годдзі.

Госці з пазнаёмліліся з рознымі бакамі творчага жыцця Алеся Пушкіна, якога ведаюць многія беларусы, бадай, толькі па легендарным перформансе з «тачкай гною» ля прэзідэнцкай адміністрацыі. Алесь — асоба неардынарная: ён і манументаліст, і тэатральны мастак, рэстаўратар, і, як высветлілася, шчаслівы шукальнік гістарычных рытэнтаў.

У сваім слове Алесь падзякаваў выдаўцам, складальнікам кнігі, журналістам, у тым ліку і карэспандэнту «Новага Часу» Аляксандру Тамковічу, які ажыццявілі гэты праект. Як заўсёды, запамінальным было песеннае вітанне ад Змітра Вайццюшкевіча — прафесіянала-выканаўца, добрага кампазітара, які чуйна разбіраецца ў паэзіі.

Цудоўным завяршаючым акордам творчай вечарыны Элы Дзвінскай і герояў яе кнігі стала выступленне на «біс!» А сама выгарачы аплэдысменты выклікала песня Вайццюшкевіча «Віцебск-2030», у якой у сатырычным ключы ўздымаецца праблема абмежаванняў для беларускамоўнай музыкі ў тэле- і радыёэфіры, на фестывалях і канцэртных пляцоўках.

ТУТ ПРА ВАС ПАКЛАПОЦЯЦА

Адрас: Konstitucijos pr. 14, Vilnius / пр. Канстытуцыі 14, г. Вільнюс
Тэл.: +370 5 2739595 / Email: office@vilniushotel.eu

BEST WESTERN
Hotel Vilnius ★★★★★

ЗАТ "Naujasis Vilnius", г. Вільнюс, Літва

hotelsinlithuania.eu

НОВЫ ЧАС

Агульнапалітычная штотыднёвая газета
novychas.info

Выдаецца з сакавіка 2002 г. Выконваючы абавязкі галоўнага рэдактара
Колб Аксана Мікалаеўна

ЗАРЭГІСТРАВАНА Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь. Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі № 206 ад 20 ліпеня 2009.

ЗАСНАВАЛЬНІК Мінская гарадская арганізацыя ГА ТБМ імя Ф.Скарыны. Адрас. 220005, г. Мінск, вул. Румянцава, 13. Тэл. (+375 17) 284 85 11.

ВЫДАВЕЦ Выдавецкае ўнітарнае прадпрыемства «Час навінаў». Пасведчанне ад 25.04.2014 г.

АДРАС РЭДАКЦЫІ І ВЫДАЎЦА 220113, г. Мінск, вул. Мележа, 1–1234. Тэл. +375 29 986-38-05, +375 17 268-52-81 novychas@gmail.com; novychas.info

НАДРУКАВАНА ў друкарні УП «Плутас-Маркет». г. Мінск, вул. Халмагорская, 59 А. Замова № 1237

Падпісана да друку 25.09.2015. 8.00. Наклад 7000 асобнікаў. Кошт свабодны.

Рэдакцыя можа друкаваць артыкулы дзеля палемікі, не падзяляючы пазіцыі аўтараў. Пра выкарыстанні матэрыялаў газеты спасылка на «Новы Час» абавязковая. Рукапісы рэдакцыя не вяртае і не рэагуе мастацкія творы. Чытацкая пошта публікуецца паводле рэдакцыйных меркаванняў.